

Zwarte Piet

Verkennd onderzoek naar een toekomstbestendig sinterklaasfeest

Zwarte Piet

Verkenkend
onderzoek naar een
toekomstbestendig
sinterklaasfeest

Colofon

CIP-gegevens Koninklijke Bibliotheek Den Haag

Kozijn, Gábor

Zwarte Piet, verkennend onderzoek naar een toekomstbestendig sinterklaasfeest/

G. Kozijn - Beilen: Pharos uitgevers

Eerste druk: juni 2014

©2014 Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed/

Pharos uitgevers

Onderzoek en teksten: Gábor Kozijn

Vormgeving: Via Bertha, Utrecht

Foto omslag: Nationale Beeldbank

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt worden, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

1.	Inleiding	9
1.1	Onderzoeksmethode	10
1.2	Geïnterviewden en de sinterklaasgemeenschap	12
1.2.1	<i>Liefhebbers van de figuur Zwarte Piet binnen het sinterklaasfeest</i>	13
1.2.2	<i>Critici van de figuur Zwarte Piet binnen het sinterklaasfeest</i>	15
1.3	Opbouw rapport	17
2.	Historisch en maatschappelijk kader	19
2.1	Historisch kader van het sinterklaasfeest	19
2.2	De figuur Zwarte Piet en het maatschappelijk debat	20
2.3	Opiniepeilingen	22
2.4	Conclusie	27
3.	Beschrijvende analyse van de interviews	29
3.1	Beschrijvende analyse van de interviews met de liefhebbers	29
3.1.1	<i>De verbeelding en functie van Zwarte Piet</i>	29
3.1.2	<i>Waarde van het sinterklaasfeest</i>	31
3.1.3	<i>Maatschappelijke discussie over Zwarte Piet</i>	32
3.1.4	<i>Visies op oplossingen</i>	34
3.2	Beschrijvende analyse van de interviews met de critici	39
3.2.1	<i>De verbeelding en functie van Zwarte Piet</i>	39
3.2.2	<i>Waarde van het sinterklaasfeest</i>	41
3.2.3	<i>Maatschappelijke discussie over Zwarte Piet</i>	42
3.2.4	<i>Visies op oplossingen</i>	43
4.	Enkele conclusies naar aanleiding van de interviews met liefhebbers en critici	49
4.1	Naar een toekomstbestendig sinterklaasfeest	52

Bijlage I	
Vragenlijst	57
Bijlage II	
Interviews	61
<i>Alex van Stipriaan</i>	61
<i>Barryl Biekman</i>	63
<i>BartJan Commissaris</i>	65
<i>Bas Vreugde & Kevin van Boeckholtz</i>	68
<i>Bibi Fadlalla</i>	70
<i>Dehlia Timman</i>	73
<i>Erik Voors</i>	76
<i>Flip Roordink</i>	79
<i>Frits Booy</i>	82
<i>Harold Verwoert</i>	85
<i>Henk Leegte</i>	88
<i>Jan van Wijk</i>	91
<i>Jessica Silversmith</i>	94
<i>John Helsloot</i>	96
<i>Marcel Hermens</i>	99
<i>Mercedes Zandwijken</i>	102
<i>Nick Driessen</i>	104
<i>Paul de Leeuw</i>	107
<i>Quinsy Gario</i>	110
Aanvullende vraag	114

Verkennd onderzoek naar een toekomstbestendig sinterklaasfeest

1.

Inleiding

In opdracht van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed (VIE) is een verkennend en inventariserend onderzoek uitgevoerd naar een toekomstbestendige sinterklaasviering. VIE wenst de meningen te peilen van de verschillende stakeholders, opiniemakers, deelnemers of experts betrokken bij het sinterklaasfeest en/of het zwarte piet-debat in de afgelopen jaren. De volgende twee vragen vormen de hoofdvragen binnen het verkennende onderzoek: waar ligt enerzijds de maatschappelijke waarde en anderzijds de gevoeligheid ten aanzien van het sinterklaasfeest? En op welke wijze is maatschappelijk draagvlak te vinden of te creëren voor een toekomstbestendig sinterklaasfeest?

Voor VIE staat het immaterieel erfgoedperspectief voorop, zoals uiteengezet in de door Nederland geratificeerde UNESCO Conventie ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed. VIE is verantwoordelijk voor de implementatie van deze conventie in Nederland. De conventie richt zich op het toekomstgericht borgen van immaterieel erfgoeduitingen, zoals de sinterklaasviering. Binnen de conventie zijn de gemeenschappen primair verantwoordelijk voor de traditie en de toekomstgerichte borging. VIE wenst de gemeenschappen hierbij te faciliteren. Vanuit het perspectief van de UNESCO Conventie en de toekomstgerichte borgingsbenadering, is het van belang om stappen te zetten rond de controverse rondom de sinterklaasviering in Nederland. Een van de doelstellingen van de conventie is het stimuleren van de dialoog tussen groepen.

In de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat voor critici de kern van het probleem de huidskleur en rol van Zwarte Piet tegenover de blanke Sint is. Terwijl voor de liefhebbers een contrastfiguur als Zwarte Piet juist een onmisbaar onderdeel is van het sinterklaasfeest. De maatschappelijke discussie maakt duidelijk dat er geen gemakkelijke oplossingen zijn. Vanwege de gebleken maatschappelijke gevoeligheid van de kwestie heeft VIE gekozen voor de voorzichtige methode van een verkennend onderzoek. Het onderzoek wenst, in dienst van de sinterklaasgemeenschap, de meningsvorming over Zwarte Piet te inventariseren bij een relevante groep stakeholders uit het gehele spectrum van liefhebbers tot critici. Hierbij is het onderwerp van de interviews niet enkel Zwarte Piet, maar tevens een toekomstbestendig sinterklaasfeest en wat de geïnterviewden aan mogelijkheden zien om dit te bereiken. De UNESCO Conventie

volgende is het namelijk de sinterklaasgemeenschap zelf die een antwoord op deze vraag moet formuleren. Vanuit een faciliterende rol worden in dit onderzoek de verschillende door de geïnterviewden aangedragen denkwijzen rond de figuur en mogelijkheden tot het toekomstbestendig maken van het sinterklaasfeest geïnventariseerd. Dit nadrukkelijk zonder het doel of de pretentie dat dit rapport tot dé oplossingsrichting(en) of een compromis zal komen.

Tijdens de interviews wordt ingegaan op redenen van enerzijds de populariteit van Zwarte Piet en anderzijds waarom de figuur wordt afgekeurd. Wat zijn voor liefhebbers en critici de belangrijkste gevoeligheden? Naast dat de eigen positie wordt bevraagd, wordt ook gevraagd hoe de geïnterviewde denkt over de voor hem of haar tegenovergestelde positie in het debat. Bij het inventariseren van opvattingen over een toekomstbestendig sinterklaasfeest is het van belang zicht te krijgen op zowel het begrip als het onbegrip tussen de liefhebbers en de critici van Zwarte Piet.

1.1

Onderzoeksmethode

De onderzoeksmethode sluit aan bij de hierboven uiteengezette insteek. Het is geen kwantificerend, maar een kwalitatief onderzoek naar de betekenis en dynamiek van het sinterklaasfeest en hoe om te gaan met de controversen rond dit feest. Daarom is gekozen voor de interviewmethode, waarmee diepgravend verschillende meningen kunnen worden geïnventariseerd. De interviews worden geplaatst in een breder historisch en maatschappelijk kader.

De kern van het verkennende onderzoek bestaat uit 19 interviews met personen die een stem van belang zijn in de sinterklaasgemeenschap, bestaande uit liefhebbers en critici. De 19 geselecteerde personen zijn als stakeholder, opiniemaker, deelnemer of expert betrokken bij het sinterklaasfeest en/of het zwarte piet-debat in de afgelopen jaren. Als mede-eigenaar en/of (gewenste) vormgever maken zowel liefhebbers als critici deel uit van de sinterklaasgemeenschap. Bij de samenstelling van de lijst met te interviewen mensen is gezocht naar een evenwichtige verdeling over het spectrum en een combinatie van mensen die elk vanuit hun eigen richting kunnen bijdragen aan de gedachtevorming over het maatschappelijk draagvlak voor

een toekomstbestendig sinterklaasfeest. Naast de geïnterviewde personen is de NTR, producent van het Sinterklaasjournaal, gevraagd deel te nemen. De NTR heeft afgezien van deelname. De interviews zijn half-gestructureerd. Dit houdt in dat de onderwerpen en vragen die behandeld gaan worden voorafgaand aan alle interviews vaststaan. De vragenlijst is te vinden in bijlage I. Alle vragen zijn in alle interviews behandeld. Tijdens het interview wordt echter niet rigide vastgehouden aan de volgorde van de vragen, hierdoor kunnen de interviews een natuurlijke loop krijgen en zijn er tijdens de interviews meer onderwerpen behandeld dan de geformuleerde vragen in bijlage I.

Het interview begint met een introductie en is vervolgens rond twee thema's gestructureerd. Deze twee thema's zijn: de figuur Zwarte Piet en dynamiek van het sinterklaasfeest. Voor het eerste thema is gekozen opdat elk interview start met de persoonlijke mening van de geïnterviewde over het sinterklaasfeest en Zwarte Piet. Binnen het thema kan worden uitgeweid over de betekenis en de waarde van het sinterklaasfeest en Zwarte Piet als element binnen dit feest. Ook wordt ingegaan op de zienswijze van de geïnterviewde ten aanzien van het maatschappelijke debat. Het tweede thema behandelt de dynamiek van het sinterklaasfeest. Binnen dit thema wordt de geïnterviewde bevraagd over de voor hem of haar essentiële waarden en betekenissen die verbonden zijn met het sinterklaasfeest. Verder wordt aandacht besteed aan de door de geïnterviewde aangedragen gedachten over de dynamiek van het sinterklaasfeest.

Alle gespreksverslagen geven enkel de mening van de geïnterviewde weer, zoals verwoord tijdens het interview. De interviews zijn getranscribeerd en vervolgens gecomprimeerd ten behoeve van de leesbaarheid. Hierbij zijn de uitspraken en argumentaties gelijk aan de uitspraken en argumentaties zoals uitgesproken door de geïnterviewden. De geïnterviewden hebben het gespreksverslag ingezien, van commentaar voorzien en na verwerking van hun commentaar goedgekeurd. De gespreksverslagen zijn te vinden in bijlage II.

Hieronder de twintig personen die tijdens 19 interviews hebben deelgenomen aan het onderzoek. De personen worden geïntroduceerd, waarbij aandacht wordt besteed aan hun positie en hun rol binnen de sinterklaasgemeenschap.

Gekozen is om binnen het rapport een scheiding tussen liefhebbers en critici aan te houden. De geïnterviewde is ingedeeld bij de groep waar hij of zij zich onderdeel van ziet. Door deze verdeling toe te passen is in hoofdstuk 3 en 4 een afzonderlijke analyse te maken van de standpunten en de denkbeelden binnen een meningsgroep. In het concluderende hoofdstuk zijn de standpunten en de denkbeelden vervolgens met elkaar verbonden.

De genoemde verdeling is aangehouden ondanks dat in de loop van het onderzoek duidelijk werd dat er op verschillende punten overlap bestaat binnen het gehele spectrum van liefhebbers en critici. Liefhebbers zien zich als natuurlijk onderdeel van de sinterklaasgemeenschap. Niettemin is er een rijk spectrum aan meningen over het feest en de toekomst van het feest zichtbaar binnen de groep van liefhebbers. Daarnaast bleek dat het zijn van criticus van de figuur Zwarte Piet losstaat van het al dan niet vieren van het sinterklaasfeest. Schematisch zijn drie groepen critici te onderscheiden. Een eerste deel van de geïnterviewde critici viert het feest actief en ziet zich ook nadrukkelijk als onderdeel van de sinterklaasgemeenschap. Een tweede deel viert het feest niet actief, maar doordat het feest amper te ontwijken is in de publieke ruimte en de media en op scholen wordt gevierd, beschouwen zij zich als onderdeel van de sinterklaasgemeenschap. Van belang hierbij is dat alle kinderen op Nederlandse basisscholen verplicht deelnemen aan het sinterklaasfeest dankzij de leerplicht en het feit dat op alle Nederlandse basisscholen het sinterklaasfeest van groep 1 tot groep 8 gevierd wordt. Zodoende nemen critici via hun kinderen indirect – maar gevoelsmatig direct – deel aan het sinterklaasfeest. Een derde deel viert het feest niet en ziet zichzelf ook niet als deel van de sinterklaasgemeenschap, al komt ook deze groep door het uitgesproken publieke karakter van het sinterklaasfeest en via hun kinderen in aanraking met het feest. Het paradoxale aan de leden van de laatste groep is dat zij door hun actieve opstelling in de maatschappelijke discussie als stakeholder mede-vormgever (wensen te) zijn van het sinterklaasfeest en zodoende vanuit dat perspectief onderdeel uitmaken van de sinterklaasgemeenschap.

Liefhebbers van de figuur Zwarte Piet binnen het sinterklaasfeest

De geïnterviewden staan binnen de subparagrafen gesorteerd op alfabetische volgorde van de voornaam.

Bas Vreugde en Kevin van Boeckholtz

Bas Vreugde (1988) en Kevin van Boeckholtz (1990) zijn fan van het sinterklaasfeest. In de sinterklaasperiode 2013 zijn zij de Pietitie 'tegen de afschaffing van het sinterklaasfeest' gestart die door 2,1 miljoen Facebookgebruikers is geliked.

Erik Voors

Erik Voors (1962) is bestuurslid en secretaris van de Stichting Vrienden van Sinterklaas. Deze organisatie zet zich in voor het behoud van het sinterklaasfeest en het bijbehorende cultuuroord. De stichting geeft voorlichting en verzorgt cursussen over de correcte wijze waarop Sinterklaas en Zwarte Piet gespeeld dienen te worden. De stichting geeft een keurmerk uit, waar Voors auditor van is. Voors was de afgelopen 19 jaar sinterklaasacteur en heeft in die rol veel te maken met zwarte pietten.

Flip Roordink

Flip Roordink (1969) is directeur van Steenwell Huisvesting en voorzitter van de Sint Nicolaascommissie van de Koninklijke Vereeniging voor Volksvermaken Groningen. Deze vereniging organiseert sinds ongeveer zeventig jaar de intocht van Sinterklaas en daarnaast een aantal andere activiteiten zoals het Gronings Ontzet op 28 augustus. In 2013 organiseerde Groningen de landelijke intocht, uitgezonden door de NTR.

Frits Booy

Frits Booy (1942) is neerlandicus en oud-docent Nederlands in Arnhem en Baarn en verzamelaar van sinterklaasboeken. Sinds 1993 is hij sinterklaasdeskundige bij de Stichting Nationaal Sint Nicolaas Comité. Booy heeft, naast vele artikelen, twee boeken uitgegeven over Sinterklaas en Zwarte Piet.

Harold Verwoert

Harold Verwoert (1968) heeft sinds zijn kindertijd een fascinatie met Zwarte Piet en speelt de figuur sinds 2001. In dat jaar was Verwoert werkzaam bij een productiebedrijf en heeft hij actief meegeholpen het concept van de Club van Sinterklaas te bedenken. In en buiten de Club van Sinterklaas speelt hij Coole Piet/Piet Diego.

Henk Leegte

Henk Leegte (1967) is predikant van de Doopgezinde Gemeente Amsterdam en sinds vijf jaar voorzitter van de Stichting Sinterklaas Intocht Amsterdam (SSIA). De stichting is een vrijwilligersorganisatie, bestaande uit 1200 vrijwilligers, die de intocht van Sinterklaas en Zwarte Piet in Amsterdam verzorgt. Tijdens het interview spreekt Leegte op persoonlijke titel.

Jan van Wijk

Jan van Wijk (1950) is voorzitter van het Sint Nicolaasgenootschap Nederland. Dit is een genootschap van enkele honderden leden uit verschillende relevante organisaties, waarvan een groot deel ook praktiserend Sinterklaas of Zwarte Piet is. Het genootschap organiseert landelijke activiteiten, bijeenkomsten en cursussen ten behoeve van kennis en kunde over Sinterklaas en Zwarte Piet.

Nick Driessen

Nick Driessen (1981) is oprichter van Sinterklaaspaleis.nl en sinds zestien jaar professioneel betrokken bij het sinterklaasfeest. Driessen komt uit een familie met een rijke sinterklaascultuur. In de loop der jaren is een professionele organisatie ontstaan rond het verhuren van sinterklazen en zwarte pieten, die voldoet aan het keurmerk van SVVS. Hieruit is ook een bedrijf gegroeid dat handelt in sinterklaasbenodigdheden.

Marcel Hermens

Marcel Hermens (1959) is sinds drie en een half jaar directeur van de basisschool Zeister Schoolvereniging te Zeist. De basisschool staat in een omgeving met hoogopgeleide ouders en de kinderopopulatie is nagenoeg geheel autochtoon.

Critici van de figuur Zwarte Piet binnen het sinterklaasfeest

De geïnterviewden staan binnen de subparagrafen gesorteerd op alfabetische volgorde van de voornaam.

Alex van Stipriaan

Alex van Stipriaan (1954) is hoogleraar Caraïbische Geschiedenis en geeft sinds de jaren negentig college over Sinterklaas en Zwarte Piet en multiculturaliteit in Nederland. Door diverse mediaoptredens is hij over dit onderwerp een stem in het publieke debat. Verder is hij jarenlang Sinterklaas geweest, zonder Zwarte Piet.

Barryl Biekman

Barryl Biekman (1950) is voorzitter van het Platform Landelijk Slavernijverleden en betrokken bij verschillende andere belangenorganisaties en besturen. Zij is in Suriname geboren en stelt zich voor als Afrikaanse Surinaamse Nederlandse wereldburger.

BartJan Commissaris

BartJan Commissaris (1962) is directeur van de basisschool 'de Polsstok' te Amsterdam Zuidoost, een wijk waar hij sinds de jaren tachtig werkzaam is. Hij heeft een persoonlijke belangstelling in de ontwikkeling van identiteit en heeft daarom bewust gekozen voor Zuidoost. De Polsstok is een school met kinderen uit 66 culturen. Het doel is culturen te verbinden.

Bibi Fadlalla

Bibi Fadlalla (1978) is documentairemaakster en heeft in 2012 de documentaireserie 'Zwarte Piet en ik' gemaakt, waarin zij de betekenis van de figuur Zwarte Piet voor zichzelf en de Nederlandse samenleving onder de loep nam. Haar ouders zijn vanuit Soedan naar Nederland geëmigreerd.

Dehlia Timman

Dehlia Timman (1979) is jurist en econoom en heeft een autochtone vader en een Surinaams-Nederlandse moeder. In november 2013 heeft zij als panellid deelgenomen aan een debat over Zwarte Piet in de Amsterdamse Academische Club.

Jessica Silversmith

Jessica Silversmith (1951) is directeur Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam. Het meldpunt behandelt sinds 2010 veel klachten van tegenstanders van Zwarte Piet, in 2013 hebben ook veel tegenstanders van Zwarte Piet bij het meldpunt geklaagd.

John Helsloot

John Helsloot (1950) is cultureel antropoloog. Als etnoloog verbonden aan het Meertens Instituut, heeft hij in de afgelopen twintig jaar uitvoerig onderzoek gedaan naar en gepubliceerd over het sinterklaasfeest en hij geldt als een van de academische experts op dit gebied.

Mercedes Zandwijken

Mercedes Zandwijken (1957) is initiatiefnemer van de Ketikoti Tafels. De Ketikoti Tafels is een nieuwe traditie om stil te staan bij de herdenking en de afschaffing van de slavernij. Het hoofddoel van de tafel is het collectieve bewustzijn van de gezamenlijke geschiedenis te versterken. Vorig jaar hebben er 2800 mensen aan tafel gezeten, een belangrijk uitgangspunt is dat de helft van de tafelgenoten zwart en de helft wit moet zijn.

Paul de Leeuw

Paul de Leeuw (1962) is programmamaker en mediapersoonlijkheid en heeft zich in april 2014 in het tv-programma De Wereld Draait Door uitgelaten over de zwarte piet-kwestie. Hij gaf hierin aan dat de verbeelding van Zwarte Piet in het sinterklaasfeest moet veranderen, ongeacht wat de reactie op straat op of Twitter zou zijn. Hij heeft eveneens in april 2014 het boek 12 years a slave aan 150 Kamerleden gegeven.

Quinsy Gario

Quinsy Gario (1984) is kunstenaar, dichter, programma- en radiomaker. Hij is geboren op Curaçao en opgegroeid op Sint Maarten en in Nederland. Sinds 2011 is hij als kunstenaar en activist publiekelijk criticus van de figuur Zwarte Piet.

Het eerste hoofdstuk van het eindrapport is een historisch en maatschappelijk kader dat een relevante context biedt voor de conclusie in hoofdstuk drie. Het tweede hoofdstuk wordt gevormd door een beschrijvende analyse van de interviews. Er is gekozen voor een beschrijvende analyse om zo dicht mogelijk bij de gespreksverslagen te blijven. Hoofdstuk drie bevat enkele conclusies naar aanleiding van de interviews. In dat hoofdstuk worden aan de analyses uit hoofdstuk twee conclusies verbonden.

Geschiedenis

2. Historisch en maatschappelijk kader

Het is van belang om het onderzoek in een maatschappelijk kader te plaatsen. Het onderstaande historische en maatschappelijke kader draagt bij aan de noodzakelijke reflectie om tezamen met de 19 interviews tot een goede analyse en conclusie te komen.

2.1 Historisch kader van het sinterklaasfeest

Al in de Middeleeuwen was Sint Nicolaas in heel Europa een populaire heilige. Er bestaan veel legendes over hem, maar over zijn historische leven weten we weinig meer dan dat hij in de vierde eeuw bisschop van Myra was. Vanaf de late Middeleeuwen werden er op de sterfdag van Sint Nicolaas door heel Europa Sint-Nicolaasmarkten gehouden en was het een gewoonte om een cadeautje aan een dierbare te geven. Vanaf de zestiende eeuw werd het Sint-Nicolaasfeest in de overwegend protestante republiek een populair huisfeest, waarbij cadeautjes aan kinderen werden gegeven. Kinderen konden hun schoen zetten en als ze lief waren geweest werd deze op 6 december gevuld.¹

In de Nederlandse sinterklaastraditie kwam pas ergens in de eerste helft van de negentiende eeuw een helper in beeld. Dit personage zou, zoals het in een negentiende-eeuwse bron wordt genoemd, ‘een schepsel van de volksverbeelding’ zijn, ‘uit de behoefte aan contrasten geboren’.² Ook in het buitenland wordt Sint Nicolaas trouwens soms vergezeld door een dergelijke contrastfiguur: Knecht Ruprecht in Duitsland, Père Fouettard in Frankrijk. Tot ver in de twintigste eeuw werd er nog druk geëxperimenteerd met het uiterlijk van het hulpje van Sinterklaas. In populaire kinderboeken wordt hij onder meer afgebeeld als Mexicaan, als opvallend geklede Ethiopische vrouw en een enkele keer zelfs als een trotse Indiase prins of als

1. I. Strouken, A. van der Zeijden en P. de Boer, *Sinterklaas van heilige tot kindervriend* (Utrecht 2012) p. 1-10.

2. John Helsloot, ‘De oudst bekende naam van Zwarte Piet: Pieter mē knecht’, in: *Nieuwsbrief Meertens Instituut* (2011). Meer in het algemeen over de geschiedenis van Zwarte Piet zie: J. Helsloot, ‘De ambivalente boodschap van de eerste ‘Zwarte Piet’ (1850)’, in: J. Helsloot en E. Doelman, *De kleine Olympus, over enkele figuren uit de alledaagse mythologie* (Amsterdam 2008) p. 93-109. E. Boer-Dirks, ‘Nieuw licht op Zwarte Piet: een kunsthistorisch antwoord op de vraag naar de herkomst van Zwarte Piet’ In: *Volkskundig Bulletin* 19 (1993), p. 1-13.

een Romeinse soldaat.³ Invloedrijk in de populaire verbeelding was een populair kinderboek uit 1850 van de negentiende-eeuwse Amsterdamse kinderboekenschrijver Jan Schenkman, waarin Sinterklaas – in de eerste druk – geassisteerd wordt door enkele donkergekleurde hulpjes op de achtergrond. In latere drukken krijgen ze een prominentere rol en ook hun opvallende pagekostuum, dat de zwarte piet-outfit nog steeds kenmerkt. De naam ‘Zwarte Piet’ dateert pas van na 1900. Pas na de Tweede Wereldoorlog zou sprake zijn van een zekere uniformering in het uiterlijk van Zwarte Piet, mede onder invloed van de snel aan invloed winnende Nederlandse televisiesinterklaas, wiens intocht in Amsterdam vanaf 1952 live werd uitgezonden op de Nederlandse televisie. De ontwikkeling stond daarna niet stil. In de jaren zestig ontwikkelde zowel Sinterklaas als Zwarte Piet zich van strenge en oordelende figuren naar vriendelijke figuren, die meer pasten bij de nieuwe pedagogische ideeën die opkwamen in deze periode. Sinterklaas ontwikkelde zich tot Nederlands populairste familiefeest, volgens sommigen zelfs een icoon van Nederlandse eigenheid.⁴

2.2

De figuur Zwarte Piet en het maatschappelijk debat

Nadat Suriname in 1975 onafhankelijk werd en in de daaropvolgende jaren veel Surinamers naar Nederland emigreerden, ontstond er binnen deze groep weerstand tegen de naar hun mening karikaturale en ondergeschikte rol van Zwarte Piet. In 1981 roept de Solidariteits Beweging Suriname waarschijnlijk als eerste Nederlands-Surinaams initiatief op Zwarte Piet te verwijderen uit het sinterklaasfeest.⁵ De maatschappelijke discussie heeft zich van autochtone, maar vooral van Surinaams-Nederlandse kant in de jaren tachtig, negentig en de eerste jaren van de nieuwe eeuw in golfbewegingen voortgezet. Vooral tijdens de jaren negentig

3. Frits Booy, Op zoek naar Zwarte Piet. *Een speurtocht naar de herkomst, de ontwikkeling en de betekenis van de dienaar van Sinterklaas* (Eindhoven/Alkmaar 2008) 37-41.

4. John Helsloot, ‘De opkomst van Sinterklaas als nationaal feest in Nederland. Een schets op grond van twee volkskundevragenlijsten van het Meertens Instituut’, in: A. Döring (Hg.), *Faszination Nikolaus. Kult, Brauch, Kommerz* (Essen 2001) 104-139.

5. J. Helsloot, ‘De strijd om Zwarte Piet’ In: I.A. Hoving, H. Dibbits en M. Schrover, *Veranderingen van het alledaagse 1950-2000* (Den Haag 2005) p. 258.

in Amsterdam, maar ook op andere plekken en momenten zijn experimenten geweest met gekleurde pieten. Dit heeft echter geen permanente navolging gevonden omdat na elk experiment de reacties vanuit het grote publiek ronduit negatief waren. Hoezeer de critici van Zwarte Piet een minderheidsstandpunt vertegenwoordigen laat een opiniepeiling uit 1998 zien; 96% van de Nederlanders was van mening dat het sinterklaasfeest 'een traditie [is] die niets met discriminatie en onderdrukking te maken heeft'.⁶

Na jaren van rust rond het thema ontstond in 2008 publieke opwinding over Zwarte Piet door een tentoonstelling van een Duitse en Zweedse kunstenaar in het Van Abbemuseum in Eindhoven. In hun performance brachten ze het naar hun mening discriminatoire karakter van Zwarte Piet onder de aandacht. Uiteindelijk is de performance afgelast door 'extreem negativisme en dreigend geweld'.⁷ In de daaropvolgende discussie, die in zekere zin tot op de dag van vandaag voortduurt, worden Sinterklaas en Zwarte Piet door liefhebbers als onlosmakelijk onderdeel van de Nederlandse traditie en identiteit gepresenteerd. Uit de maatschappelijke discussie van de afgelopen jaren zijn meerdere Kamervragen voortgekomen. In 2010 bleek uit een enquête van VIRE dat Sinterklaas door de ondervraagden wordt gezien als de belangrijkste Nederlandse traditie. Omgekeerd zien critici van Zwarte Piet deze figuur als een symbool van racistische onderdrukking. In vergelijking tot de voorgaande decennia heeft de stellingname zich aan beide uitersten van het maatschappelijk debat verscherpt. Uit het voortgaande is te constateren dat de figuur Zwarte Piet een meerduidige figuur is die voor verschillende mensen verschillende betekenissen heeft. Deze constatering is van belang bij het verder beschouwen van het maatschappelijke debat over Zwarte Piet en de stellingname van zowel liefhebbers als critici.

In 2012 heeft de Tweede Kamer de UNESCO Conventie ter Bescherming van het Immaterieel Erfgoed geratificeerd. VIRE is hierop begonnen met het samenstellen van een Nationale Inventaris, waarbij de immaterieel erfgoedgemeenschappen een voordracht kunnen doen om op deze lijst te worden geplaatst. Het Sint Nicolaas Genootschap heeft in 2013 een aanvraag ingediend voor het sinterklaasfeest. De voordracht is tot op heden niet goedgekeurd. Onder meer vanwege

6. J. Helsloot, 'Is Zwarte Piet uit te leggen?'. In: Koops, W. & M. Pieper & E. Boer (ed.). *Sinterklaas verklaard* (Amsterdam 2009) p. 76-85.

7. Idem, p. 77-87.

de discussie over Zwarte Piet is men nog niet tot een afronding gekomen. De onafhankelijke Toetsingscommissie voor de Nationale Inventaris adviseerde om te streven naar een breder gedragen voordracht met meer aandacht voor de rol van Zwarte Piet als een mogelijk knelpunt voor de toekomst van de sinterklaastraditie in Nederland en hoe men hier mee denkt om te gaan.

In 2013 zijn er door critici van Zwarte Piet 21 bezwaarschriften bij de gemeente Amsterdam ingediend met als doel de intocht in Amsterdam te verbieden. Op 22 oktober 2013 zei Verene Shepherd, voorzitter van een werkgroep binnen de Verenigde Naties genaamd 'Experts on People of African Descent' in een interview met EenVandaag dat 'de werkgroep niet kan begrijpen waarom Nederlanders niet inzien dat dit een terugkeer naar de slavernij is en dat in de eenentwintigste eeuw dit feest moet stoppen'. Deze uitspraak leidde tot grote commotie in traditionele en sociale media. Een sprekend voorbeeld is dat naar aanleiding van deze commotie de Facebookpagina 'Pietitie' voor behoud van Zwarte Piet door 2,1 miljoen mensen is geliked. Op het moment dat de bezwaarschriftencommissie de Amsterdamse burgemeester Van der Laan had geadviseerd dit bezwaar ongegrond te verklaren, speelde de genoemde commotie. Het besluit om het advies te volgen liet Van der Laan begeleiden door een brief die in de media veelvuldig geciteerd is. In deze brief stelt Van der Laan dat Zwarte Piet in de loop van de jaren een verandering heeft doorgemaakt van boeman naar de spil in het sinterklaasfeest. Van der Laan stelt dat er empathie van elkaar te verwachten is als mensen zich vanwege pijnlijke ervaringen, hetzij het slavernijverleden of worden uitgescholden voor Zwarte Piet, gekwetst voelen door een traditie. Van der Laan schreef verder dat er naar zijn mening naar gestreefd moet worden zo snel mogelijk een volgende stap te zetten, zodat er over bijvoorbeeld vijf of tien jaar een sinterklaasfeest bestaat dat daadwerkelijk een feest is voor iedereen.

2.3

Opiniepeilingen

Zoals uiteengezet, wordt de kern van het uitgevoerde kwalitatieve onderzoek gevormd door 19 interviews met diverse stakeholders. Om de onderzoeksvragen echter in de maatschappelijke context te plaatsen, is ervoor gekozen om hieronder enkele recente kwantitatieve onderzoeken (publieksonderzoeken en opiniepeilingen) bijeen te brengen.

Gemeente Amsterdam (2012)

In 2012 heeft de gemeente Amsterdam een onderzoek laten uitvoeren naar de wijze waarop de Amsterdammers denken over Zwarte Piet. De meeste respondenten hebben de volgende associatie met Zwarte Piet: 'Het is een aardige vent die pepernoten en cadeautjes uitdeelt, is zwart van het schoorsteenroet, het hulpje van Sinterklaas, hij heeft een mooi pak aan, het is erg leuk voor de kinderen en Sinterklaas en hij horen nou eenmaal bij elkaar.'⁸ Een veel kleiner deel van de ondervraagden, vooral bestaande uit Ghanezen en Surinamers, had een negatieve associatie, Zwarte Piet 'is racistisch, stom, discriminerend, gênant, hij stelt een domme man voor, een slaaf van Sinterklaas, een neger.'⁹ Een kwart van de Amsterdammers van Surinaamse afkomst voelt zich gediscrimineerd. De twee volgende tabellen zijn afkomstig uit het genoemde Amsterdamse rapport op pagina 11 en 12.

Zwarte Piet is: (procenten)					
	discriminerend voor mezelf	discriminerend voor anderen	niet discriminerend	onbekend	n=
Nederlands	1	25	73	1	631
Surinaams	27	50	19	4	140
Antilliaans	18	55	24	3	71
Ghanees	14	56	28	2	86
Turks	3	30	53	14	59
Marokkaans	5	58	26	11	86
Europees	2	47	49	2	110
Engels sprekend	9	47	43	1	75
overig niet-westers	21	35	42	2	71
onbekend	2	35	63	0	54
totaal	7	37	53	7	
n=	99	512	728	44	1383

8. J. Greven W. Bosveld, *Hoe denken Amsterdammers over Zwarte Piet?* (Amsterdam 2012) p. 10.

9. J. Greven W. Bosveld, *Hoe denken Amsterdammers over Zwarte Piet?* (Amsterdam 2012) p. 10.

Wat vindt u van een roetveeg als alternatief? (procenten, n-1383)

	prima alternatief	net zo discriminerend	andere kleur	moet worden afgeschaft	moet gewoon zwart zijn	n=
Nederlands	14	1	1	1	74	631
Surinaams	37	1	10	9	36	140
Antilliaans	31	0	17	4	37	71
Ghanees	42	0	7	2	37	86
Turks	12	3	10	3	51	59
Marokkaans	31	2	9	7	43	86
Europees	22	4	4	5	49	110
Engels sprekend	27	3	8	4	45	75
overig niet-westers	22	3	13	1	44	71
onbekend	17	6	2	2	65	54
totaal	22	2	5	3	57	
n=	299	24	75	42	794	1383

No Ties (2013)

Uit de resultaten van een opiniepeiling van No Ties onder 1697 respondenten in oktober 2013, blijkt dat er significant verschil te bestaan in de opinie over dit onderwerp tussen Amsterdam en de rest van het land. Op de vraag: 'Vindt u dat het uiterlijk van Zwarte Piet aangepast moet worden om tegemoet te komen aan de wens van een groep Nederlanders, die het uiterlijk willen aanpassen?' antwoordde landelijk 7% met 'ja', 92% met 'nee' en 2% met 'weet niet'.

Van de Amsterdamse respondenten antwoordde 31% met 'ja' en 65% met 'nee'. Ook bij de vraag: 'Is het voor u acceptabel als het gezicht van Zwarte Piet een andere kleur krijgt?' was een duidelijk verschil zichtbaar. Landelijk antwoordde 15% met 'ja' en 81% met 'nee', terwijl van de Amsterdamse respondenten 45% met 'ja' en 45% met 'nee' antwoordde.¹⁰

10. <http://www.noties.nl/home/zwartepiet.php>. Geraadpleegd op 01-03-2014.

EenVandaag Jongerenpanel (2012 & 2013)

Uit onderzoek van het EenVandaag Jongerenpanel in december 2012, is 92% van de ondervraagden tegen het idee om Zwarte Piet een enkele roetveeg te geven. Eenzelfde aantal vindt Zwarte Piet niet racistisch. Het EenVandaag Jongerenpanel heeft in oktober 2013 2.262 jongeren ondervraagd en van deze groep vindt 89% dat het uiterlijk niet aangepast moet worden. Dat mensen met een donkere huidskleur Zwarte Piet, ondanks dat het niet zo bedoeld is, discriminerend vinden, kan 86 procent van de jongeren niet begrijpen. De jongeren zien Zwarte Piet juist als de grote kindervriend en hebben een positieve associatie met deze figuur.¹¹

EenVandaag (2013)

Uit onderzoek onder 19.000 mensen blijkt dat een grote meerderheid van 87% van de ondervraagden het een slechte zaak vond dat de vn de figuur Zwarte Piet onderzocht. Een soortgelijk percentage van de ondervraagden stelt dat de figuur niet moet aangepast. Het percentage dat van mening is dat Zwarte Piet wel moet worden aangepast, schommelt tussen de 7% en 9% in de Randstad en Friesland en de 2% en 3% in de overige provincies.¹²

Jeugdjournaal (2013)

In oktober 2013 heeft het Jeugdjournaal meer dan 1000 kinderen tussen de 9 en 12 jaar ondervraagd. Uit de enquête bleek dat bijna alle kinderen Sinterklaas vieren, het een leuk feest vinden en de commotie hadden meegekregen. Meer dan 90% van de kinderen had positieve associaties met Zwarte Piet zoals leuk, grappig, sportief en slim. Een kleine 10% vond de figuur dom, flauw of kinderachtig. Uit de hieronder te vinden resultaten valt te concluderen dat een grote minderheid van de kinderen begrip had voor het gevoel van discriminatie. Niettemin stelt een grote meerderheid van 88% dat Zwarte Piet het uiterlijk moet behouden dat de figuur op dit moment heeft.

11. http://1vjongerenpanel.eenvandaag.nl/uitslagen/47545/_zwarte_piet_is_vriend_van_de_sint_. Geraadpleegd op 03-03-2014

12. http://regio.eenvandaag.nl/enquete/47569/_zwarte_piet_hoeft_niet_te_worden_aangepast_.

Sommige mensen vinden dat Sinterklaas en zijn Pieten doen denken aan de slaventijd.

Wat vind jij daarvan?

Dat snap ik niet: 68 procent

Dat snap ik een beetje: 27 procent

Dat snap ik helemaal: 5 procent

Sommige mensen vinden dat Sinterklaas mensen met een donkere huidskleur discrimineert door alleen maar zwarte hulpjes te gebruiken. Wat vind je daarvan?

Dat snap ik niet: 72 procent

Dat snap ik een beetje: 23 procent

Dat snap ik helemaal: 5 procent

Mensen met een donkere huidskleur vinden het vervelend dat ze soms voor Zwarte Piet worden aangezien. Wat vind je daarvan?

Dat snap ik een beetje: 44 procent

Dat snap ik niet: 38 procent

Dat snap ik helemaal: 18 procent

Heb jij wel eens iemand Zwarte Piet genoemd?

Ja: 10 procent

Nee: 90 procent

Hoe moet het nu verder, volgens jou?

Zwarte Piet moet blijven: 88 procent

Zwarte Piet moet collega's met allemaal kleurtjes (zoals groen, rood, blauw) krijgen: 6 procent

Zwarte Piet moet blanke collega's krijgen: 4 procent

Zwarte Piet moet verdwijnen: 1 procent

13. <http://jeugdjournaal.nl/item/567286-kinderen-vinden-zwarte-piet-leuk-en-grappig.html>.

Het sinterklaasfeest heeft lange historische wortels in Nederland als familiefeest. Sinds ongeveer 1850 speelt een donkere helper een rol in deze traditie, die zich na enkele experimenten qua uiterlijk na 1900 zou ontwikkelen tot een Zwarte Piet in een pagepak. Ook na 1900 waren er nog voortdurend aanpassingen, niet alleen in het uiterlijk en de taken van Zwarte Piet, maar ook in de houding en het optreden. De beide figuren zijn van meer bestraffend en oordelend, conform de pedagogische normen, veranderd in vriendelijke figuren. Sinds 2008 is de maatschappelijke discussie heropend over het vermeende racistische karakter van Zwarte Piet. In 2013 is de discussie zeer breed in sociale en traditionele media gevoerd.

Uit de bovenstaande enquêtes wordt duidelijk dat een grote meerderheid van de ondervraagde personen Zwarte Piet in de huidige uiterlijke verbeelding wenst te behouden. Enkel in Amsterdam is een grote minderheid aanwezig die het uiterlijk van Zwarte Piet wenst aan te passen. Opvallend is dat de door het Jeugdjournaal ondervraagde kinderen qua percentage in de pas lopen met de landelijk ondervraagde volwassenen in dezelfde periode. Dit laat zien dat op dit gebied kinderen eenzelfde houding hebben ten aanzien van dit element binnen het sinterklaasfeest.

Analyse

3. **Beschrijvende analyse van de interviews**

Als verwerkmethode van de gespreksverslagen is gekozen voor een beschrijvende analyse. Deze methode is gekozen om zo dicht mogelijk bij de tekst te blijven. Na een korte inleiding van de subparagraaf wordt deze gestructureerd en uitgediept aan de hand van de onderwerpen en citaten uit de gespreksverslagen.

De beschrijvende analyses binnen dit hoofdstuk zijn opgesplitst in liefhebbers en critici. Zoals gemeld is door deze scheiding toe te passen een afzonderlijke analyse te maken van de standpunten en denkbeelden binnen een meningsgroep. Zodoende kunnen in het concluderende hoofdstuk de standpunten en denkbeelden met elkaar verbonden worden.

Binnen de beschrijvende analyse worden vier thema's uitgelicht, namelijk: 'De verbeelding en functie van Zwarte Piet'; 'Waarde van het sinterklaasfeest'; 'Maatschappelijke discussie over Zwarte Piet' en 'Visies op oplossingen'. Voor deze thema's is gekozen omdat zij samen een antwoord geven op de twee hoofdvragen binnen het verkennende onderzoek: waar ligt zowel de waarde als de gevoeligheid ten aanzien van het sinterklaasfeest? En op welke wijze is maatschappelijk draagvlak te vinden of te creëren voor een toekomstbestendig sinterklaasfeest?

3.1 Beschrijvende analyse van de interviews met de liefhebbers

3.1.1 De verbeelding en functie van Zwarte Piet

Zwarte Piet wordt door de liefhebbers gezien als de onlosmakelijke en vrolijke metgezel van Sinterklaas. De geïnterviewden hebben positieve associaties bij de figuur en zien Zwarte Piet als de grote kindervriend naast Sinterklaas. Daarnaast heeft de perceptie van de critici ook invloed op het beeld dat liefhebbers hebben van Zwarte Piet.

Een groot deel van de geïnterviewde liefhebbers hecht veel waarde aan de ontstaansgeschiedenis van Sinterklaas en Zwarte Piet. Verschillende verhalen worden aangehaald. Voors komt tot zes of zeven ontstaansgeschiedenissen. Enkele geïnterviewden refereren aan de verschillende

Sint-Nicolazen en hun assistenten in Europa, maar ook eenmaal aan het Perzische personage Hadji Firoez, dat uiterlijk gelijkenissen met Zwarte Piet vertoont. Het startpunt van Zwarte Piet in zijn huidige verbeelding wordt door alle liefhebbers bij de docent Schenkman in het midden van de negentiende eeuw geplaatst. Schenkman was het die volgens Booy 'Sinterklaas heeft gefatsoeneerd en de toen nog naamloze Zwarte Piet heeft toegevoegd in een mooi pagepak'.

Roording stelt dat 'de oorsprong van de figuur interessant is, maar in het heden eigenlijk volslagen onbelangrijk, het gaat namelijk om de hedendaagse Zwarte Piet die veranderd is in een vrolijke, uitdelende en grappige figuur die heel veel plezier heeft met kinderen en soms Sinterklaas een beetje de gek aansteekt.' De door Roordink aangehaalde associaties met Zwarte Piet worden in min of meer dezelfde bewoording door alle liefhebbers ondersteund. Zwarte Piet wordt gezien als de favoriet van kinderen. 'De kinderen zien Zwarte Piet als hun vriendje, meer dan Sinterklaas,' analyseert Voors. Hermens zegt hierover dat op zijn basisschool 'Zwarte Piet eigenlijk alleen belangrijk' is. Leegte noemt Zwarte Piet de 'vrolijke metgezel van Sinterklaas. Zij maken Sinterklaas mogelijk als uitvoerders en grappenmakers van het sinterklaasfeest'. Dat de discussie over Zwarte Piet en de perceptie van de tegenstanders effect heeft op liefhebbers, wordt in verschillende interviews duidelijk. Zo stelt Driessen dat 'door de maatschappelijke discussie hij bij Zwarte Piet ook steeds meer een associatie krijgt met racisme, niet omdat hij het vindt, maar omdat door het debat die link bijna wordt opgedrongen'.

Veel liefhebbers spreken over de opvoedkundige rol die Zwarte Piet in het verleden had. Zwarte Piet was toen een soms kromsprekende boeman, die kinderen met de roe in de hand in de zak naar Spanje kon nemen. Allen spreken zich positief uit over de verandering richting wat Booy een 'kindvriendelijk en speels figuur' noemt. Vele geïnterviewden zijn van mening dat de figuur door de innerlijke verandering van de afgelopen decennia geen negatieve karikatuur meer is. Veel liefhebbers zijn van mening dat het beeld dat de critici van de figuur Zwarte Piet hebben niet juist is. Daarnaast betogen zij dat Zwarte Piet geen representatie is van een 'echt' persoon met een donkere huid, maar meer een mythisch of magisch figuur is.

De wijze waarop de rol van Zwarte Piet gespeeld wordt, kwam meerdere keren ter sprake. De mening van de meeste geïnterviewden wordt verwoord door Voors: 'Zwarte Piet moet

gelijkwaardig aan Sinterklaas gespeeld worden. Zwarte pieten moeten zelfverzekerd spelen, want Zwarte Piet is niet minderwaardig, maar vandaag de dag zelfs 'bovenwaardig' omdat Sinterklaas niet alles kan onthouden en zijn pieten hiervoor nodig heeft.' Niettemin zijn er ook een aantal liefhebbers die Zwarte Piet in de klassieke rol van onderschikte knecht zetten. Qua uiterlijkheden analyseert Leegte dat 'als je aan de tegenstanders vraagt waar concreet de pijn zit, dan gaat het om de verwijzing naar een raciale karikatuur van donkere mensen. Dat zit in vier uiterlijkheden, namelijk oorringen, haren, lippen en kleur. Het gaat om de optelsom van deze raciale kenmerken'.

Door bijna alle geïnterviewden wordt de NTR gezien als de belangrijkste partij in de verbeelding van de figuur Zwarte Piet. De basisschool van Hermens volgt de storytelling van het Sinterklaasjournaal, waar Zwarte Piet vaak het leidende personage is. De liefhebbers die actief contact hebben met sinterklazen en zwarte pieten, stellen dat de NTR de verbeelding van Sinterklaas en Zwarte Piet hebben 'gemonopoliseerd', in de woorden van Verwoert. Als voorbeeld is bij verschillende interviews naar voren gekomen dat alle sinterklazen zich gedwongen zien een nieuwe staf à 250 euro aan te schaffen na het besluit van de NTR om in het Sinterklaasjournaal een nieuwe staf te gebruiken.

Zoals gemeld, heeft de NTR een verzoek tot deelname aan het onderzoek afgewezen. In reactie op een interviewverzoek schreef de NTR het volgende: 'Als onafhankelijke, publieke taakgroep wil en kan de NTR de discussie nu eenmaal niet sturen.' Unaniem zijn de liefhebbers van mening dat de NTR in de verbeelding van Zwarte Piet niet volgend is, maar leidend en vanuit die positie een bijzondere verantwoordelijkheid heeft.

3.1.2

Waarde van het sinterklaasfeest

Het sinterklaasfeest wordt door de liefhebbers gezien als een diep in de Nederlandse cultuur geworteld kinder- en familiefeest met een sterke verbindende waarde.

De samenbindende waarde van het sinterklaasfeest zien de liefhebbers als een zeer belangrijk element. Zoals Roordink en Leegte aangeven, is het feest samen met Koningsdag het enige feest dat publiekelijk door alle lagen van de Nederlandse bevolking gevierd wordt. 'De grootste grap van het sinterklaasfeest is dat je met 80% van de bevolking drie, vier weken een toneelstuk

opvoert om 10% voor het lapje te houden.’ Dit geeft het sinterklaasfeest een belangrijke culturele en maatschappelijke functie. Roordink vervolgt dat het uitgangspunt moet zijn dat het sinterklaasfeest een verbindend feest is voor iedereen. Tegenstanders van aanpassingen stellen dat het al een verbindend feest is en slechts een hele kleine groep zich niet in het feest kan vinden.

De grote waarde van het sinterklaasfeest ligt volgens Verwoert in het ‘sinterklaasfeest met de gezelligheid, warmte en onlosmakelijke verbondenheid met het wintergevoel, met als hoogtepunt 5 december’. Van Wijk memoreert dat ‘het ijzersterke duo Sint Nicolaas en Zwarte Piet het voor elkaar heeft gekregen om al jarenlang de grootste traditie in dit land te zijn’. Hij ziet Zwarte Piet als ‘de grote vriend van miljoenen mensen in Nederland en als de zeer waardevolle metgezel van Sint Nicolaas’. De waarde van het feest is naar zijn mening verder dat het ‘niet alleen kinderen, maar ook zij die zich nog jong voelen maar wat ouder zijn, een ontzettend warm gevoel en geborgenheid geeft’. Hermens stelt in dit verband dat ‘de kernwaarde van het sinterklaasfeest op school is het samen vieren van het feest. Sinterklaas wordt gebruikt om dat feest te vieren. Het feest is bedoeld om sfeer te scheppen en de verbinding te leggen met de cultuur die erachter zit’.

3.1.3 *Maatschappelijke discussie over Zwarte Piet*

Een groot deel van de liefhebbers heeft het gevoel dat grotendeels uit het niets de afgelopen jaren hun cultuur wordt aangevallen door een betrekkelijk kleine groep fanatieke critici, die onevenredig veel aandacht krijgt van de media. De liefhebbers, die zich gesteund voelen door een overgrote meerderheid, vieren het sinterklaasfeest met de beste bedoelingen en krijgen tot hun schrik en verbazing van de critici het verwijt dat zij een racistisch feest vieren. Het compromis zoekende deel van de geïnterviewde liefhebbers heeft begrip voor de gevoelens van de critici en stelt dat er meer empathie moet komen van beide kanten.

Leegte analyseert dat er ‘betrekkelijk ineens mensen waren die het zich gekwetst voelden, wilden dat Zwarte Piet wegging en liefhebbers van racisme betichtten. Dat is de reden dat de brave sinterklaasvierders zo geraakt waren’. Booy betoogt in dit verband dat vervolgens ‘de zwarte piet-kwestie wordt opgeblazen door de media. De tegenstanders krijgen ontzettend veel

aandacht en als iets veel aandacht krijgt, dan gaan veel mensen denken dat iets zo is. Dat is een vervelende ontwikkeling'. Met deze twee citaten verwoorden Leegte en Booy de mening van een groot deel van de liefhebbers. Enkele liefhebbers, onder wie Van Wijk, verbazen zich erover dat naar hun mening vooral critici worden uitgenodigd door de media en dat 'mensen met verstand van zaken niet eens door de media uitgenodigd worden, dat is jammer'. Tegelijkertijd heeft de meerderheid van de geïnterviewde liefhebbers begrip voor de gevoelens van de critici en zijn zij bereidwillig om te luisteren naar de argumenten van de critici en deze serieus te nemen.

Een aantal liefhebbers is verbaasd en geschokt door de hardheid van het maatschappelijke debat. Driessen noemt de discussie 'ongenuanceerde moddergooierij. De belangrijkste reden hiervan is dat de media houden van tegenpolen, dat levert namelijk interessant nieuws op'. Een deel van de liefhebbers ziet de maatschappelijke discussie dan ook als 'een storm in een glas water. Het is niet zo reëel en concreet als de tegenstanders het willen maken'. In navolging van het voorgaande citaat stelt Verwoert dat de critici uit ongeveer 1500 mensen bestaan en de liefhebbers gesteund worden door 2 miljoen Facebookers. Eenzelfde weergave van de verhoudingen wordt gemaakt door een groot deel van de liefhebbers. Booy stelt hierover dat als wordt uitgegaan van het democratische stelsel de kwestie snel is opgelost: 'Er is een grote meerderheid voor het behoud van Zwarte Piet'. Deze mening wordt gedeeld door een groot deel van de geïnterviewden. Booy voegt hieraan toe dat 'je niettemin moet luisteren naar de minderheid, want het probleem moet uit de wereld'. Deze mening komt eveneens in veel interviews terug. Een deel van de liefhebbers constateert dat Zwarte Piet door de maatschappelijke discussie populairder is geworden. Terwijl Verwoert opmerkt dat 'de liefhebbers zich bijna gediscrimineerd zouden gaan voelen'.

Unaniem zijn de geïnterviewde liefhebbers van mening dat racisme moet worden losgekoppeld van de figuur Zwarte Piet. Een grote meerderheid van de liefhebbers hadden tot voor kort nooit enige racistische connotaties bij Zwarte Piet. Zo betoogt Driessen dat 'de vergelijking tussen black face en Zwarte Piet ook mank gaat omdat er totaal andere symboliek achter zit. Hij ervoer net als enkele andere liefhebbers een gevoel van verlies toen de discussie enkele jaren geleden opkwam. Omdat hij 'van kinds af aan het sinterklaasfeest beschouwde als iets dat vaststond'. De meeste geïnterviewden hebben het gevoel dat hun de negatieve associaties worden opge-

drongen door de critici. Bij enkele geïnterviewden heeft dit een uitwerking op hun beeld van de figuur. Zoals Leegte stelt: 'De figuur is controversieel geworden, minder leuk. [...] duidelijk was wel dat in 2013 de onschuld van Zwarte Piet definitief weg was. Dat maakt het sinterklaasfeest beduidend minder leuk, ook om te organiseren.' Een ander deel beaamt dat er mensen zijn die zich beledigd voelen, maar beschouwen dit als de perceptie van de critici, die niet strookt met hun waarheid. Hermens analyseert dat de critici 'actief de koppeling maken met racisme, dat doen de liefhebbers niet. Misschien versterken ze het hiermee zelfs'.

Een deel van de liefhebbers constateert dat er in de Nederlandse samenleving sprake is van discriminatie. Zo stelt Leegte dat 'in onze samenleving vervelend genoeg een onderstroom van geïnstitutionaliseerde discriminatie is'. Driessen betoogt in dit verband een tijdens meer interviews gehoorde mening dat je 'racisme niet oplost door het aanpassen van Zwarte Piet, maar het is wel goed om de gulden middenweg te kiezen'. Verschillende, richting het compromis georiënteerde liefhebbers stellen dat het belangrijk is dat er meer empathie ontstaat van beide kanten. Leegte betoogt dat 'autochtonen huiswerk hebben om oog te krijgen voor het sluimerende racisme dat toch in de samenleving blijkt te zitten. Voor de tegenstanders is het huiswerk om erachter te komen hoe zij zich verhouden tot een lange en geliefde traditie.' De oplossing hierin is volgens Leegte 'geleidelijkheid en wederzijds respect'.

3.1.4

Visies op oplossingen

De liefhebbers zien unaniem Zwarte Piet als een onlosmakelijk onderdeel van het sinterklaasfeest. Een deel van de geïnterviewde liefhebbers is tegen elke vorm van aanpassing. Een volgend deel van de liefhebbers staat niet principieel afwijzend ten aanzien van aanpassing van het uiterlijk van de figuur. Consensus over het type aanpassing is er echter niet. Dialoog wordt breed gedragen als een goed middel. Zowel begrip krijgen voor grieven van de critici, uitleg van de eigen standpunten en de critici overtuigen van het niet-racistische karakter van Zwarte Piet wordt gezien als het doel van de dialoog.

Het grootste deel van de liefhebbers heeft begrip voor de gevoelens van de critici van Zwarte Piet. Zij stellen dat ze tegen elke vorm van discriminatie zijn, maar laten hier direct op volgen dat zij Zwarte Piet absoluut niet als een vorm van racisme of discriminatie zien. Zo stelt Booy:

‘Je moet je ook afvragen: wat is nu racisme? Dat is als je bewust en opzettelijk een bepaalde groep achterstelt of tegenwerkt.’ Dit is bij Zwarte Piet niet het geval, naar de mening van de geïnterviewde liefhebbers. Unaniem willen de liefhebbers aan de critici duidelijk maken dat Zwarte Piet vanuit hun perceptie niet discriminerend is en nooit zal zijn. Voors is van mening dat Zwarte Piet al lang niet meer de mindere is van Sinterklaas en hij wil dit graag uitleggen aan critici. De tegenstanders moeten dat leren begrijpen, betogen veel liefhebbers. Hier zien de liefhebbers een punt van uitwisseling of educatie richting de critici. Leegte merkt op: ‘Om tot een oplossing van de zwarte piet-kwestie te komen moet een basisvraag gesteld worden: is Zwarte Piet racisme? Sommige mensen vinden van wel, anderen van niet. Het is een verschil in perceptie tussen liefhebbers en tegenstanders.’

Een derde deel van de geïnterviewde liefhebbers is van mening dat Zwarte Piet het huidige traditionele uiterlijk moet behouden. Zij zijn tegen elke vorm van aanpassing en stellen dat er onder de bevolking geen draagvlak is voor aanpassing. Enkel als een grote meerderheid van Nederlanders een aanpassing ondersteunt, zouden zij bereid zijn om hierin mee te gaan. Dit zou in het geval van Verwoert wel inhouden dat hij geen Zwarte Piet meer gaat spelen. Hij betoogt dat als de NTR roetveegpieten gaat invoeren, dit naar zijn mening het eind van het sinterklaas-feest zou betekenen. Verwoert en enkele andere geïnterviewden denken dat veel mensen deze mening delen en dat er dan een tegenbeweging komt. Deze groep is eveneens van mening dat de kwestie in wezen onzin is omdat het gaat naar hun mening gaat om een hele kleine groepering die een vergelijking maakt met slavernij, tegenover een groep van twee miljoen Facebookers die niet de intentie heeft om te kwetsen. Van Wijk stelt dat ‘bij eventuele veranderingen voorbij wordt gegaan aan de massale steun aan de Pietitie en allerlei festiviteiten. Enkel omdat een kleine groep er last van heeft’. Hermens betoogt: ‘Er is totaal geen associatie met slavernij, wij zien cultuur en historie. [...] De sinterklaascommissie was van mening dat er hoe dan ook door zou worden gegaan met de traditionele intocht, want wij vinden het belangrijk om het te vieren.’

De geïnterviewden die tegen elke vorm van aanpassing zijn, hebben ook weinig geloof in een compromis. Zoals Vreugde en Van Boeckholtz het verwoorden, hebben zij het gevoel dat ‘een compromis niet echt waarschijnlijk is omdat zowel de tegenstanders als de liefhebbers geloven

in hun standpunt en dit zijn twee zulke uitersten. [...] Dan wordt het: geef één vinger en ze pakken heel de Zwarte Piet. Een paar aanpassingen heeft ook geen zin, want dan blijven de tegenstanders nog steeds tegen. Het enige wat zij willen is afschaffing'. Geïnterviewden die tot een compromis bereid zijn, hebben daarentegen wel vertrouwen in een oplossing waar zowel liefhebbers als critici op termijn tevreden mee zullen zin.

De geïnterviewde liefhebbers die bereid zijn tot een compromis in de vorm van uiterlijke aanpassingen aan de figuur, hebben tijdens de interviews gezamenlijk vele mogelijke aanpassingen gedeeld. Dit laat zien dat zij actief aan het nadenken zijn met als doel tegemoet te komen aan de pijnpunten van de critici. Zoals Leegte betoogt: 'Een compromis is ook mogelijk, want levende tradities veranderen. Langs wegen van geleidelijkheid zal de verandering moeten gaan. Sinterklaas is een invented tradition dus daar kan je rustig verder aan gaan inventen, als je maar de kern behoudt. Die kern bestaat uit een sprookje dat de samenleving meespeelt en waaraan zowel kinderen als volwassenen op hun eigen manier plezier hebben. Voor die kern hoeft Zwarte Piet niet zijn huidige uiterlijk te behouden.' Er is echter geen eensgezindheid onder de tot compromis bereid zijnde liefhebbers over welke aanpassing de voorkeur heeft. Vast staat dat een vrolijk contrastpersoon verhaaltechnisch een absolute noodzaak is. Duidelijk is ook dat de Kleurenpiet door alle geïnterviewde liefhebbers als onwenselijk wordt gezien omdat het nep wordt gevonden, slecht op televisie overkomt of zelfs kinderen bang kan maken.

Er bestaat verdeeldheid over roetvlekken als mogelijke aanpassing. Een deel van de liefhebbers is tegen deze aanpassing. Een grote minderheid stelt echter voor om het verhaal dat Zwarte Piet door de schoorsteen komt door te voeren in het uiterlijk. Dit zou betekenen dat het traditionele verhaal gevolgd kan blijven worden en daarnaast andere uiterlijkheden zoals het pagepak behouden kunnen blijven. Een nadeel van deze optie wordt benoemd door onder andere Voors, die vaststelt dat het 'praktisch onhandig is want dan worden de pieten te herkenbaar. Vooral in kleine dorpen of op scholen krijg je logistiek een probleem met herkenbaarheid, als je roetvegen toepast'. Driessen komt met een creatieve oplossingsrichting die op sinterklaasfora positieve reacties kreeg. Hij stelt voor 'om zwart en wit mengen. Hieruit krijg je grijze pieten. Daarmee behoud je het sprookje van Sinterklaas voor kinderen, maar haal je het raciale karikatuur weg. De figuur wordt werkelijk een fantasiefiguur'.

Verskillende liefhebbers stellen als mogelijke oplossingsrichting de (her)introductie van herauten voor. Enkele liefhebbers stellen dat er beter een contrasttype kan worden toegevoegd dan Zwarte Piet aan te passen. Daarnaast is de heraut ook ter vervanging van Zwarte Piet voorgesteld. De herauten waren en zijn in verschillende traditionele en huidige intochten metgezellen van Sinterklaas. Deze contrastfiguren kunnen landelijk geïntroduceerd worden met een verwijzing naar de geschiedenis van de sinterklaastraditie. Dit figuur zou hetzelfde pagepak als Zwarte Piet dragen, maar niet geschminkt zijn en zo de huidskleur van de speler hebben. Roordink stelt hierover dat het 'vanuit praktische overweging handig is als het pagepak behouden blijft, comités en dergelijke hebben honderden van deze pakken'. Zoals ook van toepassing was op de roetvegen, merkt Booy op dat verloren gaat 'dat de speler onherkenbaar is, wat een van de belangrijkste elementen is waardoor het spel werkt. De magie voor het kind is finaal weg als zichtbaar is dat Piet een oom of buurman is'.

Dat de televisie – en in het bijzonder de NTR – een grote rol heeft in de huidige en toekomstige verbeelding van de figuur Zwarte Piet, is een bijna unaniem gedragen mening. Zoals Voors het verwoordt: 'Het sinterklaasfeest blijft evolueren, dat zou zonder pietendiscussie ook wel gebeuren. De televisie, en dus de NTR, zal in dit proces in ieder geval een grote invloed hebben. Dat zie je nu al, dat sinterklazen dezelfde soort mijter willen als Stefan de Walle of de pakken van de Hoofdpiet worden overgenomen.' Als mogelijke oplossingsrichting ziet Roordink de mogelijkheid dat 'de NTR via verschillende verhaallijnen kan kijken welke experimenten met Zwarte Piet en/of contrasttypen het beste aanslaat. De overige organisaties en de verdere sinterklaasgemeenschap zullen dan vanzelf volgen.' Daarnaast is naar zijn mening zowel op televisie als tijdens intochten 'de taak bovenal om alle mogelijke laatste restjes inferioriteit in de figuur Zwarte Piet weg te halen, zowel in de gedachten en gevoelens van de tegenstanders als liefhebbers. Haal al het domme uit de pieten en maak ook hooggeleerde pieten. De figuur is een volslagen gelijke partner in het sinterklaasfeest en zo moet Zwarte Piet ook gepresenteerd worden'.

Amsterdam wordt door zowel de preciezen als de rekkelijken onder de liefhebbers nagenoeg unaniem gezien als de stad waar als eerste geëxperimenteerd gaat worden met aanpassingen aan het uiterlijk van Zwarte Piet. Niet alleen omdat hier de grootste weerstand bestaat tegen

de figuur, maar ook de meeste draagkracht onder de bevolking is voor een aanpassing. De preciezen zouden een aanpassing in Amsterdam begrijpen, maar (sterk) afwijzen en de rekkelijken zien Amsterdam als een stad waar naar een mogelijk compromis kan worden gezocht. Als voorzitter van Stichting Sinterklaas Intocht Amsterdam stelt Leegte echter ook vast dat er binnen het comité – zoals ook onder de geïnterviewden – geen eensgezindheid is over de te volgen koers. Al verwacht hij ook dat er in de komende jaren door de sinterklaasgemeenschap zelf een compromis wordt gevonden.

VIE zou een belangrijke rol kunnen spelen in het faciliteren van de dialoog tussen liefhebbers en critici, betogen enkele liefhebbers. Voors denkt aan het huren van een grote hal en daar dan ‘sinterklazen en zwarte pieten in burger en de tegenstanders uitnodigen om samen te praten over de kwestie, met als doel wederzijds begrip’. Bijna alle geïnterviewden zien de dialoog aangaan als erg waardevol. Belangrijk hierbij op te merken is dat voor hen het doel hierbij is het uitleggen van de zienswijze van de liefhebbers om zodoende begrip te kweken voor het in hun ogen niet-discriminerende karakter van Zwarte Piet. Zoals Booy betoogt: ‘Je kunt het debat de-escaleren door duidelijk te maken, hoe Zwarte Piet in het sinterklaasverhaal is gekomen en de geschiedenis laten zien.’ Voor Leegte is het van groot belang dat ‘autochtonen huiswerk hebben om oog te krijgen voor het sluimerende racisme dat toch in de samenleving blijkt te zitten. Voor de tegenstanders is het huiswerk om erachter te komen hoe zij zich verhouden tot een lange en geliefde traditie.’ Roordink stelt dat VIE eveneens ‘een faciliterende rol kan hebben in de zoektocht naar een voor alle partijen acceptabele Zwarte Piet. Het is goed als er in de komende tijd geëxperimenteerd wordt met verschillende vormen van een Zwarte Piet en/of contrasttype’. Voor Booy en verschillende andere liefhebbers is het ook van belang dat ‘je moet willen nastreven dat je met de compromisbereide tegenstanders een oplossing vindt. De tegenstanders moeten op een bepaald moment aangeven dat ze vrede hebben met het compromis en stoppen met de stampij.’

De verbeelding en functie van Zwarte Piet

Dat Zwarte Piet een racistisch element binnen het sinterklaasfeest is, wordt door de geïnterviewde critici gezien als een feit. Dit is het startpunt van waaruit de rol en functie van Zwarte Piet wordt gezien. Zwarte Piet wordt door vele geïnterviewde critici gezien als het symbool van de onderliggende discussie over racisme en gelijkheid in Nederland.

Nagenoeg alle critici hebben associaties vergelijkbaar met die uitgesproken door Zandwijken: ‘naïviteit, gênant, pijnlijk, onbegrip, egocentrische samenleving, weinig kennis van de eigen geschiedenis, ontkenning van de pijn van kinderen.’ Het grote merendeel van de critici ziet de link tussen Zwarte Piet en het slavernijverleden als een onomstotelijk feit. De gezagsverhouding tussen Sinterklaas en Zwarte Piet refereert volgens veel critici aan het slavernijverleden en tevens aan de onderliggende maatschappelijke machtsverhouding tussen blank en zwart in het hedendaagse Nederland. Fadlalla stelt in dit verband dat ‘het van belang is te onderkennen dat Zwarte Piet symbool staat voor meer dan enkel het personage naast Sinterklaas. [...] Het is geen persoonlijk onderwerp meer over een kinderfeest en jeugdherinnering, maar een politiek onderwerp over ongelijkheid en emancipatie van groepen in de samenleving’. Biekman ziet het sinterklaasfeest als een concept waarin superioriteitsideologieën tot uitdrukking komen. Zandwijken stelt verder dat ‘het van groot belang is dat de dominante meerderheid er geen voorstellingen en gebruiken op nahoudt die de zwakkere minderheid kwetst of vernedert. Zodoende moet er een feest worden gevierd dat geschikt is voor iedereen’. Een soortgelijke mening komt in andere bewoordingen bij vele critici terug.

Ondanks de genoemde negatieve associaties, stellen verschillende tegenstanders dat zij denken dat deze associaties niet leven bij de liefhebbers. Enkelen hebben in hun kindertijd met plezier meegedaan met het sinterklaasfeest. Zandwijken geeft aan dat ‘de zwarte piet-spelers waarschijnlijk heel moreel zuivere bedoelingen hebben’. Fadlalla vraagt zich af of liefhebbers ‘dan ook begrepen waarom voor haar en vele met haar Zwarte Piet een pijnlijk onderdeel van het sinterklaasfeest is’. Het begrip voor de perceptie van de liefhebbers doet echter niets af aan de mening van de critici dat de figuur Zwarte Piet in de kern een racistische karikatuur is

van een negroïde persoon, en daarmee discriminerend is. Helsloot analyseert dat ‘ook al zijn al deze [racistische] verwijzingen niet bedoeld door de liefhebbers, dan nog is de historische achtergrond en huidige onderliggende lading verwerpelijk en zou het beter zijn als Zwarte Piet van het toneel verdwijnt’.

Veel critici zijn van mening dat Zwarte Piet niet meer van deze tijd is. Zoals Commissaris betoogt: ‘Als je geen verandering wilt, dan leef je niet meer in deze tijd, Nederland is multicultureel geworden of je het nou wilt of niet. [...] Op nationale televisie moet je rekening houden met die nieuwe werkelijkheid door geen oude stereotypen te laten zien. Het is een teken van gelijkwaardigheid.’ Eveneens is gerefereerd aan de Amerikaanse blackface en meer in het algemeen de wijze waarop het buitenland aankijkt tegen dit element van het sinterklaasfeest. Timman beschouwt het wel of niet zien van de racistische achtergrond van Zwarte Piet als het plaatje van een bekende optische illusie waarin je zowel een oude heks als een jong meisje kunt zien, het is maar vanuit welk referentiekader je bekijkt wat je ziet. ‘Met feitelijkheden over de oorsprong van Sinterklaas en Zwarte Piet vind je geen oplossing. Het gaat namelijk om de belevingen en ervaringen van mensen,’ stelt Commissaris.

Zowel de gezagsverhouding tussen Zwarte Piet en Sinterklaas als de voorbeeldfunctie voor kinderen die uit deze gezagsverhouding spreekt, is een terugkerend onderwerp bij verschillende critici. Timman stelt dat het erom gaat ‘wat je kinderen leert door middel van het sinterklaasfeest met een zwarte piet-figuur. De symbolische uitstraling qua machtsverhouding van het feest is daarbij niet de les die je moet willen leren over diversiteit en gelijkheid in onze samenleving’. Fadlalla betwijfelt of ‘Zwarte Piet een wezenlijke verandering heeft doorgemaakt richting manager van Sinterklaas, zoals veel liefhebbers stellen’. De figuur is volgens haar ‘geen zelfstandig onafhankelijk en rationeel figuur, maar per definitie onderdanig’.

De critici zijn, net als de liefhebbers, van mening dat de NTR ‘qua beeldvorming heel erg belangrijk is, want wat zij doen wordt door heel veel mensen overgenomen’. Gario vervolgt dat de NTR dit jaar opnieuw niet ‘kan gaan uitzenden zonder kennis te nemen van de discussie van vorig jaar. Als ze totaal niet reageren, gaan ze hun maatschappelijke positie verliezen. Dan doet de vraag op wat hun bestaansrecht is als omroep met een diversiteits-clausule’. Ook Van Stipriaan

stelt dat 'het Sinterklaasjournaal hierin een belangrijke leidende rol heeft en het wat uit te leggen heeft als het vasthoudt aan de huidige figuur'.

3.2.2

Waarde van het sinterklaasfeest

De critici zien het sinterklaasfeest als een feest dat een belangrijke publieke en culturele functie heeft in Nederland als kinder- en familiefeest. Vanwege deze publieke functie willen zij zich inzetten voor de aanpassing of verwijdering van dit naar hun mening racistische element binnen het sinterklaasfeest.

De critici onderschrijven allemaal impliciet of expliciet het belang van het sinterklaasfeest voor de Nederlandse samenleving. Door de figuur Zwarte Piet aan te passen of te verwijderen, wensen de critici het feest inclusief te maken, in plaats van een feest waarin zij zich in meer of minder mate van uitgesloten voelen. Zo hoopt Fadlalla 'dat de veranderingen van Zwarte Piet snel zullen plaatsvinden, zodat haar dochter mee kan doen aan een sinterklaasfeest dat ontdaan is van de racistische elementen'. Biekman is van mening dat het sinterklaasfeest als traditie 'zo ingeburgerd is dat mensen niet eens door hebben dat een onderdeel daarvan racisme vertegenwoordigt. [...] Als je Zwarte Piet en alles wat eraan refereert uit het sinterklaasfeest verwijderd, hou je cadeautjes, gedichtjes, lieve en leuke dingen over'.

Een groot deel van de geïnterviewden stelt dat de kern en belangrijkste waarde van het sinterklaasfeest het kinder- en familiefeest is. Hierbij is het van groot belang, zoals Commissaris betoogt dat 'alle kinderen zich veilig moeten voelen. [...] Het gaat erom dat ieder kind verbonden moet kunnen worden aan Sinterklaas, ongeacht uit welke cultuur je komt. Als je heel dicht bij het oorspronkelijke verhaal blijft, dan is er geen probleem. Want het gaat om een oude man die cadeautjes brengt. Als er voor een verbindend feest wat uiterlijke veranderingen bij Zwarte Piet nodig zijn, dan is dat geen probleem'. De Leeuw stelt dat 'het sinterklaasfeest met de cadeaus, gedichten en alle andere zaken die erbij horen gewoon kan blijven bestaan als Zwarte Piet wordt aangepast. Het gaat erom dat de knecht wordt aangepast'. In lijn hiermee betoogt Fadlalla dat 'het december-en-de-maan-schijnt-door-de-bomen-gevoel, het familiefeest, de schoen zetten en cadeautjes' het belangrijkste zijn.

Van Stipriaan analyseert dat ‘niet Zwarte Piet zo geliefd is, maar dat het eerder gaat om het hele concept van de sinterklaasviering, dat daar niets aan mag veranderen. Het heeft te maken met nostalgische jeugdherinneringen, met warmte, gezelligheid en de familie. Daarnaast zien liefhebbers vanaf hun jeugd het gehele concept van het Sinterklaas als iets goeds en nu opeens horen dat er foute kanten aan zitten. De weerstand komt doordat veel mensen niet in staat zijn dissonante meningen aan een dergelijk feest te koppelen, dat matcht niet’. Een groot deel van de critici stelt zich de vraag waarom dit feest gevierd moet worden met een zwarte knecht en of het sinterklaasfeest minder leuk wordt als Zwarte Piet wordt aangepast of zelfs afgeschaft.

3.2.3 *Maatschappelijke discussie over Zwarte Piet*

De maatschappelijke discussie over Zwarte Piet wordt door nagenoeg alle critici gezien als nuttig, waardevol, maar ook als hard en polariserend. Het positieve gevolg van het brede debat is dat liefhebbers gaan nadenken over de figuur en daarmee wordt het debat gezien als een motor van verandering. Eveneens biedt de discussie een opening voor de onderliggende discussie over racisme en gelijkheid in de Nederlandse samenleving.

De meeste geïnterviewden zijn verbaasd of geschrokken door agressieve en racistische emoties die naar boven zijn gekomen. Van Stipriaan analyseert dat de heftige reactie van de Nederlanders veroorzaakt wordt door het gevoel dat ‘verre machten of rare mensen en religies ons verhinderen te zijn wie we zijn. Dat in combinatie met een zelfbeeld van tolerantie en het idee dat iets onschuldigs en vrolijks als een kinderfeest wordt aangevallen, vormt de open zenuw die door het zwarte piet-debat geraakt worden. Sinterklaas is het laatste culturele bastion geworden’. Helsloot ziet Zwarte Piet als een emotioneel identificatiepunt en een twistappel in de maatschappij. De figuur bepaalt ‘bij welke moral tribe (Joshua Greene) diegene hoort. Daarmee krijgt de figuur een andere en krachtigere lading dan slechts de kindervriend die hij voor vele liefhebbers van Sinterklaas en Zwarte Piet is. [...] Het debat gaat zodoende niet om feiten maar om emotie. Reflectie wordt aan beide kanten van het debat niet getriggerd’.

Een klein deel van de ondervraagden, onder wie Timman, stelt dat het debat misschien te veel op scherp is gezet door de ongenueanceerde stelling van Quinsy Gario: ‘Zwarte Piet is racisme.’ Dit omdat je met deze stelling veel mensen als racist wegzet die dat absoluut niet zo bedoelen.

Timman vervolgt dat de harde stellingname ervoor zorgt dat ‘mensen zich gaan ingraven en minder openstaan voor andermans mening. Het hoofddoel van het debat zou moeten zijn begrip te vragen voor het feit dat deze kwestie voor veel mensen al lange tijd een pijnpunt is’. Een groot deel van de critici is het hartgrondig eens met de stelling van Gario en ziet deze confronterende wijze als een manier om het debat over racisme in Nederland open te breken. Hierbij is Zwarte Piet het symbool van de onderliggende discussie over racisme en gelijkheid. In dit verband geeft Zandwijken aan ‘dat deze discussie nu pas wordt gevoerd door het systematisch bagatelliseren van de aanwezigheid van alledaagse vormen van racisme’. Gario zelf wil door middel van kunst ‘het denkproces in het privéleven van mensen stimuleren. [...] Het gaat niet zozeer om de mediadiscussie. Doorbroken moest worden dat mensen om de rust te behouden hun mond hielden, door de maatschappelijke discussie moesten mensen stelling nemen’.

Enkele geïnterviewden spreken over eigen ervaringen die ertoe geleid hebben dat zij zich actief inzetten voor de aanpassing of verwijdering van Zwarte Piet. Zo vertelt Gario over een incident waarbij zijn moeder voor Zwarte Piet werd uitgemaakt. Deze gebeurtenis was voor hem het startsein om zich via zijn kunstproject ‘Zwarte Piet is racisme’ in te zetten tegen Zwarte Piet. Zandwijken ziet als positieve uitkomst van de maatschappelijke discussie dat ‘het bewustzijn over de figuur Zwarte Piet zoals die beleefd wordt door zwarte mensen is toegenomen, en dat is positief’. Verder is er ‘in de donkere gemeenschap veel debat geweest. Het heeft voor samenwerking, leiderschap, strategisch denken en het opbouwen van een community gezorgd’. Van Stipriaan ziet het debat in dit verband ook ‘als een stap in een emancipatiebeweging’.

3.2.4

Visies op oplossingen

Alle critici zien de kwestie rond de figuur Zwarte Piet als een proces. Het doel van dit proces is voor een deel van de critici aanpassing van Zwarte Piet. Voor een ander deel is het doel verwijdering van Zwarte Piet uit het sinterklaasfeest. Er bestaat geen consensus binnen de ondervraagde critici over de aanpassingen die er naar hun mening moeten plaatsvinden of dat de figuur verwijderd moet worden. Desondanks zijn er enkele denkrichtingen te onderscheiden.

Een belangrijke constatering van Commissaris is dat ‘met feitelijkheden over de oorsprong van Sinterklaas en Zwarte Piet je geen oplossing vindt. Het gaat namelijk om de belevingen en erva-

ringen van mensen'. Hij vervolgt dat 'de toekomst van het sinterklaasfeest een feest van verbinding is. [...] Zelfs als maar heel klein deel van de kinderen zich niet goed voelt bij het huidige feest zou je het moeten veranderen. Het zou toch ook belachelijk zijn als je op school zegt tegen 5% van de kinderen: je bent er wel, maar je doet niet mee.' Timman ziet het aanpassen van Piet als een belangrijk gebaar richting de mensen die zich gediscrimineerd voelen. Het doel moet een sinterklaasfeest zijn waar iedereen zich in kan vinden.

De geïnterviewde critici die de figuur Zwarte Piet volledig uit het sinterklaasfeest willen verwijderen, betogen in de woorden van Gario dat men niet kan 'polderen over racisme, zodoende is een compromis sluiten over Zwarte Piet niet mogelijk'. Een ander deel verdedigt de positie verwoord door Zandwijken dat er 'als vervanging voor de huidige Zwarte Piet in ieder geval een nieuw type moet komen dat niet refereert aan onderdrukking, racisme of stereotypering'. Bij deze nieuwe Piet moeten in ieder geval 'de verschillende uiterlijke verwijzingen naar de negroïde karikatuur zoals de zwarte kleur, rode lippen, oorringen en kroeshaar verdwijnen,' betoogt Timman.

Het grootste deel van de critici ziet Amsterdam als de aangewezen plek voor experimenten met aanpassingen. Het experimenteren met verschillende vormen van aanpassingen is iets wat moet gebeuren door samenwerking tussen liefhebbers en critici, stellen verschillende critici. Zo is Zandwijken van mening dat 'de daadwerkelijke vormgeving van een alternatief contrasttype moet komen uit de sinterklaasgemeenschap, bestaande uit de huidige liefhebbers en tegenstanders van Zwarte Piet. Er zit genoeg creatieve kracht in Amsterdam en Nederland om een alternatief te ontwikkelen. De intochtcomités hebben een belangrijke rol in deze zoektocht, zij geven vorm aan de traditie'. Een kanttekening plaatst Commissaris na navraag bij de groep 8 op zijn school in Amsterdam Zuidoost. De kinderen zeiden dat veranderingen geleidelijk moesten verlopen en in afstemming tussen 'de intocht en het Sinterklaasjournaal, want het moet wel één verhaal blijven'.

De vraag of aanpassingen zo snel mogelijk of gradueel moeten verlopen, verdeelt de ondervraagde critici. Timman betoogt dat 'de aanpassingen van Zwarte Piet geleidelijk vorm kunnen krijgen, als een soort natuurlijke evolutie naar een moderner sinterklaasfeest waar de verschillende culturen die in Nederland leven zich in kunnen vinden. [...] Waarbij het logisch is dat de veranderingen

in de grote steden sneller gaan dan in plattelandstreken. Langzaam zouden de aanpassingen zich als een olievlek kunnen verspreiden'. Een ander deel van de geïnterviewden wenst intussen het komende jaar al substantiële aanpassingen of volledige verwijdering van de figuur. In dit verband zei Van Stipriaan dat 'ondanks dat de tegenstanders van Zwarte Piet graag willen dat de veranderingen snel gaan', het zijn analyse is dat de verandering van de figuur gradueel zal verlopen 'omdat veel liefhebbers het feest op de huidige manier zullen blijven vieren. Beide partijen zullen zodoende moeten accepteren dat in langzame stappen de figuur gaat veranderen'.

Het tot compromis bereid zijnde deel van de critici stelt dat er moet worden gezocht naar bruggenbouwers. Deze bruggenbouwers zullen in eerste instantie kritiek van beide zijden krijgen omdat het compromis zoeken voor beide kanten geven en nemen is. Dialoog is voor veel critici de manier om tot een oplossing te komen. Zandwijken ziet dialoog als middel waarmee 'begrip kan worden gevraagd en waardoor liefhebbers de ware aard van Zwarte Piet kunnen inzien'. Silversmith en De Leeuw zijn eveneens voorstanders van dialoog en samen een oplossing zoeken, maar wel met een duidelijk einddoel: de pieten moeten ontdaan worden van de schmink en de kleur van de speler krijgen. Een dergelijke houding is bij een groot deel van de critici zichtbaar. Een deel van de critici is niet geïnteresseerd in bruggenbouwers of een compromis, zij willen enkel dat Zwarte Piet uit het sinterklaasfeest wordt verwijderd.

Over de concrete aanpassingsopties van het uiterlijk van de figuur zijn de meningen verdeeld. Voor veel geïnterviewden geldt dat de specifieke aanpassing minder relevant is, zo lang de raciale kenmerken maar verwijderd worden. Timman stelt dat de 'Gekleurde Piet' een goede aanpassingsoptie zou zijn. Door zwarte pieten meerdere kleuren te geven, verleg je de verwijzing van donkere mensen naar bijvoorbeeld een carnavaleske verkleedpartij. Timman ziet minder in de roetveeg omdat kinderen het leuk vinden dat Piet helemaal geschminkt is, zelfs als ze nog geloven schminken ze zelf ook graag hun gezicht. Schminken is onderdeel van het spel. Commissaris heeft samen met de ouders op zijn school in Amsterdam Zuidoost bewust gekozen voor de roetvlekken. 'De school wil zo dicht mogelijk bij het traditionele blijven, maar ook kijken naar de actualiteit. Je kunt zonder afbreuk te doen aan het verhaal aanpassingen aanbrengen. In de loop van de geschiedenis is het sinterklaasfeest al eerder veranderd, het kroeshaar is er ook ooit bij gekomen en de roe is verwijderd. Waarom zou een uiterlijke verande-

ring dan zo moeilijk zijn. Als oplossing is dicht bij het schoorsteenvegersverhaal gebleven door de pieten, vanuit alle etnische achtergronden, een paar roetvoegen te geven. Het verhaal is en blijft hetzelfde: Piet is de knecht van de Sint, niet omdat hij zwart is, maar omdat het zijn rol is. Dit was een oplossing naar tevredenheid van alle partijen.'

De Leeuw betoogt dat 'de pieten het uiterlijk moeten krijgen van de Zwitserse Garde bij het Vaticaan. Allemaal dezelfde mooie kleurige pakken met een veer en kraag, maar de kleur doet er niet meer toe. Zwarte Piet moet niet groen, blauw of geel worden. Dat zijn kleuren die niet bestaan, de pieten moeten gewoon hun eigen huidskleur krijgen'. Van Stipriaan sluit zich hierbij aan. Hij denkt dat de kinderen de helpers/pieten gaan worden en dat de kinderen zich hiervoor gaan verkleden. Dat zal tot nieuwe rituelen leiden. Ook het paard Amerigo zou een grotere rol kunnen krijgen. De veranderingen zullen organisch gaan verlopen, bij scholen en intochtcomités verwacht hij de meeste dynamiek.

Helsloot is van mening dat de figuur uit het sinterklaasfeest verwijderd moet worden. Aangezien hij 'constateert dat verhaaltechnisch een contrastpersoon tegenover Sinterklaas erg goed werkt', stelt hij voor een andere contrastfiguur te ontwikkelen. 'Deze contrastfiguur kan dezelfde karakterset hebben als Zwarte Piet; een vrolijke, leuke en kleurrijke figuur, een kindervriend en een manusje-van-alles voor Sinterklaas. Wil dit contrasttype slagen, dan zal het moeten voortkomen uit de sinterklaasgemeenschap en door (een deel van) de sinterklaasgemeenschap moeten worden geadopteerd. Helsloot stelt voor om kunstenaars, creatievelingen, schooljuffen en andere Nederlanders een nieuwe hulp voor Sinterklaas te laten verzinnen 'door een prijsvraag te organiseren voor 'een andere Schenkman', dus ook 16 plaatjes & tekstjes, maar dan zonder zwarte knecht'. Fadlalla en Van Stipriaan spreken zich in gelijksoortige bewoordingen uit en zijn voorstander van een volledig nieuw contrasttype naast Sinterklaas.

Door een groot deel van de geïnterviewde critici wordt het 'kantelpunt' genoemd als belangrijke mogelijke oplossingsrichting. Het kantelpunt is het moment waarop liefhebbers de onderliggende betekenissen van de figuur inzien vanuit de perceptie van de critici en zodoende begrip krijgen voor de grieven van de critici en deze gaan delen. Verschillende critici zien dit kantelpunt bij veel mensen in hun omgeving. Helsloot is 'van mening dat kennis en begrip

de weg naar een kantelpunt voor huidige liefhebbers kan openleggen'. Zoals Biekman het verwoordt: 'Als de tegenstanders nu blijven doorzetten, gaan mensen nadenken en krijgen ze de aha-erlebnis.' Zandwijken verwacht 'dat in Amsterdam een groot deel van de blanke bevolking binnen afzienbare tijd voor verandering zal zijn. Als Amsterdam het voortouw neemt qua verandering, dan zullen naar verloop van tijd de andere grote steden en daarna ook de kleine gemeenten volgen'. Zij analyseert ook dat je 'dit omslagpunt echter vooral bij weldenkende, reflecterende blanke Nederlanders mensen ziet, er zijn ook grote groepen die geen behoefte aan deze reflectie hebben'.

Dat de veranderingen in alle mogelijke arena's van het dagelijkse leven moeten plaatsvinden, is een onderwerp waar meer eensgezindheid over bestaat. De meeste geïnterviewden zien scholen, intochtcomités en de televisie als de startpunten voor verandering. Zij sluiten zich aan bij het volgende citaat van Timman: 'Aangezien het een kinderfeest betreft, moet de verandering bij scholen beginnen, daarnaast zijn intochtcomités ook in staat tot veranderingen.' Timman stelt dat het Sinterklaasjournaal ook kan bijdragen. Er moet volgens haar zeker wel een verhaallijn te vinden zijn om permanente gekleurde pieten mee te introduceren. Helsloot analyseert dat scholen en intochtcomités 'elk jaar opnieuw de beslissing maken om Sinterklaas met Zwarte Piet in te halen en zouden vanuit hun decentrale positie kunnen besluiten tot kleinschalige veranderingen'.

Van Stipriaan is van mening dat 'v1E de discussie moet faciliteren en de aanpassingen begeleiden. v1E moet ook het beeld ondergraven dat Zwarte Piet en Sinterklaas altijd zo geweest zijn, maar juist laten zien dat de figuren altijd dynamisch zijn en dit eigen is aan cultuur'. Ook Zandwijken ziet een faciliterende rol in de dialoog voor v1E weggelegd. Zij propageert 'een logische samenwerking tussen de Ketu Koti Tafels met een grote donkere achterban die boos is, en v1E met een grote blanke achterban die boos is'. Graag nodigt zij samen met v1E liefhebbers en critici in de Jaarbeurs uit om met elkaar in dialoog gaan, in plaats van ruzie te maken op sociale media. Helsloot ziet in het faciliteren van een zoektocht naar een nieuw contrastfiguur een mogelijke taak voor v1E als neutrale cultural broker. 'Bij voorkeur wordt een dergelijk type aangedragen door de sinterklaasgemeenschap, eventueel in de zoektocht gefaciliteerd door v1E.'

Conclusies

4.

Enkele conclusies naar aanleiding van de interviews met liefhebbers en critici

Het sinterklaasfeest is een kinder- en familiefeest én een belangrijk cultureel feest in de publieke ruimte, deze mening delen bijna alle geïnterviewden. Zowel liefhebbers als critici zijn in meer of mindere mate verbaasd over de felheid van het maatschappelijke debat van de afgelopen jaren. Zij bezien het maatschappelijke debat op een verschillende wijze. Veel liefhebbers hebben het gevoel dat een kleine groep critici veel media-aandacht krijgt voor hun standpunten. De liefhebbers, die zich gesteund voelen door een overgrote meerderheid, vieren het sinterklaasfeest met de beste bedoelingen en krijgen tot hun schrik en verbazing het verwijt van de critici dat zij een racistisch feest vieren. Een deel van de liefhebbers wenst niets aan de verbeelding van de traditionele Zwarte Piet te wijzigen. Een ander deel van de liefhebbers is bereid om niet alleen te luisteren naar de argumenten en gevoelens van de critici, maar ook mee te denken over concrete aanpassingen met als doel een voor zoveel mogelijk mensen verbindend feest te houden. Critici beschouwen de brede discussie over het algemeen als hard, maar waardevol omdat een al lang beleefd gevoel over het personage een maatschappelijk podium krijgt. Het debat kan vanuit dit perspectief gezien worden als een emancipatiebeweging. Verder wordt het debat gezien als een opening voor een bredere discussie over racisme en gelijkheid in de Nederlandse maatschappij.

Zowel liefhebbers als critici zien de samenbindende functie als één van de belangrijkste waarden van het sinterklaasfeest. Door het maatschappelijk debat van de afgelopen jaren is bij een deel van de liefhebbers de perceptie ontstaan dat deze samenbindende waarde in gevaar is, al benadrukken velen ook dat door de acties van de critici de liefhebbers een duidelijk front zijn gaan vormen voor Zwarte Piet. Niettemin is voor veel liefhebbers duidelijk dat er naar aanleiding van de uitgesproken grieven moet worden nagedacht over mogelijke oplossingsrichtingen. Temeer omdat het sinterklaasfeest aan kracht verliest als sommige groepen het essentiële samenbindende karakter niet als zodanig ervaren. Dit zou gezien kunnen worden als een alternatief argument voor de aanpassing van bepaalde elementen van de figuur Zwarte Piet. Een veel geuite mening onder zowel rekkelijke als precieze liefhebbers is dat aanpassingen mogelijk zijn als deze gedragen worden door de grote meerderheid van de sinterklaasgemeenschap, want zij vieren het feest.

Uit de interviews blijkt dat een groot deel van de liefhebbers en critici vanuit een volstrekt andere perceptie naar de figuur Zwarte Piet kijkt. Zowel liefhebbers als critici stellen dat de ander een verkeerd beeld heeft van de werkelijke achtergrond van Zwarte Piet. Dit perceptieverschil moet onderkend worden. Het is een perceptieverschil waarbij zowel liefhebbers als critici de neiging hebben om hun mening als een feit of waarheid te presenteren. Wat een mogelijk compromis bemoeilijkt, is dat voor veel critici de figuur Zwarte Piet symbool staat voor iets groters, namelijk de discussie over discriminatie en gelijkheid in Nederland. Deze perceptie wordt niet gedeeld door de liefhebbers die zich absoluut niet kunnen vinden in de connectie tussen Zwarte Piet en discriminatie. Leegte reflecteert in zijn interview op deze kwestie. 'Om tot een oplossing van de zwarte piet-kwestie te komen moet een basisvraag gesteld worden: is Zwarte Piet racisme?' Leegte heeft gemerkt dat 'je er niet uitkomt in die discussie want sommige mensen vinden van wel, anderen van niet. Het is een verschil in perceptie tussen liefhebbers en tegenstanders'.

De vraag is hoe de essentiële waarde van het sinterklaasfeest en Zwarte Piet zoals gezien door de liefhebbers kan worden behouden, en tegemoet kan worden gekomen aan de grieven van de critici? De grote kracht van Zwarte Piet is volgens de liefhebbers dat het de vrolijke, speelse en vriendelijke metgezel van Sinterklaas is. Omdat hij als toegankelijker dan Sinterklaas wordt ervaren, zien veel geïnterviewden in deze figuur de grote kindervriend tijdens het sinterklaasfeest. Een dergelijk contrasttype is in het hedendaagse spel tussen Sinterklaas en Zwarte Piet van groot belang tijdens de publieke verbeelding van het sinterklaasfeest. Een deel van de geïnterviewde liefhebbers is van mening dat deze elementen, plus het pagepak, in ieder geval behouden moeten blijven. Een ander deel van de geïnterviewden ziet de gehele uiterlijke verbeelding van Zwarte Piet als onlosmakelijk onderdeel van het concept zoals dit is overgeleverd uit de geschiedenis en is zodoende tegen elke vorm van aanpassing.

Om een antwoord te vinden op de gestelde vraag, moet gekeken worden naar de grieven van de critici. Duidelijk is geworden dat de groep met critici niet één mening vertegenwoordigen maar dat er, zoals dit ook het geval is bij de liefhebbers, preciezen en rekkelijken bestaan. Wat de critici allen delen is dat zij Zwarte Piet zien als een negatieve, karikaturale representatie van een negroïde persoon en daarmee als racistisch. Sommige critici beseffen dat de zwarte

piet-vierders geen racistische bijbedoelingen hebben. Niettemin zijn zij van mening dat de raciale kenmerken van de figuur verwijderd moeten worden. Hieronder vallen de oorringen, het kroeshaar, de lippen en bovenal de kleur van Zwarte Piet. Daarnaast is de gezagsverhouding in combinatie met de hiervoor genoemde kenmerken een pijnpunt. Naast de geïnterviewde critici die een aanpassing op de genoemde punten wensen is er een deel van de critici die de figuur volledig wil verwijderen uit het sinterklaasfeest. Zij zijn van mening dat men over racisme geen compromis kan sluiten. De critici stellen bijna unaniem de voor hen retorische vraag of het sinterklaasfeest minder leuk wordt, afhankelijk van hun standpunt, met pieten die niet zwart zijn of geheel zonder zwarte pieten.

Bij zowel liefhebbers als critici bestaat het gevoel dat er iets moet gebeuren ten aanzien van het sinterklaasfeest. Bij veel liefhebbers is er het gevoel dat het feest niet gevoerd kan worden in een sfeer van constant debat. Aanpassing of verwijdering van Zwarte Piet is de doelstelling van de critici. Een deel van de liefhebbers heeft begrip voor de gevoelens van de critici, maar willen zelf heel graag duidelijk maken dat het feest niet discriminerend bedoeld is en dat de tegenstanders daar ook respect en begrip voor moeten hebben. Om dit te bereiken zal actie moeten worden ondernomen. De dialoog aangaan wordt door vele geïnterviewden genoemd als mogelijk actiepunt. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het doel van dialoog voor liefhebbers is Zwarte Piet in stand houden en voor critici aanpassing of afschaffing. Opvallend is verder dat beide kanten om respect vragen. Dat geldt voor de liefhebbers net zo goed als voor de critici. De liefhebbers wensen respect voor het feest en in sommige gevallen een erkenning van de niet-racistische motieven. Critici willen dat er wordt geluisterd naar hun grieven en dat het begrip wordt omgezet in de aanpassing van het in hun ogen raciale karikatuur.

In welke richting een oplossing is te vinden is onduidelijk. Er worden door zowel liefhebbers als critici allerlei ideeën geopperd, zoals zwarte pieten vervangen of aanvullen met herauten, grijze pieten, pieten zonder schmink maar verder het traditionele uiterlijk, Kleurenpieten of een totaal ander contrasttype. Het Sinterklaasjournaal heeft volgens iedereen grote invloed, maar als het partij gaat kiezen, kan dat zich ook tegen de NTR keren. Dat is ook waarschijnlijk de reden dat het Sinterklaasjournaal niet heeft willen meewerken aan het onderzoek. Elk standpunt dat ze nu innemen, kan tegen hen gebruikt worden.

Duidelijk is geworden dat er een gevoel van urgentie is. Zo wil een groot deel van de critici dat de veranderingen zo snel mogelijk starten. Hierbij is echter belangrijk om op te merken dat, zoals Van Stipriaan betoogt, critici moeten accepteren dat in het eventuele geval van aanpassingen, deze waarschijnlijk in kleine stappen zullen plaatsvinden. Verschillende geïnterviewden van beide zijden stellen dat mogelijke aanpassingen in de toekomst bovenal geleidelijk moeten plaatsvinden. Critici zijn hoopvol dat een steeds groter deel van de sinterklaasgemeenschap in de nabije toekomst voor aanpassing zal zijn vanwege het 'kantelpunt'. Dit is het punt dat liefhebbers de perceptie van de critici inzien en gaan delen en zodoende openstaan voor aanpassing van Zwarte Piet. Verschillende liefhebbers zijn van mening dat dit slechts een marginaal verschijnsel is.

4.1

Naar een toekomstbestendig sinterklaasfeest

Concluderend is te stellen dat het sinterklaasfeest als kinder- en familiefeest in zowel de private als de publieke sfeer van grote culturele waarde wordt geacht door de geïnterviewden. Liefhebbers zien Zwarte Piet als vrolijk en kindvriendelijk contrasttype naast Sinterklaas en als onlosmakelijk onderdeel van het sinterklaasfeest. Critici ageren tegen de verbeelding van Zwarte Piet als racistische karikatuur van een negroïde persoon, binnen een feest dat vanwege de grote uitstraling in de publieke ruimte niet te ontwijken is. Het bestaan van de contrastfiguur Zwarte Piet heeft maatschappelijke consequenties aangezien er (latente) discriminatie bestaat in Nederland. Belangrijk is te constateren dat liefhebbers en critici vanuit een andere perceptie naar de figuur Zwarte Piet kijken. Allemaal zijn ze van mening dat de anderen een verkeerd beeld hebben van de betekenis van de verbeelding van Zwarte Piet.

Uit verschillende opiniepeilingen blijkt dat een grote meerderheid van de Nederlanders tegen uiterlijke aanpassingen van de figuur Zwarte Piet is. Volgens twee opiniepeilingen is enkel in Amsterdam een grote minderheid voor aanpassingen. Tijdens de interviews werd echter ook duidelijk dat in toenemende mate ook de liefhebbers vinden dat er iets moet gebeuren: zij willen het feest niet vieren in een sfeer van constant debat. Tijdens de interviews is duidelijk geworden dat aan beide kanten van het spectrum compromisloze personen zijn, die respectie-

velijk elke vorm van aanpassing afwijzen of volledig verwijdering van Zwarte Piet wensen. Er is echter ook een groeiende middengroep binnen de geïnterviewden, die bereid is om wederzijds te luisteren en samen op zoek te gaan naar een maatschappelijk draagvlak voor een toekomstbestendig sinterklaasfeest. Voor deze groep staat daarbij voorop dat het sinterklaasfeest een verbindend feest moet zijn, dat geen mensen uitsluit en zoveel mogelijk mensen aanspreekt. Ondanks dat een deel van de geïnterviewden concrete voorstellen aandraagt over mogelijke oplossingsrichtingen en de wijze waarop draagvlak voor veranderingen kan worden bewerkstelligd, bestaat hierover geen eensgezindheid.

De kracht van het feest is dat het een gelaagd feest is, dat in verschillende arena's in de private en publieke ruimte een rol speelt. Dankzij het decentrale karakter is het – zoals onder andere Jan van Wijk van het Sint Nicolaasgenootschap betoogt – de bevolking die bepaalt welke kant het feest opgaat. Het sinterklaasfeest is van iedereen die mee wenst te doen en er is niet één instantie of organisatie die allesbepalend is in de verbeelding van het feest, zelfs niet de NTR, die volgens veel geïnterviewden deze positie bekleedt. Verschillende geïnterviewden vragen om ruimte voor experiment, opborrelend vanuit plaatselijke initiatieven. Vrijwel alle geïnterviewden verwachten dat er allereerst in Amsterdam geëxperimenteerd zal worden met aanpassingen van Zwarte Piet of andere contrasttypen naast Sinterklaas. De geïnterviewden die aanpassingen wensen, willen bovenal dat de NTR stappen gaat ondernemen.

Een dergelijke benadering biedt mogelijk aanknopingspunten om na te denken over een toekomstbestendige Sinterklaas. De sinterklaasgemeenschap is getalsmatig veelomvattend. Schematisch gezien bestaat de sinterklaasgemeenschap uit drie lagen, die elkaar zowel beïnvloeden als los van elkaar staan. De eerste laag van de sinterklaasgemeenschap bestaat uit de viering van het feest in familiekring. De tweede laag van de sinterklaasgemeenschap is de plaatselijke publieke laag, bestaande uit basisscholen en plaatselijke intochtcomités in 403 dorpen en ongeveer 7000 dorpen en steden. De derde laag van de sinterklaasgemeenschap is de landelijke laag. Deze wordt gerepresenteerd door een veelheid aan partijen. Binnen deze laag zijn de NTR, die zowel de landelijke intocht als het Sinterklaasjournaal uitzendt en de Club van Sinterklaas en andere commerciële partijen, belangrijke spelers in de verbeelding

van de figuur Zwarte Piet. Daarnaast spelen andere uitingen in de publieke ruimte, zoals reclames en etalages, een belangrijke rol bij de verbeelding van het sinterklaasfeest.

Door het genoemde decentrale karakter van het sinterklaasfeest is elke relevante organisatie in staat om voor zichzelf de keus te maken op welke manier de figuur Zwarte Piet wordt verbeeld. Dit biedt kleinschalige openingen voor experimenten binnen het sinterklaasfeest op scholen of bij intochten in winkelcentra. Interessant is dat scholen en intochtcomités vanuit hun organiserende verantwoordelijkheid hun rol in sommige gevallen zien als bruggenbouwers, maar hun positie eveneens als lastig ervaren. Zij geven aan dat zij bij deze rol ondersteuning kunnen gebruiken, bijvoorbeeld van VIE. In de discussies binnen de comités zijn de meningen soms verdeeld over hoe om te gaan met de discussie of met eventuele experimenten, die vervolgens weer op een goudschaal worden gelegd door liefhebbers en critici in het land. Dit was in 2013 zichtbaar met het intochtcomité tijdens de landelijke intocht in Groningen, dat had willen experimenteren maar door maatschappelijke druk daarvan af moest zien.

De geïnterviewden zien op verschillende gebieden een mogelijke rol voor VIE. Tijdens de interviews is onder andere voorgesteld dat VIE de dialoog kan stimuleren en faciliteren en kennisverspreiding kan stimuleren. Verschillende geïnterviewden zien VIE als neutrale cultural broker, die bij kan dragen aan kennisvermeerdering bij het grote publiek over de standpunten en achtergronden van beide zijden, met als doel de-escalatie van het debat. Daarnaast wordt door geïnterviewden aan beide kanten geopperd dat VIE kan faciliteren bij het creatieve proces en de zoektocht naar de aanpassing van Zwarte Piet of een nieuw contrasttype. Hierbij wordt benadrukt dat dit proces gedragen moet worden door de sinterklaasgemeenschap in haar totaliteit.

Verschillende geïnterviewden uit het gehele spectrum wensen concrete steun van VIE bij de sinterklaasvieringen van de komende jaren. Bijvoorbeeld scholen, intochtcomités, maar ook mensen die betrokken zijn bij sinterklazen en zwarte pieten door het land, zoeken houvast en oplossingsrichtingen, waar zij in de praktijk mee kunnen werken. Bij een deel van de geïnterviewde liefhebbers bestaat de wens tegemoet te komen aan de bezwaren van de critici. Uit de interviews is te destilleren dat de kern van het probleem de huidskleur en rol van Zwarte Piet

ten opzichte van Sinterklaas is. Experimenten met het uiterlijk van Zwarte Piet en mogelijke andere contrastfiguren naast Sinterklaas, kunnen de sleutel zijn om een personage te vinden dat zowel voldoet aan de kernwaarden die liefhebbers in Zwarte Piet zien, als een figuur die tegemoetkomt aan de wensen van de critici. Hierbij is belangrijk dat verschillende geïnterviewden stellen dat dergelijk experimenten geleidelijk en vanuit de verschillende (plaatselijke) sinterklaasgemeenschappen moeten komen en niet van bovenaf kunnen worden opgelegd. Tegelijkertijd stellen verschillende geïnterviewden dat enige faciliterende sturing van bijvoorbeeld VIE wel gewenst is.

Bijlage I

Vragenlijst

Vragenlijst

I. Introductie

- Kunt u zich voorstellen?
- Wat is uw relevante persoonlijke achtergrond?
- Waarom wordt u voor dit onderzoek geïnterviewd?

II. De figuur Zwarte Piet

- Welke associaties roepen Zwarte Piet bij u op?
- Hoe kijkt u aan tegen het zwarte piet-debat van de afgelopen jaren?
- Welk element binnen de maatschappelijke discussie over Zwarte Piet is volgens u essentieel?
- Wat is volgens u de reden dat Zwarte Piet voor velen een geliefd onderdeel is van het sinterklaasfeest?
- Wat is volgens u de reden van de weerstand tegen Zwarte Piet?
- Wat zijn de aantrekkelijke kanten van het sinterklaasfeest, hoe kun je die het best behouden?

III. Dynamiek van het sinterklaasfeest

- Moet Zwarte Piet wel of geen onderdeel van het sinterklaasfeest blijven uitmaken?
- Welke redenen zijn er volgens u om de figuur van Zwarte Piet onveranderd te laten dan wel te veranderen?
- De sinterklaasgemeenschap wordt niet centraal aangestuurd: welke mensen of organisaties zijn volgens u in staat om bij te dragen aan een compromis over of verandering van de figuur Zwarte Piet?
- Welke rol zou VIE volgens u in deze kwestie kunnen of moeten spelen?
- Hoe zouden liefhebbers van het sinterklaasfeest verandering(en) kunnen gaan accepteren?
- Is een compromis mogelijk tussen liefhebbers en tegenstanders van Zwarte Piet?
Zo ja, op welke manier kan een dergelijk proces in gang worden gezet?
Zo nee, waarom is dat volgens u niet mogelijk?

- Hoe zouden tegenstanders van Zwarte Piet de figuur in onveranderde vorm kunnen gaan accepteren?
- Wat zou(den) (een) concrete stap(pen) zijn richting een verandering?
- Is een sinterklaasfeest bestaande uit meerdere versies mogelijk?
- Zou een verandering vanuit het perspectief van de in Sinterklaas gelovende kinderen mogelijk zijn?
- Hoe zou je de discussie kunnen laten de-escaleren of van toon laten veranderen?
- Op welke manier kan er draagvlak ontstaan voor een toekomstbestendige Sinterklaas?
- Welke associaties moet Zwarte Piet in de toekomst blijven oproepen?
- Hoe ziet u Zwarte Piet komend jaar, over 5, 10 en 50 jaar? Verwachting en wens.
- Hoe kijkt u aan tegen een ander type contrasttype tegenover Sinterklaas?

Bijlage II

Interviews

Alex van Stipriaan

hoogleraar Caraïbische Geschiedenis

Alex van Stipriaan geeft sinds de jaren negentig college over Sinterklaas en Zwarte Piet en multiculturaliteit in Nederland. Door diverse mediaoptredens is hij over dit onderwerp een stem in het publieke debat. Verder is hij jarenlang Sinterklaas geweest, zonder Zwarte Piet.

Zwarte Piet is tijdens het leven van Van Stipriaan getransformeerd van een strenge boeman waar kinderen bang voor waren naar een domme, stereotype en beledigende figuur. De huidige Zwarte Piet is geen volledig karakter meer, maar heeft slechts één eigenschap: de Coole Piet, de Wegwijs Piet, de Internet Piet, ze kunnen maar één ding. Zwarte Piet is extra dom gemaakt doordat de strengheid is verwijderd en alleen het clowneske over is. Samen zijn zij wel weer slimmer geworden dan de steeds sulliger wordende Sinterklaas. Als reactie op het argument van liefhebbers dat Zwarte Piet juist de manager van Sinterklaas is geworden en in die rol geliefd is, stelt Van Stipriaan dat hij dan niet inziet waarom je alles kunt veranderen behalve de kleur en de verwijzingen naar het negroïde stereotype. Dan is er blijkbaar iets met die kleur.

Van Stipriaan is blij met het huidige brede maatschappelijke debat. Dit ondanks de schrikbarende toon, de grofheid en de doodsb bedreigingen, die voor een deel 'normale' internetgrofheid zijn. Bij Zwarte Piet is het debat echter harder omdat dit onderwerp een open zenuw raakt. De beledigende reacties van lezers van het Amnesty International-tijdschrift op een bijzin waarin Van Stipriaan pleitte voor afschaffing van Zwarte Piet, laten zien dat de grofheid verder gaat dan de 'normale' rechts-populistische internetgrofheid. De achterliggende reden voor deze open zenuw ziet Van Stipriaan op een aantal vlakken. Ten eerste het zelfbeeld van Nederland als tolerant land en de intolerantie in Nederland voor het idee dat Nederland geen tolerant land is. In Nederland is het zeggen dat iemand een racist is bijna het ergste wat er is. Ten tweede het gevoel van 'ze pakken ons alles af'. Deze 'ze' kan zowel samenhangen met de multiculturalisering van Nederland als met het gevoel dat alle macht naar Brussel gaat. Het zijn verre machten of rare mensen en religies die ons verhinderen te zijn wie we zijn. Dat in combinatie met een zelfbeeld van tolerantie en het idee dat iets onschuldigs en vrolijks als een kinderfeest wordt aangevallen, is de open zenuw die door het zwarte piet-debat geraakt wordt. Sinterklaas is het laatste culturele bastion geworden.

De discussie die nu gaande is, ziet hij als een stap in een emancipatiebeweging. Daarbij is ten eerste van belang dat iedereen hardop zegt wat hij denkt. Het is positief dat het duidelijk is dat er een substantiële groep is die tegen Zwarte Piet is en dat door de reacties van de liefhebbers de intolerantie zichtbaar wordt. Het debat gaat eigenlijk ook niet over Zwarte Piet, maar over de vraag of Nederland racistisch en tolerant is of niet. Dat zijn de vragen onder het zwarte piet-debat. Aan deze analyse heeft de gemiddelde liefhebber echter geen boodschap. Ondanks deze desinteresse zal de samenleving – en daarmee het sinterklaasfeest – moeten evolueren naar een inclusieve vorm. Zwarte Piet is zodoende een casus in een veel groter proces. Piet is vaker doelbewust veranderd, dus waarom kan dat nu niet? Als de ontwikkelingen gradueel verlopen, kan de gemiddelde liefhebber mee veranderen met het feest, dat hebben de veranderingen in het karakter van Zwarte Piet in de laatste vijftig jaar laten zien.

Van Stipriaan gelooft niet dat Zwarte Piet zo geliefd is maar dat het eerder gaat om het hele concept van de sinterklaasviering, dat daar niets aan mag veranderen. Het heeft te maken met nostalgische jeugdherinneringen, met warmte, gezelligheid en de familie. Daarnaast zien liefhebbers vanaf hun jeugd het gehele concept van Sinterklaas als iets goeds en nu opeens horen ze dat er foute kanten aan zitten. De weerstand komt doordat veel mensen niet in staat zijn dissonante meningen aan een dergelijk feest te koppelen, dat matcht niet. Daarmee kom je dus aan een dierbare jeugdherinnering. Zodoende gaat het in wezen ook niet om de kinderen maar meer om de volwassenen die weerstand hebben tegen verandering.

Zoals Zwarte Piet nu is, moet hij geen onderdeel blijven van het sinterklaasfeest. Voorop staat dat alle verwijzingen naar het negroïde stereotype verwijderd moeten worden. Zwarte Piet zou naar de mening van Van Stipriaan weg kunnen, maar zijn analyse is dat een contrast-type gewenst is. Van Stipriaan denkt dat de kinderen de helpers/pieten gaan worden en dat de kinderen zich hiervoor gaan verkleden. Dat zal tot nieuwe rituelen leiden. Ook het paard Amerigo zou een grotere rol kunnen krijgen. De veranderingen zullen organisch gaan verlopen, bij scholen en intochtcomités verwacht hij de meeste dynamiek. Maar ook het Sinterklaasjournaal heeft hierin een belangrijke leidende rol en zij hebben wat uit te leggen als ze vasthouden aan de huidige figuur. Van Stipriaan ziet het ook goed voor zich dat de veranderingen in Amsterdam beginnen en langzamerhand in andere steden en dorpen worden overgenomen.

Ondanks dat de tegenstanders van Zwarte Piet graag willen dat de veranderingen snel gaan, is zijn analyse dat de verandering van de figuur gradueel zal verlopen omdat veel liefhebbers het feest op de huidige manier zullen blijven vieren. Beide partijen zullen zodoende moeten accepteren dat de figuur in langzame stappen gaat veranderen. VIE moet de discussie faciliteren en de aanpassingen begeleiden. VIE moet ook het beeld ondergraven dat Zwarte Piet en Sinterklaas altijd zo geweest zijn, maar juist laten zien dat de figuren altijd dynamisch zijn en dat dit eigen is aan cultuur.

Concluderend is het zwarte piet-debat een onderdeel van een bredere emancipatiebeweging. Het hoofddoel moet zijn om het sinterklaasfeest een inclusief feest te maken. Om dat te bereiken zullen aanpassingen noodzakelijk zijn. Deze aanpassingen zullen gradueel verlopen en wellicht eerst alleen in Amsterdam plaatsvinden, waardoor liefhebbers ontevreden zullen zijn met de aanpassingen en de tegenstanders met de snelheid van de aanpassingen. Dat de debatten nog lang fel zullen zijn, is onvermijdelijk omdat het over meer gaat dan Zwarte Piet, maar over de intolerantie van Nederland. Uit de polarisatie zal een groep groeien die bruggen zal gaan slaan, is de verwachting van Van Stipriaan.

Barryl Biekman

Voorzitter Landelijk Platform Slavernijverleden

Barryl Biekman is voorzitter van het Platform Landelijk Slavernijverleden en betrokken bij verschillende andere belangenorganisaties en besturen. Zij is in Suriname geboren en stelt zich voor als Afrikaanse Surinaamse Nederlandse wereldburger.

Biekman is gericht op kwesties die te maken hebben met vreemdelingenhaat en institutionele discriminatie. Deze moeten tot aan de wortel worden bestreden. Het sinterklaasfeest beschouwt Biekman niet als een losstaand iets. Het is een concept of ontwerp. Een ontwerp waar alles netjes in geregeld is en een betekenis heeft. Een concept waar Zwarte Piet en het verwerpelijke slavernijverleden bij gehaald zijn. Het is een concept waar waandenkbeelden over zwarte mensen in de figuur Zwarte Piet vertegenwoordigd zijn. Het is een concept waarin superiori-

teitsideologieën tot uitdrukking komen. Zwarte Piet is racistisch omdat het stereotypen over de zwarte mens – zoals ook zichtbaar in Sjors en Sjimmie of Kuifje-stripverhalen – bevestigt.

Het sinterklaasfeest is een cultuurhistorische traditie die zo ingeburgerd is dat mensen niet eens door hebben dat een onderdeel daarvan racisme vertegenwoordigt. Over een compromis: het enige compromis dat mogelijk is, is dat Zwarte Piet totaal wordt afgeschaft. De wijze waarop Zwarte Piet concreet zal worden verwijderd uit het feest ziet Biekman niet als haar probleem. Als je Zwarte Piet en alles wat eraan refereert uit het sinterklaasfeest verwijderd, hou je cadeautjes, gedichtjes, lieve en leuke dingen over. Ook de versjes zijn onderhevig aan een kritische beschouwing. Volgens de VN-verdragen en de Europese ras-artikelen moeten alle stereotypen die refereren aan racistische denkbeelden bestreden worden. Biekman beseft dat het verwijderen van Zwarte Piet pijn zal doen voor de liefhebbers.

De start van het bewustwordingsproces met betrekking tot racismebestrijding ligt bij een goed curriculum rond mensenrechteneducatie. Je kunt starten op de lerarenopleidingen, want het zijn de leraren die het moeten doorgeven. Binnen de context van mensenrechteneducatie kun je thema's als Zwarte Piet en de trans-Atlantische slavenhandel en kolonialisme bespreken. Als daarover onderwezen wordt, gaat de zwarte piet-kwestie ook meer tot de verbeelding spreken. De Sinterklaas-erfgoeddragers zouden ook onderricht moeten worden over mensenrechten en over de meervoudige vormen van racisme en cursussen waarin de erfenis van het Nederlandse slavernijverleden verteld wordt.

Als je in een winkel loopt, hebben kinderen in de periode november/december de associatie gauw gemaakt. Als de tegenstanders nu blijven doorzetten, gaan mensen nadenken en krijgen ze de aha-erlebnis. Zo is ook de vrouwenbeweging succesvol geweest. Mocht Zwarte Piet over 5 of 10 jaar nog steeds bestaan, dan zegt dat iets over het bewustzijnsniveau en -besef van de Nederlanders.

De politiek moet zich laten horen, alleen al omdat het College voor de Rechten van de Mens heeft gesteld dat Zwarte Piet racisme is. Het College praat ook niet over aanpassen, daarom moet Zwarte Piet in één keer uit het feest verwijderd worden. In Suriname is ook bepaald dat

het sinterklaasfeest met Zwarte Piet niet meer mag. In Nederland gaat het niet gebeuren, omdat het kabinet dat niet wil. Er is in Nederland bijna geen draagvlak om deze vorm van racisme te bestrijden. Maar Nederland heeft conventies geratificeerd die nageleefd en gehandhaafd moeten worden. Het kabinet is zodoende bevoegd en verantwoordelijk om racisme aan te pakken. Als er een volksfeest is dat racisme vertegenwoordigt, dan kan en moet Nederland ingrijpen. Zo kan er aan scholen worden aanbevolen om Zwarte Piet uit het sinterklaasfeest uit te bannen.

Concluderend stelt Biekman dat Zwarte Piet racistisch is. Dit is geen mening, maar een feit. Het is de absolute waarheid, aangetoond door het College voor de Rechten van de Mens. Aangezien over racisme geen compromissen kunnen worden gesloten, moet Zwarte Piet volledig uit het sinterklaasfeest worden verwijderd. Mensenrechteneducatie is de sleutel om bij de liefhebbers het besef te laten doordringen dat Zwarte Piet niet kan.

BartJan Commissaris

directeur basisschool 'De Polsstok'

BartJan Commissaris is sinds de jaren tachtig werkzaam in Amsterdam Zuidoost, daarvoor in Indonesië. Hij heeft een persoonlijke belangstelling voor de ontwikkeling van identiteit en heeft daarom bewust gekozen voor Zuidoost. De Polsstok is een school met kinderen uit 66 culturen. Het doel is culturen te verbinden.

Vorig jaar is de school intensief betrokken geweest bij de zwarte piet-kwestie. Welke associaties je hebt bij Zwarte Piet hangt er vanaf met welke bril je naar de wereld kijkt. Beleving is altijd subjectief. Het interessante is die werelden en perspectieven met elkaar te verbinden, dat is ook de opdracht van een leraar. In dit soort kwesties zie je vaak dat 25% voor is, 25% tegen en er een grote middengroep bestaat. Je zal altijd voor- en tegenstanders houden. Wil je vooruitkomen, dan zullen ze moeten blijven communiceren. De vraag is zodoende hoe je de groepen verbindt en je het met elkaar oplost.

Afgelopen sinterklaasperiode zat Commissaris met ongeveer twintig ouders rond de tafel, van liefhebbers die het belachelijk vonden dat er iets zou veranderen tot tegenstanders die zich persoonlijk diep geraakt voelden. Met feitelijkheden over de oorsprong van Sinterklaas en Zwarte Piet vind je geen oplossing. Het gaat namelijk om de belevingen en ervaringen van mensen. De ouders zijn in dialoog gegaan, met daarin als afspraak dat alles waar is en met als doel samen te zoeken naar wat we wel wilden en niet wat we niet wilden. Tijdens de dialoog was de oplossing in een kwartier gevonden: de ouders wilden dat iedereen het feest positief kon beleven, dat was de doelstelling. Tijdens de dialoog is er veel gelachen, ook om de vreselijkste voorbeelden. Waar de ouders achter kwamen, is dat er eigenlijk twee verhalen door elkaar heen liepen: het verhaal over racisme en het verhaal over Zwarte Piet en cultuur. Doordat die twee verhalen met elkaar zijn verweven, krijg je een heel raar gesprek. Daarom heeft de school vanaf deze lente racisme als vast onderdeel in de burgerschapsvorming, zodat de kinderen kunnen leren hoe je daar mee om kunt gaan.

De kern van het verhaal is dat Sinterklaas er is voor kinderen. Alle kinderen moeten zich veilig voelen. Sinterklaas is de oude man die op visite komt en kijkt of kinderen lief zijn geweest, zonder straffend te zijn. Zwarte Piet is zijn knecht die de pakjes rondbrengt. Wat betreft Zwarte Piet wil de school zo dicht mogelijk bij het traditionele blijven, maar ook kijken naar de actualiteit. Je kunt zonder afbreuk te doen aan het verhaal aanpassingen aanbrengen. In de loop van de geschiedenis is het sinterklaasfeest al eerder veranderd, het kroeshaar is er ook ooit bij gekomen en roe is verwijderd. Waarom zou een uiterlijke verandering dan zo moeilijk zijn? Als oplossing is dicht bij het schoorsteenvegersverhaal gebleven door de pieten, vanuit alle etnische achtergronden, een paar roetvoegen te geven. Het verhaal is en blijft hetzelfde: Piet is de knecht van de sint, niet omdat hij zwart is maar omdat het zijn rol is. Dit was een oplossing naar tevredenheid van alle partijen.

Het gaat erom dat ieder kind verbonden moet kunnen worden aan Sinterklaas, ongeacht uit welke cultuur je komt. Als je heel dicht bij het oorspronkelijke verhaal blijft, dan is er geen probleem. Want het gaat om een oude man die cadeautjes brengt. Als er voor een verbindend feest wat uiterlijke veranderingen bij Zwarte Piet nodig zijn, dan is dat geen probleem. Voor kleine kinderen is zo'n verandering totaal geen probleem. Er is een filmpje van een juffrouw

die zich voor de ogen van de kinderen van 4 jaar verkleedt als Sinterklaas, een verhaaltje vertelt, zich weer omkleedt en de kinderen zeggen dan tegen haar 'Sinterklaas was hier!'. Kinderen hebben een grote fantasie, die volwassenen niet hebben.

Op school is aan groep 8-kinderen gevraagd hoe zij de zwarte piet-kwestie zouden oplossen. Een van hun adviezen was om het feest maar niet veranderen, want racisme blijft altijd, ook al verander je dit feest. Een ander advies was om het geleidelijk te doen en veranderingen af te stemmen met de intocht en het Sinterklaasjournaal, want het moet wel één verhaal blijven. Het belangrijkste was dat er gekeken moest worden hoe er een feest kon worden gemaakt waar alle kinderen blij mee waren.

Commissaris stelt dat de beeldvorming die ontstaat door het gebruik van de traditionele racistische karikaturen moet veranderen. Als mensen het gevoel hebben dat ze worden uitgesloten, moet je kijken hoe je ze weer kunt verbinden. Het zou heel erg kortzichtig zijn als bepaalde liefhebbers niets meer veranderen, dan zouden ze eigenlijk ook op klompen moeten gaan lopen. Als je geen verandering wilt, dan leef je niet meer in deze tijd. Nederland is multicultureel geworden, of je het nou wilt of niet. Je moet echter ook respect hebben voor mensen die weigeren te veranderen. Op nationale televisie moet je rekening houden met die nieuwe werkelijkheid, door geen oude stereotypen te laten zien. Het is een teken van gelijkwaardigheid. Gekleurde pieten vindt Commissaris niets, dat klopt niet meer met het verhaal van de schoorsteen. De pieten op televisie moeten ook roetvoegen krijgen. Daarbij is de weg van geleidelijkheid goed.

De toekomst van het sinterklaasfeest is een feest van verbinding. Je mag jezelf wel uitsluiten en niet mee doen, maar als gemeenschap heb je niet het recht anderen uit te sluiten. Zelfs als maar heel klein deel van de kinderen zich niet goed voelt bij het huidige feest, zou je het moeten veranderen. Het zou toch ook belachelijk zijn als je op school zegt tegen 5% van de kinderen: 'je bent er wel, maar je doet niet mee'. Commissaris hoopt komend jaar op televisie en bij intochten al verschillende soorten pieten te zien. Hierbij is keuzevrijheid belangrijk, tussen roetvoegen of nog zwart. Mensen moeten in ieder geval rekening houden met elkaar en minder meningen als waarheden presenteren.

Concluderend is Commissaris van mening dat de sleutel voor een oplossing ligt in vier zaken: naar elkaar willen luisteren, verbinden, geleidelijkheid en keuzevrijheid. Op school zijn dit de bestandsdelen geweest die tot een snelle en voor alle partijen goede oplossing hebben geleid. In aanpassingen van de figuur Zwarte Piet moet je dicht bij de kern van het sinterklaasfeest blijven. Door de kleur in roetvegen te veranderen, pas je niet de kern maar de schil aan.

Bas Vreugde & Kevin van Boeckholtz

initiatiefnemers Pietitie

Bas Vreugde en Kevin van Boeckholtz zijn fan van het sinterklaasfeest. In de sinterklaasperiode 2013 hebben zij de Pietitie ‘tegen de afschaffing van het sinterklaasfeest’ gestart, die door 2,1 miljoen Facebookgebruikers is geliked.

De Pietitie is een Facebookpagina ‘tegen de afschaffing van het sinterklaasfeest’ die door 2,1 miljoen Facebookgebruikers is geliked. Vreugde en Van Boeckholtz zijn de Pietitie niet gestart omdat ze iets ludieks wilden doen maar omdat ze van het sinterklaasfeest houden. Daar is Zwarte Piet een vast onderdeel van. Toen er steeds meer kritiek op Zwarte Piet kwam, wilden ze zich inzetten voor de figuur. In eerste instantie hadden ze alleen vrienden voor de Pietitie uitgenodigd maar na een uur hadden al duizend mensen de pagina geliked, na drie uur 75.000 en 24 uur later stond de teller op 1 miljoen.

Toen ze klein waren, hebben ze het feest met veel plezier gevierd en was Zwarte Piet een beetje een boze figuur, dit maakte het ook spannend. Zwarte Piet is het hulpje van Sinterklaas en zwart, want dat is zijn naam. Verder komt Zwarte Piet door de schoorsteen, roetzwart, niet groen. Hij ziet eruit zoals hij is: met rode lippen, een witte kraag en vrolijke muts en kleding. De heren kennen hem ook niet anders omdat hij zo is. Met of zonder oorbellen maakt Vreugde niet zoveel uit. De figuur is lief voor kinderen en deelt snoep uit. Als Sinterklaas op het paard zit moet er toch iemand zijn die dat doet. Zwarte Piet is zo populair omdat hij de cadeautjes langs brengt bij kinderen.

Het debat over Zwarte Piet is onzin omdat er een heel kleine groepering is die een vergelijking maakt met slavernij, tegenover een groep van 2 miljoen Facebookers die helemaal niet de intentie hebben om te kwetsen. De tegenstanders moeten dat ook leren begrijpen. De discussie is ook onnodig want kinderen voor wie het feest bedoeld is, krijgen er niets van mee. Van Boekholtz snapt niet echt waarom de vergelijking met slavernij gemaakt wordt want het gaat te ver, zo kan je met alles wel een vergelijking gaan maken. Er zijn zoveel dingen in de wereld die voor sommige mensen vervelend zijn, je kunt niet over alles moeilijk gaan doen. De tegenstanders worden verblind door hun eigen gelijk, dan is er bijna geen discussie mogelijk. Het is ook nog eens een heel kleine groep, die weerstand geeft maar die wel heel erg veel aandacht krijgt. Hierdoor lijkt het alsof er veel weerstand is, terwijl dit niet zo is.

Zwarte Piet moet in onveranderde vorm onderdeel blijven uitmaken van het sinterklaasfeest. Hij is zoals hij is. De figuur bestaat al zo lang in deze vorm en is ook echt Nederlands. Lichte cosmetische aanpassingen zouden mogelijk kunnen zijn, zoals het verwijderen van de oorbellen. De roetvegen slaan echt nergens op als aanpassing. Een compromis is niet echt waarschijnlijk omdat zowel de tegenstanders als de liefhebbers geloven in hun standpunt en dit zijn twee zulke uitersten. Zwarte Piet ligt erg gevoelig bij Nederlanders. Voor een compromis zouden beide partijen zo veel moeten bewegen, dat ziet Vreugde niet gebeuren. Dit ook omdat de tegenstanders zich gekwetst voelen, maar de liefhebbers ook. De liefhebbers hebben het gevoel dat hun cultuur wordt aangevallen.

Van Boekholz wijst op het Perzische feest Noroez, dat hoort bij het Iraanse Nieuwjaar. Bij dit feest hoort een figuur genaamd Hadji Firoez, die net als Zwarte Piet is zwart geschminkt en vrolijke kleren aan heeft. Deze figuur staat op de UNESCOlijst van meesterwerken van het orale en immateriële erfgoed van de mensheid. Waarom gaan de tegenstanders van Zwarte Piet hier dan niet tegen protesteren? Als Sinterklaas op de UNESCOlijst komt, dan wordt vastgelegd dat het feest blijft zoals het is en mag je het feest gewoon met Zwarte Piet vieren. De tegenstanders kunnen dan wel door blijven gaan met actievoeren, maar dan hoeven de liefhebbers zich niet meer zorgen te maken dat Zwarte Piet veranderd moet worden. Het is ook vermoeiend om elke keer weer de discussie te voeren. Als er wel veranderingen gaan komen, bijvoorbeeld bij het Sinterklaasjournaal, dan gaan veel mensen boos worden.

Simpelweg omdat hij er heel erg lang is, zullen tegenstanders moeten gaan accepteren dat Zwarte Piet blijft zoals hij is. Een van de twee groepen zal uiteindelijk moeten toegeven. Waar ga je voor kiezen? En wie gaat kiezen? Ga je voor de 90% kiezen of voor de 10%? Je kunt nooit iedereen tevreden houden. Als je gaat stemmen, dan bepaalt de meerderheid ook wat er gaat gebeuren. Je kunt wel luisteren naar de minderheid – en dat gebeurt ook als je naar alle media-ophef kijkt – maar uiteindelijk bepaalt de meerderheid wat er gaat gebeuren. Diegene die het uiterlijk van Zwarte Piet bepalen, moeten naar het volk luisteren.

Vreugde en Van Boeckholtz denken dat er over 5 of 10 jaar niets veranderd zal zijn aan het feest of aan Zwarte Piet. Kleine cosmetische aanpassingen zijn mogelijk, zoals de oorbellen, maar waar eindig je dan? Dan wordt het: geef één vinger en ze pakken heel Zwarte Piet. Een paar aanpassingen heeft ook geen zin, want dat blijven de tegenstanders nog steeds tegen. Het enige wat zij willen is afschaffing. De roetpieten zijn geen optie, vooral als ze dan nog wel zwarte pieten heten. Dat is ook een kansloze bedoeling. De liefhebbers zijn niet tevreden en de tegenstanders zullen toch blijven zeuren.

Concluderend zijn Vreugde en Van Boeckholtz van mening dat Zwarte Piet zijn uiterlijk heeft omdat de figuur er altijd al zo heeft uitgezien. Dit moet dus ook niet veranderen want het hoort bij de Nederlandse cultuur. Bovendien wil een grote meerderheid van de bevolking dat Zwarte Piet er gewoon hetzelfde blijft uitzien. Zoals in de politiek is het ook hierbij logisch dat de meerderheid bepaalt wat er gaat gebeuren. De beste oplossing zou zijn om Sinterklaas op de UNESCOlijst te zetten, dan ben je van de discussie af.

Bibi Fadlalla

documentairemaakster 'Zwarte Piet en ik'

Bibi Fadlalla is documentairemaakster en heeft in 2012 de documentaireserie 'Zwarte Piet en ik' gemaakt waarin zij de betekenis van de figuur Zwarte Piet voor haarzelf en de Nederlandse samenleving onder de loep nam. Haar ouders zijn vanuit Soedan naar Nederland geïmmigreerd.

Fadlalla heeft de documentaire over Zwarte Piet gemaakt omdat zij en meerdere mensen in haar omgeving al jaren nare gevoelens hebben bij Zwarte Piet. Met haar documentaire wilde ze het probleem rond Zwarte Piet bespreekbaar maken. Ze begrijpt waarom veel mensen plezier beleven aan het feest en er positieve kinderherinneringen aan hebben. Fadlalla vroeg zich af of de liefhebbers dan ook begrepen waarom voor haar – en velen met haar – Zwarte Piet een pijnlijk onderdeel van het sinterklaasfeest is. Haar is gebleken dat dit begrip bij veel liefhebbers niet aanwezig is, of dat ze het ergens wel begrijpen maar desondanks geen aanpassing wensen.

Als kind stond ze neutraal tegenover Zwarte Piet. Al schuurde de verhouding toen al, bijvoorbeeld doordat alle kinderen geschminkt werden en zij niet. Hiermee werd richting haar en haar klasgenoten gevoelsmatig uitgedragen dat zij en Zwarte Piet, die toen nog meer dan nu een domme karikatuur was, hetzelfde waren. Tot de zwarte piet-performance in het Van Abbemuseum in 2008 was Fadlalla niet met het onderwerp bezig maar het afgelasten van de protestmars en de bijbehorende media-aandacht werkte als een eyeopener. Met het krijgen van een kind kreeg het debat rond de figuur Zwarte Piet voor haar een nieuwe dimensie, ze wil niet dat haar kind mee gaat doen aan een feest waarin de huidige karikaturale figuur Zwarte Piet een rol speelt. Fadlalla hoopt dat de veranderingen van Zwarte Piet snel zullen plaatsvinden, zodat haar dochter mee kan doen aan een sinterklaasfeest dat ontdaan is van de racistische elementen.

Dat Zwarte Piet het meest geliefde onderdeel van het sinterklaasfeest is, gelooft Fadlalla niet, zij denkt dat liefhebbers dit stellen omdat de figuur aangepast dreigt te worden. Het zijn het december-en-de-maan-schijnt-door-de-bomen-gevoel, het familiefest, de schoen zetten en cadeautjes die volgens haar het belangrijkste zijn. Eveneens denkt zij niet dat Zwarte Piet wezenlijke verandering heeft doorgemaakt richting de manager van Sinterklaas, zoals veel liefhebbers stellen. Zwarte Piet blijft een soort vriendelijke onderdanigheid houden die veel blanke liefhebbers veilig vinden als representatie van donkere mensen. Zelfs al zou Zwarte Piet wel die verandering hebben doorgemaakt naar manager, dan nog refereert de figuur aan een racistische karikatuur van een negroïde man, waarschijnlijk een page of een slaaf, en zouden liefhebbers daar wat mee moeten doen. Voorop staat dat Zwarte Piet geen zelfstandige onafhankelijke en rationele figuur is, maar per definitie onderdanig. Fadlalla vraagt zich ook af waarom zij zich moet verdedigen en waarom mensen niet kunnen uitleggen waarom het zo noodzakelijk is een

kinderfeest te vieren met een zwarte knecht. Hoe langer ze met het onderwerp bezig is, hoe moeilijker zich het vindt om zelf een antwoord op deze vraag te geven.

De huidige brede maatschappelijke discussie is naar de mening van Fadlalla positief omdat ze progressie ziet in de mogelijke verandering van Zwarte Piet. Wel zijn de emoties heel heftig. Ze hoopt dat dit jaar de discussie iets rustiger verloopt en de nadruk niet ligt op ieders emoties maar dat met een meer beschouwelijke blik naar het onderwerp gekeken wordt. Zodat de vraag kan worden gesteld: waar zijn we mee bezig en kan dat in deze tijd? Veel liefhebbers zien naar haar mening wel in dat Zwarte Piet in essentie racistisch is en wensen ook geen racist te zijn, maar dat betekent nog niet dat ze daarmee de figuur willen aanpassen. Ze denkt dat een omslag wel mogelijk is, ze ziet bijvoorbeeld in haar omgeving dat veel mensen hun mening hebben bijgesteld. Door het gesprek aan te gaan, denkt ze dat het mogelijk is om begrip op te wekken. Wel is het van belang te onderkennen dat Zwarte Piet symbool staat voor meer dan enkel het personage naast Sinterklaas. De segregatie die in Nederland bestaat, is naar haar mening een oorzaak van het onbegrip over Zwarte Piet. Het is dan ook geen persoonlijk onderwerp meer over een kinderfeest en een jeugdherinnering, maar een politiek onderwerp over ongelijkheid en emancipatie van groepen in de samenleving.

Fadlalla is voorstander van verwijdering van alle uiterlijke elementen die verwijzen naar de negroïde karikatuur. Bij voorkeur wordt de nieuwe Piet een soort fantasiefiguur, zoals de Tele-tubbies, maar de schoorsteenverklaring in het uiterlijk doorvoeren of kleurenpieten zouden ook kunnen. De roetvegen zijn bruikbaar doordat het mensen met verschillende huidskleuren in staat stelt Piet te spelen. Zo krijg je vanzelf een veelzijdigheid aan pieten. Een kanttekening bij de kleurenpiet is wel dat deze ook ontdaan moet worden van afro, oorkingen en andere huidige elementen. Het is vooral belangrijk om hierover een dialoog te voeren met de gehele sinterklaasgemeenschap, dus voor- en tegenstanders. Er moet vooral gezamenlijk gekeken worden naar wat een nieuwe Piet moet uitstralen en de rol die Piet gaat krijgen. De schijnwerkelijkheid van het sinterklaasfeest die door allemaal instituties in stand wordt gehouden, moet ook door deze instituties worden verbroken. Al deze instituties, zoals de NTR, het journaal, talkshows, scholen, de gemeente en de intochtcomités, hebben een rol in de aanpassing. Ouders die tegen Zwarte Piet zijn, zouden dit ook meer moeten aangeven bij scholen en het initiatief moeten

nemen om een nieuwe Piet te ontwikkelen. De 5 tot 10 jaar die burgemeester Van der Laan wil uittrekken voor de aanpassing van Zwarte Piet vindt Fadlalla te lang duren. Dat naar aanleiding van de discussie van vorig jaar slechts de oorringen werden verwijderd, laat zien dat de tegenstanders niet serieus worden genomen. Ze ziet wel zeker voor zich dat er een compromis mogelijk is. Ook zou het mogelijk moeten zijn dat de aanpassingen in Amsterdam het eerst vorm krijgen en zich dan verspreiden over andere steden.

Concluderend moet de gehele sinterklaasgemeenschap, bestaande uit voor- en tegenstanders, een moderne versie van de karikatuur Zwarte Piet ontwikkelen, ontdaan van racistische verwijzingen. Bij voorkeur een fantasiefiguur. Deze aanpassingen zouden in de komende twee jaar gestalte moeten krijgen, in ieder geval in Amsterdam, om daarna ook in andere plaatsen te worden overgenomen. Van belang is verder dat het werkelijke hoofdthema van de discussie racisme en ongelijkheid is en Zwarte Piet een van de uitingen van dit probleem in de Nederlandse samenleving is.

Dehlia Timman

zwarte piet-criticus en D66 politica

Dehlia Timman (1979) is jurist en econoom en heeft een autochtone vader en een Surinaams-Nederlandse moeder. In november 2013 heeft zij als panellid deelgenomen aan een debat over Zwarte Piet in de Amsterdamse Academische Club. Sinds maart 2014 zit zij voor D66 in de Amsterdamse gemeenteraad.

De discussie over Zwarte Piet is al zo lang als Timman zich kan herinneren aanwezig geweest bij haar thuis. Haar moeder heeft de symboliek achter Zwarte Piet altijd als beledigend ervaren, terwijl haar vader die kijk niet had. Zelf heeft zij als kind genoten van Sinterklaas, Zwarte Piet en de cadeautjes. Pas toen ze op latere leeftijd moeder werd, begreep ze wat haar moeder vervelend aan Zwarte Piet vond. Timman beschouwt het wel of niet zien van de racistische achtergrond van Zwarte Piet als het plaatje van een bekende optische illusie waarin je zowel een oude heks als jonge meisje kunt zien, het is maar vanuit welk referentiekader je bekijkt wat

je ziet. Timman stelt dat de gekwetste gevoelens aan Surinaamse kant hun oorsprong vinden in het onverwerkte slavernijverleden als gemeenschappelijk trauma dat nog steeds bestaat.

Daarnaast speelt bij tegenstanders het gevoel nooit helemaal toegelaten te worden tot de Nederlandse samenleving een rol. Met het niet luisteren naar deze gevoeligheden wordt dit enkel versterkt, vanuit respect voor elkaar zou Zwarte Piet moeten worden aangepast. Een gekleurde piet zou een goede aanpassingsoptie zijn. Door zwarte pieten meerdere kleuren te geven, verleg je de verwijzing van donkere mensen naar bijvoorbeeld een carnavaleske verkleedpartij. Timman ziet minder in de roetveeg, omdat kinderen het leuk vinden dat Piet helemaal geschminkt is. Schminken is onderdeel van de lol, zelfs als ze nog geloven schminken ze zelf ook graag hun gezicht. Schminken is onderdeel van het spel. Voor de gelovige kinderen maken de verschillende kleuren niets uit, dit laat een school zien waar alleen nog maar gekleurde pieten zijn of de Groene Piet die afgelopen Sinterklaas bij de school van haar zoontje rondliep.

Veel Surinaamse-Nederlanders zien in Sinterklaas de blanke die hoog op zijn paard zit en te voet gevolgd wordt door een groep zwarte hulpjes, stelt Timman. Surinamers identificeren zich ook met Zwarte Piet omdat bijna alle Surinamers in hun leven wel eens voor Zwarte Piet zijn uitgemaakt en ervan uitgaan dat autochtone Nederlanders zich identificeren met Sinterklaas. Daarnaast impliceert de rolverdeling rassenscheiding. Timman ziet in dat deze veronderstelde identificatie van autochtone Nederlanders met enkel Sinterklaas niet per definitie met de waarheid strookt. Dat veel liefhebbers juist Zwarte Piet het leukste vinden en zich eerder met hem identificeren als toegankelijke en vrolijke figuur. De genoemde perceptie van Zwarte Piet als het blijde zwarte hulpje is eveneens van belang, aangezien het feest is bestemd voor jonge kinderen. Het gaat er naar de mening van Timman om wat je kinderen leert door middel van het sinterklaasfeest met een zwarte piet-figuur. De symbolische uitstraling qua machtsverhouding van het feest is daarbij niet de les die je moet willen leren over diversiteit en gelijkheid in onze samenleving.

Het is goed dat het zwarte piet-debat er is, vindt Timman, al is ze geschokt door agressieve en racistische emoties die naar boven komen. Al kan het deze reacties niet goedpraten, wellicht is het debat te veel op scherp gezet door de ongenueanceerde stelling van Quinsy Gario: 'Zwarte

Piet is racisme.’ Dit omdat je met deze stelling veel mensen als racist wegzet die dat absoluut niet zo bedoelen. Dit radicale standpunt van Gario heeft ook positieve kanten doordat het een brede maatschappelijke discussie tot gevolg heeft gehad, al had dit misschien ook met een meer genuanceerde stellingname bereikt kunnen worden, stelt Timman. Het grote nadeel van het huidige debat is dat mensen zich gaan ingraven en minder openstaan voor andermans mening. Het hoofddoel van het debat zou moeten zijn: begrip te vragen voor het feit dat deze kwestie voor veel mensen al lange tijd een pijnpunt is.

Voor de discussie in de toekomst denkt Timman dat het heel belangrijk is dat men onderscheid maakt tussen enerzijds het kinderfeest, dat bedoeld is voor kinderen en dat ook moet blijven, en anderzijds de maatschappelijke discussie die zich afspeelt in de volwassen wereld, waarbij niet zozeer het kinderfeest maar juist de symboliek een grote rol speelt. Daar spelen opvattingen over racisme, tolerantie, begrip en vrijheid van feestviering een belangrijke rol. De grote vraag is dan of een kleine of grote aanpassing van het kinderfeest de controverse tussen volwassenen kan oplossen, of dat daar nog meer voor nodig is.

De aanpassingen van Zwarte Piet kunnen geleidelijk vorm krijgen, als een soort natuurlijke evolutie naar een moderner sinterklaasfeest waar de verschillende culturen die in Nederland leven zich in kunnen vinden. Timman denkt dat praktisch alle liefhebbers geen racistische bijbedoelingen hebben met het vieren van Sinterklaas, maar het zien als een positief familiefeest. Zodoende moet het feest ook niet helemaal veranderen, enkel het element van zwart versus wit moet eruit. Om deze reden moeten de verschillende uiterlijke verwijzingen naar de negroïde karikatuur, zoals de zwarte kleur, rode lippen, oorknallen en kroeshaar, verdwijnen. Het pagepak, het gedrag en andere onderdelen kunnen blijven bestaan. Aangezien het een kinderfeest betreft, moeten de veranderingen bij scholen beginnen, daarnaast zijn intochtcomités ook in staat tot veranderingen. Timman stelt dat het Sinterklaasjournaal ook kan bijdragen. Er moet volgens haar zeker wel een verhaallijn te vinden zijn om permanente gekleurde pieten mee te introduceren.

Een factor die het geheel eenvoudiger zou moeten maken, is dat er na drie jaar nieuwe gelovige kinderen zijn en zij weten niet beter dan hetgeen ze zien. Het is geen probleem om de

veranderingen op verschillende plekken op verschillende snelheden te laten verlopen, waarbij het logisch is dat de veranderingen in de grote steden sneller gaan dan in plattelandstreken. Langzaam zouden de aanpassingen zich als een olievlek kunnen verspreiden. Timman is tegen het afschaffen van Zwarte Piet en een vervangende contrastfiguur ziet ze als interessant, maar minder realistisch.

Concluderend is Timman van mening dat gekleurde pieten geleidelijk een vast onderdeel van het sinterklaasfeest moeten gaan vormen, dit mag op verschillende plekken in verschillende snelheden. Timman ziet het kleurig maken van de piet als een belangrijk gebaar richting de mensen die zich gediscrimineerd voelen. Daarnaast is een aanpassing ook van belang vanwege de lessen die je jonge kinderen leert over diversiteit en gelijkheid. Het doel moet zijn een sinterklaasfeest te vieren waar iedereen zich in kan vinden.

Erik Voors

bestuurslid en secretaris van de Stichting Vrienden van Sinterklaas

Erik Voors (1962) is bestuurslid en secretaris van de Stichting Vrienden van Sinterklaas. Deze organisatie is in 1997 opgericht om zich in te zetten voor het behoud van het sinterklaasfeest en het cultuurgood daaromheen, waar Zwarte Piet een wezenlijk onderdeel van is. De stichting geeft voorlichting en verzorgt cursussen over de juiste wijze waarop Sinterklaas en Zwarte Piet gespeeld dienen te worden. Vanaf 2006 geeft de stichting een keurmerk uit, waar Voors auditor van is. Voors is de afgelopen 20 jaar sinterklaasacteur en heeft in die rol uiteraard veel te maken met zwarte pieten.

Er zijn ongeveer zes of zeven ontstaansgeschiedenissen van Zwarte Piet. Duidelijk is dat Jan Schenkman Zwarte Piet rond 1850 een pagekostuum heeft gegeven. Voors zelf gelooft van huis uit in het schoorsteenverhaal, ook omdat hij vindt dat de kleur niets met een donkere huidskleur te maken heeft. Een van de zes oorsprongsverhalen van Zwarte Piet is dat hij een slaaf was, die is vrijgekocht door Sinterklaas. Als de tegenstanders vinden dat Zwarte Piet een verwijzing is naar een oorsprong als slaaf en slavernij, laat de nationale intocht van Sinterklaas

dan een nationaal symbool tegen slavernij worden. Dat past bij dit ontstaansverhaal. Want Sinterklaas is een symbool tegen de slavernij. Wat de oorsprong van het personage Zwarte Piet ook mag zijn, in 2014 is de figuur totaal anders dan hij in 1850 door Schenkman is bedacht.

In Nederland is er een vrij kleine groep mensen die zich beledigd voelt omdat zij Zwarte Piet racistisch vinden en zien als de mindere van Sinterklaas. Dat was vroeger misschien, maar dat is nu niet meer zo. Voors stelt dat er in Nederland zeker mensen zijn die discriminerende uitlatingen doen en dat donkere mensen zich daardoor met recht beledigd voelen als ze voor Zwarte Piet worden uitgemaakt. De oorzaak van de pijn van de tegenstanders is dat er in Nederland schijnbaar mensen zijn die nog steeds discrimineren, wat toch een maatschappelijk probleem is. Die groep mensen heeft schuld aan de discriminatie, niet het sinterklaasfeest. De huidige Zwarte Piet is een kindervriend die gelijkwaardig is aan Sinterklaas. Als Sinterklaas merkt Voors dat de kinderen minder bang zijn voor de pieten en ook veel meer interactie met hen hebben dan met Sinterklaas. De kinderen zien Zwarte Piet als hun vriendje, meer dan Sinterklaas. Voors denkt dat nog geen 10% van de donkere mensen problemen heeft met het sinterklaasfeest, vooral in Amsterdam. Hij kent veel donkere mensen die Zwarte Piet spelen en dan net als ieder ander geschminkt moeten worden want ze hebben niet de juiste donkere kleur. Zij beschouwen het feest ook als hun eigen.

Voors is een groot tegenstander van de acterende Zwarte Piet met een karikaturaal Surinaams accent en dom spel. Volgens Voors moet de Zwarte Piet gelijkwaardig aan Sinterklaas gespeeld worden. Zwarte pieten moeten zelfverzekerd spelen, want Zwarte Piet is niet minderwaardig maar vandaag de dag zelfs 'bovenwaardig', omdat Sinterklaas niet alles kan onthouden en zijn pieten hier voor nodig heeft. Het sinterklaasfeest blijft evolueren, dat zou zonder pieten-discussie ook wel gebeuren maar op welke manier kan Voors niet voorspellen. De televisie – en dus de NTR – zal in dit proces in ieder geval een grote invloed hebben. Dat zie je nu al, dat sinterklazen dezelfde soort mijter willen als de Stefan de Walle of de pakken van de Hoofdpiet worden overgenomen. Qua uiterlijkheden ziet Voors de oorringen steeds minder en ook zijn er steeds meer pruiken met steil haar en andere soorten haar. Hij vindt dat een goede ontwikkeling en voorspelt dat het kroeshaar zal verdwijnen. De rode lippenstift is een versiering, net als de ring van Sinterklaas. Voors heeft nog nooit een negroïde man of vrouw gezien met zulke lippen,

tenzij ze zelf de lippen hebben gestift. De kleur is een belangrijk onderdeel van de manier waarop Zwarte Piet wordt gespeeld, het is een vast onderdeel van het cultuurgood. De roetvegen zijn praktisch onhandig want dan worden de pieten te herkenbaar. Vooral in kleine dorpen of op scholen krijg je logistiek een probleem met herkenbaarheid, als je roetvegen toepast. Daarnaast vindt Voors het ook lelijk, net als de kleurenpieten.

Een mogelijke oplossing van de kwestie is om met elkaar om de tafel te gaan en wederzijds uit te leggen welke standpunten er zijn. VIE zou een belangrijke rol hierin kunnen hebben, door bijvoorbeeld een grote hal te huren en sinterklazen en zwarte pieten in burger en de tegenstanders uit te nodigen om samen te praten over de kwestie, met als doel wederzijds begrip. De dialoog aangaan is heel erg belangrijk. Een andere mogelijke oplossing kan zijn om de herauten of lakeien landelijk opnieuw te introduceren als aanvulling op de twee bestaande figuren sint en piet. In sommige steden speelt de heraut tijdens de intocht nog steeds een rol naast Zwarte Piet. Deze heraut en/of lakei zou eventueel ook een onderschikte rol aan Zwarte Piet kunnen spelen om zo het onderschikt-zijn helemaal op te lossen. Een ander contrasttype zou ook kunnen, als de sinterklaasgemeenschap dat zou willen, zij bepalen het namelijk.

Concluderend is Voors van mening dat discriminatie uitgebannen moet worden en hij heeft er begrip voor als donkere mensen zich gekwetst voelen wanneer ze voor Zwarte Piet worden uitgemaakt. Belangrijk is dat Zwarte Piet niet discriminerend is maar door groepen mensen gebruikt wordt om donkere mensen mee te discrimineren. Het zijn deze mensen die discrimineren en niet het sinterklaasfeest, want als Zwarte Piet goed wordt gespeeld door de sinten en pieten is de rol van Zwarte Piet minstens gelijkwaardig aan die van Sinterklaas. Zonder Zwarte Piet geen Sinterklaas en bovendien is Zwarte Piet de favoriet van de kinderen. Een mogelijke oplossing van de kwestie is een grootschalige dialoog met als doel wederzijds begrip.

Flip Roordink

voorzitter Sint Nicolaascommissie van de Koninklijke Vereeniging voor Volksvermaken Groningen

Flip Roordink (1969) is directeur van Steenwell Huisvesting en voorzitter van de Sint Nicolaascommissie van de Koninklijke Vereeniging voor Volksvermaken Groningen. Deze vereniging organiseert sinds ongeveer zeventig jaar de intocht van Sinterklaas en daarnaast een aantal andere activiteiten, zoals het Groningens Ontzet op 28 augustus.

Roordink stelt dat de oorsprong van de figuur interessant is, maar in het heden eigenlijk volslagen onbelangrijk. Het gaat namelijk om de hedendaagse Zwarte Piet die veranderd is in een vrolijke, uitdelende en grappige figuur die heel veel plezier heeft met kinderen en soms Sinterklaas een beetje de gek aansteekt. Dit laat wel zien dat de figuur niet in steen gehouwen is, maar voortdurend verandert. De grootste grap van het sinterklaasfeest is dat je met 80% van de bevolking drie, vier weken een toneelstuk opvoert om 10% voor het lapje te houden.

De heftigheid van het publieke debat rond Zwarte Piet heeft Roordink verbaasd. De hardheid waarmee de tegenstanders het debat hebben ingezet en de massale hardheid waarmee op de tegenstanders gereageerd wordt, ziet hij als onbegrijpelijk, aangezien het gaat over iets wat zo kneedbaar is als een Zwarte Piet. Ook de Pietitie waar ongeveer twee miljoen mensen op reageren met 'blijf met je poten van mijn Zwarte Piet af', verbaasde Roordink enorm. Roordink vindt het vreselijk dat er mensen zijn die zich vanwege Zwarte Piet gediscrimineerd voelen. Je moet kijken hoe dat komt en wat je daar gezamenlijk aan kunt doen. Het wordt Roordink echter niet genoeg duidelijk waar de pijn uiteindelijk zit. Hij denkt op persoonlijke titel dat het er misschien mee te maken heeft dat de tegenstanders het idee hebben dat de maatschappij hen niet als gelijkwaardig ziet, wat volslagen onzinnig is.

Het uitgangspunt van het sinterklaasfeest moet zijn dat het een verbindend feest is voor iedereen. Dat is zo, dat was zo en dat moet zo blijven. Als blijkt dat je een bepaalde groep niet mee verbindt door een slavernijverleden van tweehonderd jaar terug, dan moet je zorgen dat je die angel eruit haalt. Dat is lastig omdat de discussie waar we nu in zitten te gepolariseerd is. Daarom waren veel mensen ook blij met de brief van Eberhart van der Laan die in mooie en

ruime bewoordingen stelt dat je de angel uit de discussie moet halen, dit juist omdat het sinterklaasfeest moet zorgen voor maatschappelijke binding. In Nederland vieren we allemaal privé onze verjaardag en gaan op vakantie, er zijn maar een paar gezamenlijke feesten die bijdragen tot je Nederlands-zijn, zoals Koninginnedag en dus Sinterklaas.

Roordink denkt dat het beeld dat de tegenstanders van Zwarte Piet hebben niet juist is. Mensen die zich gediscrimineerd voelen, hebben een beeld van Zwarte Piet uit de tijd van de zakjes zout en de roe, die ver achter ons ligt. Voor zover Roordink uit gesprekken met donkere vrienden weet, moet een onderscheid worden gemaakt tussen kinderen die donkere mensen Zwarte Piet noemen en volwassenen die dat moedwillig doen. De taak is bovenal om alle mogelijke laatste restjes inferioriteit in de figuur Zwarte Piet weg te halen, zowel in de gedachten en gevoelens van de tegenstanders als de liefhebbers. Haal al het domme uit de pieten en maak ook hooggeleerde pieten. De figuur is een volslagen gelijke partner in het sinterklaasfeest en zo moet Zwarte Piet ook gepresenteerd worden. Koppel Zwarte Piet los van de kleur en het verleden wat daaraan vastzit, zodat het in alles een gelijkwaardig element in het sinterklaasfeest wordt.

Als je als liefhebber zelf geen negatieve associaties hebt bij Zwarte Piet is de gedachte dat Zwarte Piet weg moet een volslagen absurde eis, omdat er helemaal geen kwaad in zit. Dat is ook een reden waarom het debat zo hard gevoerd wordt. Roordink denkt dat het verstandig is om uit te dragen dat het sinterklaasfeest door een hele hoop mensen met heel veel plezier wordt gevierd. Als tegenstanders zich daardoor gekwetst voelen, dan moeten de liefhebbers daar iets aan gaan doen om te zorgen dat zij zich niet meer gekwetst voelen maar ook uitleggen waaróm zij zich niet gekwetst moeten voelen. Intussen blijkt uit de afgelopen jaren dat dit laatste uitleggen niet heeft gewerkt, want in het publieke debat is vooral geroepen dat het belachelijk is dat de tegenstanders zich gekwetst voelen. Dat wekt natuurlijk niet heel erg veel sympathie op. Van groot belang is dat er een dialoog tot stand komt tussen liefhebbers en tegenstanders om te kijken hoe het feest zo vorm kan krijgen dat het door iedereen gevierd kan worden. Daarvoor moet je ook de liefhebbers bewerken, want je zult dan stappen moeten maken.

Het samenspel tussen de toegankelijke kindervriend die een contrast vormt met de toch wat stijve Sinterklaas is erg belangrijk. Over de vraag hoe Zwarte Piet zich moet ontwikkelen om Sinterklaas een inclusief feest te maken, heeft Roordink veel nagedacht maar hét antwoord heeft hij nog niet. De figuur moet in ieder geval vrolijk zijn. Het beste zou zijn om de zwarte pieten zo uit te dossen dat ze niet meer verwijzen naar de negroïde karikatuur. Een goede optie zou zijn de figuur meer een fantasiefiguur te maken, meer een clowneske figuur, en de uiterlijkheden in het extreme te trekken, waardoor de figuur minder lijkt op gewone donkere mensen. Vanuit praktische overwegingen is het handig als het pagepak behouden blijft, comités en dergelijke hebben honderden van deze pakken. De kleurenpieten zijn onpraktisch omdat dit op televisie niet goed blijkt uit te komen en, niet onbelangrijk, omdat kinderen in bepaalde kleuren geschminkte pieten eng vinden.

VIE kan een faciliterende rol hebben in de zoektocht naar een voor alle partijen acceptabele zwarte piet. Het is goed als er in de komende tijd geëxperimenteerd wordt met verschillende vormen van een zwarte piet en/of contrasttype, waar Amsterdam de aangewezen plek voor is. Zodoende is het mogelijk dat er in de komende tijd verschillende versies ontstaan, waaruit uiteindelijk de nieuwe vaste versie zich vormt. De NTR kan via verschillende verhaallijnen kijken welke experimenten met Zwarte Piet en/of contrasttypen het beste aanslaan. De overige organisaties en de verdere sinterklaasgemeenschap zullen dan vanzelf volgen. Roordink verwacht dat de komende vijf jaar een periode van transitie is en dat de discussie rond Zwarte Piet over tien jaar is opgelost. Belangrijk is dat in de komende tijd de tot compromis bereid zijnde liefhebbers en tegenstanders geregeld bij elkaar moeten komen om samen een oplossing te zoeken.

Concluderend is Roordink van mening dat het sinterklaasfeest een verbindend feest voor iedereen moet zijn. Om het dit weer te laten zijn, moet aan beide kanten van het debat onbegrip worden weggenomen. Van groot belang is dat voor een oplossing van het probleem rond Zwarte Piet gezocht wordt naar bruggenbouwers. Deze bruggenbouwers van zowel de kant van de liefhebbers als de tegenstanders moeten in dialoog gaan om samen tot een oplossing te komen.

Frits Booy

sinterklaaskenner

Frits Booy is neerlandicus, oud-docent Nederlands in Arnhem en Baarn en verzamelaar van sinterklaasboeken. Sinds 1994 is hij als sinterklaasdeskundige actief bij de Stichting Nationaal Sint Nicolaas Comité, waarvan hij eveneens secretaris is. Booy heeft naast vele artikelen over sinterklaascultuur met anderen een boek geschreven over het sinterklaasfeest en alleen een studie gepubliceerd over Zwarte Piet.

Zijn vader, die Zwarte Piet speelde op de lagere school van Booy, wat hij op een grappige en speelse manier deed, is de eerste associatie die Booy bij deze figuur heeft. Zijn vader nam begin jaren vijftig in zijn spel afstand van de domme, krompratende zwarte bediende. Dat kon en kan niet door de beugel. Dat beeld is gelukkig veranderd. Zwarte Piet is geëvolueerd tot een beschaafde, kindvriendelijke en speelse figuur. Als je Zwarte Piet zou weghalen, is er aan het hele sinterklaasfeest geen fluit meer aan, want dan heb je alleen een wat oudere man.

Door het onderzoek naar Sinterklaas en Zwarte Piet ontdekte Booy de achtergrond van de Nederlandse Sinterklaas. Als je kijkt naar de folklore van Midden-Europa, onder andere in Duitsland en Oostenrijk, dan ontdek je dat deze andere Europese Sint Nicolazen heel andere typen assistenten hebben. Vanaf het midden van de negentiende eeuw heeft onder anderen Schenkman in een kinderboek de Nederlandse Sinterklaas gefatsoeneerd en de toen nog naamloze Zwarte Piet toegevoegd in een mooi pagepak, waarschijnlijk ter verhoging van de status van Sint Nicolaas. Die combinatie werkt erg goed en is een jarenlange traditie geworden. Maar de laatste jaren zijn er mensen die er bezwaar tegen hebben. Helaas waren de nieuwsrubrieken niet geïnteresseerd in de historische achtergrond en verklaring van Zwarte Piet en wilden ze allemaal alleen maar mensen horen die stampij maken. Het is een zaak van emoties van voor- en tegenstanders gebleken.

Twee miljoen mensen hebben de Pietitie getekend. Booy stelt dat er nog zeker het dubbele aantal mensen is dat niet getekend heeft, maar wel voor Zwarte Piet is. Deze grote groep mensen staat tegenover een kleine groep mensen die tegen Zwarte Piet is. En dan moet je

kijken: hoe weeg ik dat af? Ga je uit van het democratische stelsel, dan ben je snel klaar: er is een grote meerderheid voor het behoud van Zwarte Piet. Niettemin moet je luisteren naar de minderheid, want het probleem moet uit de wereld.

Het is goed om te inventariseren bij tegenstanders, wat hen dwarszit. Dan krijg je allemaal negatieve elementen. Dan moet je je afvragen: hoe zwak je dat af? In Amsterdam gingen de oorringen weg, op zich is dat merkwaardig want in alle culturen worden oorringen gedragen. Is dat nu een referentie aan de slavernij? Bij intochten ziet Booy tot zijn vreugde talloze donkere kinderen staan. Het is dus niet zo dat als je donker bent, je dan per se anti-Zwarte Piet bent. Booy begrijpt het probleem wel en wil het ook niet bagatelliseren, want slavernij is een zwarte bladzijde in de geschiedenis die voor sommige mensen behoorlijk pijnlijk kan zijn. Maar hoe lang kun je op dit verleden doorgaan? Je moet je ook afvragen: wat is nu racisme? Dat is als je bewust en opzettelijk een bepaalde groep achterstelt of tegenwerkt. Je zou dan kunnen zeggen 'wie zijn er in dienst van de blanke oude man? De zwarten!' Dat is heel erg primitief gedacht, want op die manier zit Zwarte Piet niet in het verhaal. Er worden problemen geprojecteerd op Zwarte Piet.

De zwarte piet-kwestie wordt opgeblazen door de media. De tegenstanders krijgen ontzettend veel aandacht en als iets veel aandacht krijgt, dan gaan veel mensen denken dat iets zo is. Dat is een vervelende ontwikkeling. Booy ziet liever dat je twee standpunten tegenover elkaar zet en dat er dan een dialoog ontstaat. Al moet je daar ook mee uitkijken, gezien het gesprek van Gario en Westbroek bij Pauw & Witteman. Als je, zoals Westbroek, schreeuwt dat de tegenstanders zich aanstellen, dan laat je hen niet in hun waarde en dat is ook niet goed. Het is ook de vraag hoe lang de tegenstanders de aandacht van de media houden.

Je kunt het debat de-escaleren door duidelijk te maken, hoe Zwarte Piet in het sinterklaasverhaal is gekomen, en de geschiedenis laten zien. Het Moorse pagepak zal waarschijnlijk een slavernij-achtergrond hebben, maar Schenkman heeft de verbeelding van Zwarte Piet geënt op afbeeldingen van een Moorse page. Je zou dus kunnen zeggen dat er indirect een slavernij-achtergrond aan zit, maar direct niet, want Zwarte Piet is niet op die manier afgebeeld met de intentie te discrimineren of mensen te kwetsen. In oude sinterklaasboeken uit de tijd van Schenkman, maar ook later, komt op geen enkele wijze dat verband met slavernij naar voren.

De kleurenpiet is ongeloofwaardig en daar snappen kinderen ook niets van. Booy en ook de Stichting Nationaal Sint Nicolaas Comité hebben twee ideeën voor een mogelijke aanpassing van Zwarte Piet. Weliswaar zijn er ook mensen binnen de stichting en het Sint Nicolaas Genootschap die vinden dat Zwarte Piet gewoon zwart moet blijven. De eerste oplossing zou zijn dat er heel veel witte pieten tussen de zwarte komen. Probleem is dan natuurlijk de herkenbaarheid van de pieten. Dat de speler onherkenbaar is, is een van de belangrijkste elementen waardoor het spel werkt. De magie voor het kind is finaal weg als zichtbaar is, dat Piet een oom of buurman is. Je zou dan mensen van ver moeten halen om de pieten zonder schmink te spelen. Vroeger had je ook herauten in de intochtstoet lopen, die zou je terug kunnen brengen. De vraag is dan wel wat de verhouding zwarte en schminkloze pieten moet worden.

Een tweede oplossing zouden gezichten met enkel roetvegen kunnen zijn. Tegen kleine kinderen wordt ook verteld dat Zwarte Piet zwart is doordat hij door de schoorsteen komt. Hierdoor is het gezicht geen verwijzing meer naar mensen met een donkere huid. Je zou de pieten dus zo moeten schminken dat het net lijkt alsof ze uit de schoorsteen komen. Het probleem is dan dat tegenstanders zich mogelijk daarna gaan focussen op het Moorse pagepak, dat is in hun perceptie ook een verwijzing naar knechtschap. Booy is er bang voor dat als je met aanpassingen begint, de tegenstanders van geen ophouden weten. De figuur blijft in hun ogen namelijk verkeerd.

Booy verwacht dat er in Amsterdam aanpassingen komen, maar dat er in dorpen of steden waar weinig donkere mensen wonen of de donkere mensen er geen probleem mee hebben, Zwarte Piet zal blijven zoals hij er nu uit ziet. Bovendien: als je Zwarte Piet helemaal zou afschaffen, hoe handhaaf je dat? En op welke juridisch basis doe je dat? Als Zwarte Piet wordt aangepast, is Booy bang dat het van één kant gaat komen. Want wat is dan de concessie van de tegenstanders? Zij willen Zwarte Piet weg hebben. Je moet nastreven dat je met de compromisbereide tegenstanders een oplossing vindt. De tegenstanders moeten op een bepaald moment aangeven dat ze vrede hebben met het compromis en stoppen met de stampij.

Concluderend is Booy van mening dat er geen discriminerende oorsprong zit aan Zwarte Piet en dat liefhebbers ook niet die intentie hebben. De stichting heeft nagedacht over twee oplos-

singen, omdat de angel uit de discussie moet en het feest weer een lange toekomst moet krijgen. De eerste mogelijke oplossing is de (her)introdactie van schminkloze pieten in de vorm van dienaren, herauten en secretarissen. De tweede mogelijke oplossing is de introductie van pieten met roetvegen in hun gezicht. De vraag is alleen of de tegenstanders genoegen zullen nemen met een compromis.

Harold Verwoert

Coolie Piet/Diego in en buiten de Club van Sinterklaas

Harold Verwoert (1968) heeft sinds zijn kindertijd een fascinatie met Zwarte Piet en speelt de figuur sinds 2001. In dat jaar was Verwoert werkzaam bij een productiebedrijf en heeft hij actief meegeholpen het concept van de Club van Sinterklaas te bedenken.

Vroeger hadden Zwarte Piet en Sinterklaas voor Verwoert een opvoedkundige rol. Op dit moment associeert hij het sinterklaasfeest met gezelligheid en warmte en is het onlosmakelijk verbonden met het wintergevoel, met als hoogtepunt 5 december. Tijdens het ontwikkelproces van de Club van Sinterklaas werd duidelijk dat je met Sinterklaas als oude man weinig kon. Verschillende typen pieten, zoals een zingende piet, vingen dat voor hem op. Toen hem gevraagd werd zelf mee te spelen en te zingen, was de keus snel gemaakt. Als 46-jarige hoopt Verwoert Zwarte Piet nog een aantal jaren te mogen spelen. Zolang hij de blije kinderen ziet en het niet minder leuk of zelfs onmogelijk wordt door weerstand, wil Verwoert het blijven doen.

Het debat over Zwarte Piet vindt Verwoert vrij onzinnig. Hij was erbij toen Quinsy Gario met zijn T-shirt 'Zwarte Piet is racisme' door de politie bij de landelijke intocht in Dordrecht werd neergehaald. In eerste instantie was hij geschokt maar bij het zien van het shirt dacht hij: 'Are you kidding me?' Jij gelooft echt dat dat waar is? Ten overstaan van al die kinderen die hier met de meest fijne bedoelingen komen? Het is totaal onaanvaardbaar dat de tegenstanders voor hun eigen grieven een cultureel en kinderfeest kiezen dat al jarenlang gevierd wordt met de beste bedoelingen. Het feest is nooit bedoeld om iemand te kwetsen, uit te sluiten of om er een pijnlijk verleden mee op te rakelen. De tegenstanders brengen hun punt met zo veel agressie,

dat de meeste liefhebbers al meteen niet meer willen luisteren. Tot aan Dordrecht had Verwoert er niet eens over nagedacht dat het sinterklaasfeest mensen zou kunnen kwetsen. Hij had nooit gedacht ooit uitgemaakt te worden voor racist. Verwoert is zelf Indisch en weet dat er problemen zijn met het verleden, met jappenkampen, slavernij of de Holocaust, maar dit is niet het podium om die problemen te uiten. Bij de 1500 – vooral Surinaamse – tegenstanders gaat het om niet verwerkte emoties. Zij voelen zich sowieso maatschappelijk ondergeschoven en hebben nu een stok om mee te slaan.

De tegenstanders moeten van het feest afblijven. De politiek moet ze ook geen podium geven. Het feest leert niet om te haten, leert geen racisme. Als kinderen donkere mensen Zwarte Piet noemen moet dat gezien worden als compliment. Het sinterklaasfeest is bovenal een cultureel volksfeest, dat Nederlanders al eeuwen vieren. Het feest zit in de wortels van het Nederlander-schap. Wij geloven allemaal als we klein zijn, op een bepaald moment geloof je niet meer en dan ga je het spel meespelen. Als er aan de wortels geknaagd wordt door middel van een aanpassing, gaat er een heftige tegenbeweging komen.

De hele discussie is een storm in een glas water. Het is niet zo reëel en concreet als de tegenstanders het willen maken. Daarnaast vecht je zo'n discussie niet uit over de ruggen van kinderen. Niet door middel van een volksfeest waar bijna alle Nederlanders blij mee zijn. De tegenstanders buigen het zelf om tot een sociaal-politiek probleem, waarin de pieten moeten veranderen. Als het gaat veranderen moet dat een natuurlijk proces zijn en niet worden veroorzaakt door 1500 gasten in Amsterdam die boos zijn. Het zijn 1500 beroepsklagers tegen 2 miljoen Facebookers. De tegenstanders hebben nu gezegd wat ze willen zeggen, als ze niet mee willen doen dan doen ze niet mee, maar hou nu op met zeuren. Gun de kinderen dat sprookje en leer zelf ook dat het een sprookje is en niets met racisme te maken heeft.

Het feest is zoals het is en zo moet het blijven, dit vindt bijna het hele volk. Tegenstanders moeten stoppen met het willen veranderen. De figuur Zwarte Piet is gegroeid in de tijd. Sinterklaas is een mythische persoon en het feest een magisch verhaal. Je moet het hele sprookje zien, het hele mythische gebeuren. Daarin is het nou eenmaal zo dat Zwarte Piet zwart is. Dat is ook al lang niet meer zo, want vanwege televisie is Zwarte Piet bruin. Dit is de vriendelijkste kleur

qua gezicht. Wordt het nog lichter bruin dan wordt het mokka. Als je Zwarte Piet speelt, doe je een pak aan en verander je in een mythische of sprookjesfiguur. Verandering is mogelijk, maar dan wel een natuurlijke verandering. Misschien worden de pieten wel steeds lichter, maar dat zal de pijn van de tegenstanders niet verzachten. Ook al worden de piet geel, blauw of groen, ze zullen blijven zeuren, net zoals discriminatie altijd zal blijven bestaan. De kleurenpieten zijn trouwens echt het domste wat er bestaat, dan wordt het echt raar en gaan pieten op aliens lijken. Als er een besluit komt dat de pieten in één keer van de huidige kleur naar mokka gaan of een andere aanpassing wordt afgedwongen, dan stopt Verwoert, want dat is geforceerd. Een aanpassing waarbij de pieten alleen roetvegen hebben, vindt Verwoert onnatuurlijk voelen, ook omdat schoorstenen bijna niet meer bestaan. Als er toch iets moet veranderen, maak dan van de Zwarte Pieten de Zwitserse Garde door de kleur helemaal weg te halen. Dan stopt Verwoert wel meteen. Hij ziet het uiteindelijk somber in, de schreeuwende minderheid gaat invloed hebben op de grote meerderheid. De liefhebbers zouden zich bijna gediscrimineerd gaan voelen.

De NTR heeft naar de mening van Verwoert veel te veel macht. Zij hebben de verbeelding van het feest gemonopoliseerd. Daarnaast zijn ze politiek correct: het kruis op de mijter is verdwenen en de staf is anders, wat alle sinterklazen dwingt om een nieuwe staf van 250 euro te kopen. Het slaat nergens op dat ze volgend zijn, zoals ze zelf stellen, ze zijn absoluut leidend. Zowel in de storytelling, die soms te groteske vormen aanneemt, als in de verbeelding van alle elementen van het feest. Als de NTR roetveegpieten gaat invoeren, dan is dat voor Verwoert het eind van het sinterklaasfeest. Hij denkt dat dit voor heel veel mensen zo is en dat er dan een tegenbeweging komt.

Concluderend is Verwoert van mening dat Zwarte Piet moet blijven zoals de figuur is en de tegenstanders moeten beseffen dat het niet discriminerend is en nooit zal zijn. Als er al ooit verandering komt, moet dat vanuit de meerderheid van liefhebbers komen en met de tijdsgeest mee veranderen, maar absoluut niet omdat 1500 schreeuwende tegenstanders dat willen.

Henk Leegte

voorzitter Stichting Sinterklaas Intocht Amsterdam

Henk Leegte is predikant van de Doopgezinde Gemeente Amsterdam en sinds vijf jaar voorzitter van de Stichting Sinterklaas Intocht Amsterdam (SSIA). De stichting is een vrijwilligersorganisatie bestaande uit 1200 vrijwilligers, die de intocht van Sinterklaas en Zwarte Piet in Amsterdam verzorgt. Tijdens het interview spreekt Leegte op persoonlijke titel.

Leegte is voorzitter van de SSIA geworden omdat hij gevraagd werd voor deze functie, niet omdat hij een geharnaste liefhebber is van het sinterklaasfeest. Hij is zelf een vrolijke sinterklaasvierder. Het feest heeft naar zijn mening vooral waarde omdat het verbindt. Het is samen met Koningsdag één van de weinige feesten waar iedereen in Nederland aan meedoet en het heeft voor alle lagen van de bevolking iets te bieden. En dat is best bijzonder. Daar wil Leegte zich graag voor inzetten.

De figuur Zwarte Piet riep bij Leegte eerst de associatie op van de vrolijke metgezel van Sinterklaas. Diegene die Sinterklaas mogelijk maakt als uitvoerder en grappenmaker van het sinterklaasfeest. Deze associatie is veranderd door de afgelopen twee jaar. De figuur is controversieel geworden, minder leuk. Door zijn positie als voorzitter van de SSIA heeft Leegte veel over het onderwerp gepraat en nagedacht en kan hij zich voorstellen dat mensen er last van hebben. Dat is vervelend. Betrekkelijk ineens waren er mensen die het zich gekwetst voelen, wilden dat Zwarte Piet wegging en liefhebbers van racisme betichtten. Dat is de reden dat de brave sinterklaasvierders zo geraakt waren. De kwestie speelt sterker in Amsterdam dan elders in het land. Doordat mediamakers veelal Amsterdammers zijn, staat het onderwerp (nog) meer in de nationale belangstelling.

Het maatschappelijke debat is in golven aanwezig de afgelopen decennia, in de beleving van Leegte is de recente discussie vanaf eind 2012 heftiger geworden. In oktober 2012 kwamen er mensen bij het comité met de wens Zwarte Piet aan te passen. Samengevat was de reactie van het comité hierop dat de intocht al geregeld was en ze in 2013 verder in gesprek moesten gaan.

Hiermee werd voor het comité duidelijk dat mensen er écht last van hadden. In 2013 bleef het lang stil aan de kant van de tegenstanders, vanwege onenigheid. Daarmee dacht het comité dat het was weggeëbd. Opnieuw te laat, in augustus 2013, zijn de partijen toen weer in gesprek gegaan.

Het comité is een vrijwilligersorganisatie, bestaande uit mensen die iets voor de kinderen van Amsterdam willen doen. Hoe de intocht eruitziet, heeft het comité niet verzonnen maar is uit traditie overgeleverd. In eerste instantie was het comité van mening dat ze de traditie niet konden veranderen, omdat het comité geen eigenaar maar uitvoerder van de traditie is. Aangezien de intocht ooit in Amsterdam is begonnen, realiseerde het comité zich dat zij wel een speciale verantwoordelijkheid hebben. Vooral toen de maatschappelijke commotie begon en de aantijgingen van racisme kwamen, ontstond er discussie in het comité, dat niet bestaat uit fervente liefhebbers. Daarnaast werd duidelijk dat veel mensen Zwarte Piet wilde behouden zoals de figuur is. Dit leverde een situatie op waarin niemand tevreden te houden was. Ook het comité zelf bestaat uit 'rekkelijke' en 'precieze' vierders. Intern bestaan er zodoende flinke discussies, waar Leegte als voorzitter niet te sterk zijn eigen mening kan doordrukken, ook al omdat het een vrijwilligersorganisatie is. Het gaat er steeds om het lijntje niet te breken. Duidelijk was wel dat in 2013 de onschuld van Zwarte Piet definitief weg was. Dat maakt het sinterklaasfeest beduidend minder leuk, ook om te organiseren.

In onze samenleving is – vervelend genoeg – een onderstroom van geïnstitutionaliseerde discriminatie. Door dit aan de kaak te stellen aan de hand van de symbolische waarde van Zwarte Piet, verzekeren de tegenstanders zich van erg veel aandacht. Dit is ook onderdeel van een emancipatiebeweging, is de een persoonlijke observatie van Leegte. Voor autochtone Nederlanders geldt: je moet het zien voor je het doorhebt. Je moet deze discussie in het kader van dit hele proces zien. Zodoende kun je stellen dat autochtonen huiswerk hebben om oog te krijgen voor het sluimerende racisme, dat toch in de samenleving blijkt te zitten. Voor de tegenstanders is het huiswerk om erachter te komen hoe zij zich verhouden tot een lange en geliefde traditie.

Om tot een oplossing van de zwarte piet-kwestie te komen moet een basisvraag gesteld worden: is Zwarte Piet racisme? Sommige mensen vinden van wel, anderen van niet. Het is een verschil in perceptie tussen liefhebbers en tegenstanders. De vraag die daarna opkomt is: hoe kun je

ervoor zorgen dat je een intocht creëert die voor nog meer mensen een feest wordt? Ben je dus bereid om als stad en als comité de minderheid recht te doen? En zo ja, hoe ver ga je mee met de tegenstanders? De oplossing hierin is volgens Leegte geleidelijkheid en wederzijds respect. Geleidelijke aanpassing is voor sommige tegenstanders een probleem, aangezien zij onmiddellijke verandering willen. Wat weer op veel weerstand bij zelfs gematigde liefhebbers stuit.

Bij Sinterklaas hoort het contrasttype Piet. Zodoende vindt Leegte dat Zwarte Piet onderdeel moet blijven van het sinterklaasfeest, maar aanpassingen zijn wenselijk. Een compromis is ook mogelijk, want levende tradities veranderen. Langs wegen van geleidelijkheid zal de verandering moeten gaan. Sinterklaas is een invented tradition dus daar kan je rustig verder aan gaan inventen, als je maar de kern behoudt. Die kern bestaat uit een sprookje dat de samenleving meespeelt en waarin zowel kinderen als volwassenen op hun eigen manier plezier hebben. Voor die kern hoeft Zwarte Piet niet zijn huidige uiterlijk te behouden.

Als je aan de tegenstanders vraagt waar concreet de pijn zit, dan gaat het om de verwijzing naar een raciale karikatuur van donkere mensen. Dat zit in vier uiterlijkheden, namelijk oorringen, haren, lippen en kleur. Het gaat om de optelsom van deze raciale kenmerken. Daarom stelde hij voor om bij de intocht 2013 bij elke kwart van de pieten één kenmerk te verwijderen, waarbij de kleur zou plaatsmaken voor roetvegen. Zijn idee is om dit een paar jaar te doen en dan steeds meer te mengen, zodat iedereen gewend raakt. Tot spijt van Leegte kwam dit plan er bij de Pietencommissie niet doorheen omdat het te radicaal werd gevonden. Uiteindelijk zijn er een aantal relatief kleine elementen, zoals oorringen en optionele kleur lippen, aangepast.

Leegte denkt dat er dit jaar iets significant gaaf veranderen. Als dat is gebeurd, verwacht hij dat de belangstelling wegebt maar dan moet je niet stoppen met aanpassen. Het beste zou zijn om de pieten zo te schminken dat ze vlekken hebben en het uiterlijk daarmee het schoorsteenveegverhaal volgt. Daarmee zie je de eigen huidskleur van de geschminkte man of vrouw en kunnen verder alle elementen in het uiterlijk en het spel hetzelfde blijven. Als dit geleidelijk gebeurt, zullen mensen het accepteren. Leegte zou het goed vinden als de NTR ook veegpieten gaat introduceren. Zij zeggen wel de samenleving te volgen, maar in werkelijkheid zijn zij de autoriteit en weten ze ook dat ze een rol hebben in deze discussie.

Concluderend stelt Leegte op persoonlijke titel dat Zwarte Piet een onderdeel moet blijven van het sinterklaasfeest, maar dat er geluisterd moet worden naar de gevoelens van de minderheid en zodoende Zwarte Piet aangepast moet worden. Dit kan ook, want als Piet wordt aangepast blijft de kern van het sinterklaasfeest behouden. De vier raciale kenmerken, te weten oorringen, lippen, haar en kleur, moeten worden aangepast en dit moet gebeuren langs de weg der geleidelijkheid. De voorkeursaanpassing is die van de schoorsteenvegersvegen, aangezien daarmee alle andere kenmerken hetzelfde kunnen blijven.

Jan van Wijk

voorzitter van het Sint Nicolaasgenootschap

Jan van Wijk (1950) is voorzitter van het Sint Nicolaasgenootschap Nederland. Dit is een genootschap van enkele honderden leden uit verschillende relevante organisaties, waarvan een groot deel ook praktiserend Sinterklaas of Zwarte Piet zijn. Het genootschap organiseert landelijke activiteiten, bijeenkomsten en cursussen ten behoeve van kennis en kunde over Sinterklaas en Zwarte Piet.

Van Wijk ziet Zwarte Piet als de grote vriend van miljoenen mensen in Nederland en als de zeer waardevolle metgezel van Sint Nicolaas. Het ijzersterke duo Sint Nicolaas en Zwarte Piet heeft het voor elkaar gekregen om al jarenlang de grootste traditie in dit land te zijn. Dat doe je niet alleen als Sinterklaas en dat doe je ook niet alleen als Zwarte Piet. Eveneens van belang is dat het feest niet alleen kinderen, maar ook mensen die zich nog jong voelen maar wat ouder zijn een ontzettend warm gevoel en geborgenheid geeft. Bij intochten door het hele land staan duizenden geestdriftig te zwaaien en zingen, zowel kinderen, ouders, als opa's en oma's en dat geeft heel veel goed gevoel. Wie verbetert zo'n feest nog vandaag de dag? Zodoende moet je deze traditie koesteren. Het genootschap is een fervent voorstander van het vieren van het huidige sinterklaasfeest met Zwarte Piet. Van Wijk verwacht dat miljoenen dit feest nog tot in lengte van jaren zullen dragen.

Het is schandalig dat een marginale groepering van tegenstanders met name uit Amsterdam disproportioneel veel aandacht krijgt in de media, stelt Van Wijk. Dit terwijl mensen met verstand van zaken niet eens door de media uitgenodigd worden, dat is jammer. Het zwart van Zwarte Piet verwijderen zal de frustratie bij tegenstanders niet wegnemen. Dit is zo omdat zij die ageren tegen het zwart van Zwarte Piet een gebrek aan eigenwaarde hebben, want er zijn ook genoeg gekleurde mensen die het feest omarmen en Zwarte Piet spelen en totaal geen last hebben van het feit dat Zwarte Piet zwart is. Tijdens bijeenkomsten, intochten of anderszins in het land neemt Van Wijk nooit enige commentaar waar op het zwart, want voor de rest is er weinig op Zwarte Piet aan te merken. Als reactie op de mening van de tegenstanders dat Zwarte Piet hen doet denken aan racisme, uitbuiting, onderdrukking en slaven, stelt Van Wijk dat er in Nederland geen slaven zijn en niet aan uitbuiting wordt gedaan en dat Zwarte Piet of Sinterklaas nooit iemand gekrenkt hebben. Duizenden die niet blank zijn, omarmen het feest inclusief Zwarte Piet, onder wie vele donkere mensen die zich wit schminken om Sinterklaas te worden of zwarter schminken om Zwarte Piet te worden.

Zwarte Piet en Sinterklaas zijn vrienden van iedereen, daarmee is racisme totaal niet aan de orde. Een legende over de historische Sint Nicolaas is dat hij zwarte slaven heeft vrijgekocht en hieruit blijkt totaal geen racisme en slavernij, maar juist gelijkwaardigheid en vrijheid voor een ieder. De verbinding met racisme is een oneigenlijk argument dat de belangrijkste traditie van Nederland geweld aandoet en dat is verre van correct. Zwarte Piet is juist een prima afspiegeling van de multiculturele samenleving. Als een donker iemand 'Zwarte Piet' wordt genoemd is dit juist op te vatten als een groot compliment, omdat het zo'n geliefde figuur is. Racisme of onderdrukking is totaal niet aan de orde bij de miljoenen mensen die met veel plezier het sinterklaasfeest vieren en omarmen zoals het is. Sint Nicolaas verplicht niemand om het feest te vieren, als je er last van hebt vier je het gewoon niet en hou je je afzijdig, maar laat andere dan wel in hun waarde en hun eigen feest vieren. Dat buitenlanders het feest niet snappen, is omdat ze de Nederlandse cultuur niet kennen en dit is ook niet erg, want het feest wordt hier gevierd en niet in bijvoorbeeld Amerika.

Voor het aanpassen van Zwarte Piet is totaal geen draagvlak in de Nederlandse samenleving. Zie bijvoorbeeld de twee miljoen adhesiebetuigingen voor de Pietitie. De anti-zwartepiet-lobby

heeft ook een poging gedaan en kwam amper op 6.000. Dit zijn de verhoudingen in het land. Interessant is ook: hoe meer de tegenstanders tegen het feest aanschoppen, hoe populairder Zwarte Piet wordt. Van Wijk is tegen een compromis, want dat zou een aanpassing inhouden. Enkel in de regio Amsterdam is kritiek op de figuur Zwarte Piet en het zou toch niet zo mogen zijn dat deze geluiden het land gaan dicteren. Henk Leegte, voorzitter van het intochtcomité Amsterdam, moet zijn rug recht houden en de door burgemeester Van der Laan voorgestelde lapmiddelen zoals het verwijderen van de oorringen lossen de zaak niet op, want de anti-zwartepiet-lobby is er alleen op uit om het zwart te verwijderen. Het is echter aan de bevolking – dus ook die van Amsterdam – om te bepalen welke kant het feest opgaat. Zodoende is het denkbaar dat de intocht in Amsterdam of de Bijlmer een ander beeld zou krijgen. Laat ze dat doen, maar laat dan ook de meerderheid zijn eigen feest hebben. Van Wijk zou een verandering betreuren en afkeuren, want je moet het duo gewoon respecteren. Bij eventuele veranderingen wordt voorbijgegaan aan de massale steun aan de Pietitie en allerlei festiviteiten, enkel omdat een kleine groep er last van heeft.

Van Wijk vindt het onbegrijpelijk dat ~~van~~ geen stelling neemt tegen de anti-zwartepiet beweging en voor de belangrijkste traditie van Nederland. Het Sint Nicolaasgenootschap is niet van plan om stappen te ondernemen ten aanzien van de problematiek rond Zwarte Piet. Het duo is namelijk niet te scheiden of aan te passen. Belangrijk is ook nog dat er een verschil bestaat met de perceptie van de anti-zwartepiet-lobby in de uiterlijke kenmerken van Zwarte Piet. Naar de mening van Van Wijk verwijzen deze niet per definitie naar een slavenverleden of negers, dat is puur marketing van de tegenstanders. Als de tegenstander zeggen het sinterklaasfeest te willen omarmen zonder Zwarte Piet, dan maken ze een denkfout. In het sinterklaasfeest zoals bedoeld door het genootschap is het zwart van Zwarte Piet namelijk een essentieel en onverbreekelijk onderdeel.

Concluderend is Van Wijk van mening dat miljoenen Nederlanders Sinterklaas en Zwarte Piet steunen en het feest met veel plezier vieren zoals het nu is en geen enkele noodzaak zien tot aanpassing. Voor deze grote meerderheid bestaat de connectie tussen Zwarte Piet en racisme niet. Slechts een marginale minderheid maakt veel lawaai in de media en is voor aanpassing. Als de minderheid in bijvoorbeeld Amsterdam aanpassingen weet te bereiken, is dit te

betreuren en af te keuren maar laat de tegenstanders de rest van Nederland dan hun traditie laten vieren zoals het hoort. De grote massa viert namelijk gewoon de belangrijkste traditie van Nederland: Sinterklaas met Zwarte Piet, zonder enige racistische bijbedoelingen.

Jessica Silversmith

Meldpunt Discriminatie Amsterdam

Jessica Silversmith (1951) is directeur Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam. Het meldpunt behandelt sinds 2010 veel klachten van tegenstanders van Zwarte Piet, in 2013 hebben ook veel tegenstanders van Zwarte Piet bij het meldpunt geklaagd.

De tegenstanders associëren Zwarte Piet altijd met slavernij, emotie, eigen ervaringen waarin zij Zwarte Piet genoemd worden en zich gediscrimineerd voelen. Tegenstanders stellen dat Zwarte Piet niet meer kan in deze tijd. Bij het voorgaande maakt het niet uit of de klachtindieners donker zijn of niet, beide groepen hebben geklaagd. Liefhebbers van Zwarte Piet hebben vooral in 2013 ook geklaagd. Deze groep reageert op een agressievere toon, waarbij wordt geuit dat de klager het gevoel heeft dat ‘ze de traditie van ons afpakken’. Gesteld wordt dat ‘ze [de tegenstanders] weg moeten’.

Silversmith is blij dat de discussie in 2013 meer in de media is gevoerd. Ze vond de opmerkingen in de media van Verene Shepherd niet slim, maar vindt dat Quinsy Gario bij Pauw & Witteman zijn kritiek mooi verwoord heeft. Dat is goed, want het is belangrijk dat de discussie gevoerd wordt. Tijdens het hoogtepunt van de maatschappelijke discussie kon je geen krant openslaan, column lezen of televisie kijken zonder dat het over Zwarte Piet ging. Op die manier is er een echte brede maatschappelijke discussie ontstaan. Ook op straat of in de tram hoorde je dat mensen er veel over spraken. De afzonderlijke demonstraties van liefhebbers en tegenstanders zijn daar ook een uiting van. De toon van het debat is wel veel feller en agressiever dan voorgaande jaren, vooral bij de mensen die voor Zwarte Piet zijn. Tegelijkertijd zijn er in de media ook keiharde uitspraken gedaan door mensen die tegen Zwarte Piet zijn, die vooral door Powned News zijn uitvergroot.

Het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam ziet het als haar doel om de verschillende partijen en mensen bij elkaar te brengen en on speaking terms te houden. Niet door mensen die klagen letterlijk aan elkaar te koppelen, maar wel in de toonzetting van de reactie op de klachten. Daar wordt zowel begrip voor de klagers betoond, als ook het perspectief van de andere kant belicht. In dit licht is het ook goed dat Gario op uitnodiging van Eberhard van der Laan in gesprek is gegaan met het intochtcomité Amsterdam. Het compromis om geen oorringen te dragen en de lippen aan te passen, vond Silversmith een beetje ongelukkig.

Silversmith is een voorstander van aanpassing van de figuur Zwarte Piet naar gewoon Piet. Dat Bunschoek tijdens een satirisch programma op RTL4 een fragment van Amistad toonde naar aanleiding van een verhaallijn in het Sinterklaasjournaal, laat zien dat bij veel mensen de connectie tussen slaven en Zwarte Piet aanwezig is. Dit is een voorbeeld dat bewijst dat de kleur van Zwarte Piet moet worden aangepast. Het centrale aanpassingspunt is zodoende de kleur en de gezagsverhouding, die je bijvoorbeeld ook in veel sinterklaasliedjes ziet. Wat haar betreft moet de kleur volledig van Piet af zodat iedereen met zijn of haar eigen huidskleur een piet kan zijn, desnoods met wat roetvegen. Dit zodat er uit Piet geen machtsverhoudingen meer spreken. Silversmith stelt de retorische vraag of het sinterklaasfeest minder leuk wordt als Piet de huidskleur heeft van diegene die de figuur speelt en het vrolijke pakje aan. Door met deze aanpassingen een neutrale Sint en Piet te maken, kan iedereen aan het feest meedoen. Een meer clowneske piet ziet zij als een goede optie, met gele haren, een wit geschminkt gezicht en andere vrolijke kleuren.

Het is goed dat de tegenstanders op 22 februari 2014 hun eerste bijeenkomst hadden, zodat het onderwerp op de agenda blijft. Daarmee zie je ook dat donkere mensen zich meer bewust zijn van hun positie in deze maatschappij. Zwarte Piet is namelijk het symbool voor gelijkwaardigheid in deze samenleving. De ophef over Zwarte Piet moet breder worden gezien. Hierbij hoort ook de ophef over Gordon met de opmerking over Chinezen, Daphne Bunschoek die een fragment van de film Amistad liet zien, de vanwege zijn huidskleur afgewezen sollicitant en andere voorbeelden. Door de voorbeelden en door de gevoelens van de tegenstanders zichtbaarder te maken, ontstaat er meer bewustzijn in de maatschappij voor racisme en discriminatie.

Amsterdam is de logische plek om de eerste veranderingen aan te vangen, om een voortrekkersrol aan te nemen voor de rest van het land. Scholen zouden een goede plek zijn om aanpassingen te beginnen, daar moet het gesprek gevoerd worden. Het Meldpunt heeft in 2013 een brief gestuurd naar alle Amsterdamse basisscholen om ze te vertellen dat er veel discussie is. Veel ouders sturen hun kind niet meer naar school als het sinterklaasfeest gevierd wordt. Silversmith ziet dat er steeds meer scholen zijn die het niet vieren of het met gekleurde pieten vieren. Ook van het Sinterklaasjournaal hoopt en verwacht Silversmith dat ze Zwarte Piet gaan aanpassen. De pieten moeten ook daar zo snel mogelijk een neutrale uitstraling krijgen. Politici zouden een krachtigere rol moeten spelen bij de discussie rond Zwarte Piet, zoals Andrée van Es dat in Amsterdam gedaan heeft. Niet alleen de politici maar ook de bredere samenleving zouden een voorbeeld moeten nemen aan de Verenigde Staten en andere landen waar een Zwarte Piet absoluut niet kan. Silversmith denkt dat het niet realistisch is om te denken dat de traditie binnen een of twee jaar zal veranderen, een dergelijke verandering gaat gradueel. Dit houdt in dat de beide groepen de komende tijd niet tevreden zullen zijn.

Concluderend is Silversmith van mening dat in de maatschappelijke discussie rond Zwarte Piet de figuur eigenlijk een symbool is voor een onderliggende discussie over gelijkheid en discriminatie in onze samenleving. Door middel van dialoog moet bij de liefhebbers begrip voor de gevoelens van de tegenstanders worden gevraagd. Daarnaast is het zinvol om te onderzoeken waardoor mensen die eerst geen probleem zagen in Zwarte Piet nu voorstander van aanpassing zijn geworden. Deze kennis kan gebruikt worden bij het vinden van een oplossing.

John Helsloot

etnoloog Meertens Instituut

John Helsloot (1950) is cultureel antropoloog. Als etnoloog verbonden aan het Meertens Instituut heeft hij in de afgelopen twintig jaar uitvoerig onderzoek gedaan naar en gepubliceerd over het sinterklaasfeest en hij geldt als een van de academische experts op dit gebied.

Helsloot ziet Zwarte Piet als een twistappel in de maatschappij. De figuur wordt als instrument gebruikt en daarmee als moreel markeringspunt om te bepalen bij welke moral tribe (Joshua Greene) diegene hoort. Daarmee krijgt de figuur een andere en krachtigere lading dan slechts de kindervriend die het voor vele liefhebbers van Sinterklaas en Zwarte Piet is. Helsloot herkent de positieve associaties van Zwarte Piet als een mooi aangeklede, vrolijke en leuke figuur in de context van een kinderfeest. Hij is ook liefhebber geweest van Zwarte Piet, tot er rond 2005 een kantelpunt kwam waarna hij de negatieve aspecten inzag. De verwijzing naar racistische karikaturen en het gedragsrepertoire waarbij gerefereerd wordt aan een beeld dat donkere mensen altijd vrolijk zijn en springen. Ook al zijn al deze verwijzingen niet bedoeld door de liefhebbers, dan nog is de historische achtergrond en huidige onderliggende lading verwerpelijk en zou het beter zijn als Zwarte Piet van het toneel verdwijnt. Helsloot ziet tot zijn blijdschap meer mensen een vergelijkbaar proces richting een kantelpunt doormaken, waarbij deze mensen gaan inzien welke onderliggende betekenissen er achter de figuur Zwarte Piet verscholen gaan. Dit kantelpunt kan ook tot aversie tegen de figuur Zwarte Piet leiden, heeft hij gemerkt. Helsloot denkt dat veel mensen nog niet genoeg weten over de representatie van donkere mensen door middel van Zwarte Piet. Helsloot ziet zich niet als gedragsveranderaar, maar als kennisverstrekker.

De opwindende en intensiteit van de discussie van eind 2013 heeft Helsloot verbaasd en hij heeft er ook nog geen verklaring voor. Duidelijk is wel dat er veel meer mensen bij de discussie betrokken zijn dan in het verleden. De discussie is ook verhard en verandering lijkt daardoor verder weg dan ooit. Maar het brede maatschappelijke debat biedt volgens Helsloot ook kansen omdat mensen nu echt over de figuur Zwarte Piet gaan nadenken, dat kan de motor van verandering zijn. Elk comité of school moet nu een positie bepalen ten opzichte van de achtergrond en de figuur van Zwarte Piet en bepalen of het naar hun mening een passend onderdeel is van het sinterklaasfeest anno nu. Helsloot hoopt dat mensen Zwarte Piet na verloop van tijd raar gaan vinden en als ze zich schminken beseffen dat ze door een donker persoon te imiteren, naar zijn mening, iets vreemds doen. Wat Helsloot vooral trof, was dat liefhebbers verandering zien als verlies en het gebrek aan empathie in de maatschappelijke discussie. Dit laat zien dat Zwarte Piet een emotioneel identificatiepunt is geworden, de figuur hoort bij de kern van de Nederlandsheid. Het debat gaat zodoende niet om feiten maar om emotie. Reflectie wordt aan beide kanten van het debat niet getriggerd. De tegenstanders deden bijvoorbeeld een

poging tot een intochtverbod, waar Helsloot zich niet in kan vinden. Volgens Helsloot is er bij de liefhebbers van Zwarte Piet een onvermogen om in te zien dat Zwarte Piet mede door de machtsverhouding tussen Sint en Piet een onverbloemde verwijzing is naar een vorm van negentiende-eeuws racisme. Liefhebbers willen niet mee worden getrokken in deze historische redenering, omdat daarmee gevoelsmatig impliciet wordt toegegeven dat de liefhebber een in de kern racistisch ritueel steunt. Dit strookt niet met het zelfbeeld van liefhebbers van het sinterklaasfeest.

Helsloot is een voorstander van het laten verdwijnen van Zwarte Piet. Helsloot ziet het niet voor zich dat tegenstanders van Zwarte Piet deze accepteren zonder dat er iets fundamenteels verandert. Een compromis of aanpassing ziet hij niet als een reële mogelijkheid, er zullen altijd verwijzingen blijven naar de oorspronkelijke Zwarte Piet. Hij is echter wel tijdenlang voorstander geweest van een aanpassing door middel van roetvegen. Helsloot constateert dat verhaaltechnisch een contrastpersoon tegenover Sinterklaas erg goed werkt en bij voorkeur aanwezig zou moeten blijven. Zodoende stelt hij voor een andere contrastfiguur te ontwikkelen. Een figuur die Sinterklaas in eigenschap en spel spiegelt, zoals Zwarte Piet dat op dit moment doet. Deze contrastfiguur kan dezelfde karakterset hebben als Zwarte Piet: een vrolijke, leuke en kleurrijke figuur, een kindervriend en een manusje-van-alles voor Sinterklaas. Wil dit contrast-type slagen, dan zal het moeten voortkomen uit de sinterklaasgemeenschap en door (een deel van) de sinterklaasgemeenschap moeten worden geadopteerd. Helsloot stelt voor om kunstenaars, creatievelingen, schooljuffen en andere Nederlanders een nieuwe hulp voor Sinterklaas te laten verzinnen. Helsloot ziet scholen en intochtcomités als de aangewezen organisaties om een verandering door te voeren. Zij maken namelijk elk jaar opnieuw de beslissing om Sinterklaas met Zwarte Piet in te halen en zouden vanuit hun decentrale positie kunnen besluiten tot kleinschalige veranderingen. Vooral de stad Amsterdam ziet hij als eventuele proeftuin voor verandering. Helsloot ziet in het faciliteren van een zoektocht naar een nieuwe contrastfiguur een mogelijke taak voor VIE als neutrale cultural broker.

Concluderend is Helsloot van mening dat kennis en begrip de weg naar een kantelpunt voor huidige liefhebbers kunnen openleggen. Hij stelt dat het door het onderliggende racistische karakter van Zwarte Piet niet mogelijk is om deze figuur te behouden en dat er een

vervangende contrastfiguur gevonden moet worden. Bij voorkeur wordt een dergelijk type aangedragen door de sinterklaasgemeenschap, eventueel in de zoektocht gefaciliteerd door VIE. Verbieden ziet Helsloot niet als oplossing. Het sinterklaasfeest is van iedereen en kan niet door een gebod worden veranderd.

Marcel Hermens

directeur Zeister Schoolvereniging

Marcel Hermens is sinds drie en een half jaar directeur van de basisschool Zeister Schoolvereniging. De basisschool staat in een omgeving met hoogopgeleide ouders en de kinderopulatie is nagenoeg geheel autochtoon.

Het sinterklaasfeest en Zwarte Piet wekken associaties op met de winter, het decembergevoel, gezelligheid, pakjes, de aankleding van de school voor het feest en kleurigheid en een relatie met het verleden. Zwarte Piet is gegroeid uit de historische context, als figuur die onlosmakelijk onderdeel is van het feest. Op school wordt Zwarte Piet verbeeld met een traditioneel pagepak met baret en veer, een mooi kostuum dat verwijst naar de Spaanse edellieden. De pieten hebben op school een pruik op en geen oorbellen.

De kinderen zien de pieten als grappig. Ze brengen vrolijkheid binnen en zijn ondeugend, waardoor ze soms door Sinterklaas tot de orde moeten worden geroepen. Zwarte Piet is de entertainer. Sinterklaas is de wat saaie man die noodzakelijk is omdat hij de cadeautjes binnenbrengt, maar eigenlijk gaat het feest om Zwarte Piet want die brengt de gezelligheid binnen. Bij Zwarte Piet zit ook de spanning voor de kinderen. Ze vragen ‘wanneer komt Sinterklaas’, maar ze bedoelen eigenlijk ‘wanneer zijn de Pieten hier op school’. In het hele voorbereidende stuk vanaf de intocht in Nederland tot hij op de ochtend van 5 december aankomt op school is Zwarte Piet eigenlijk alleen belangrijk, want hij vult de schoenen, maakt rotzooi in school en laat briefjes achter.

Bij dat verhaal van Sinterklaas volgt de school de storytelling van het Sinterklaasjournaal en ook daarin is Zwarte Piet vaak de leidende figuur. Ook in de verbeelding van het sinterklaasfeest

op school wordt de verhaallijn van de intocht gevolgd, daar zit vaak een thema aan vast. Dat wordt ingebreed bij een thema dat op school loopt. Vooral in de kleutergroepen en een beetje in groep 3 en 4 wordt deze verhaallijn neergezet in de weken voor 5 december. Het geloof in de concepten Sinterklaas en Zwarte Piet past ook bij de magische wereld van deze kinderen. Ook de intocht op school moet altijd iets speciaals zijn, dit jaar was het in een grote, open, doorschijnende bus. Er zijn altijd twee zwarte pieten mee, om het overzichtelijk te houden. De zwarte pieten zijn vaak ouders of pabo-studenten.

De kernwaarde van het sinterklaasfeest op school is het samen vieren van het feest. Sinterklaas wordt gebruikt om dat feest te vieren. Het feest is bedoeld om sfeer te scheppen en de verbinding te leggen met de cultuur die erachter zit. Dit geldt vooral voor de bovenbouw, waar ook lessen rond de achtergrond, legendes en symboliek van Sinterklaas en Zwarte Piet worden gegeven. Tijdens deze lessen wordt sinds dit jaar aandacht besteed aan de huidige discussie, ook doordat er naar het Schooltv-Weekjournaal wordt gekeken, waar de discussie helder zichtbaar was.

De kinderen op deze school kijken met afstand en onbegrip naar de emoties die ze zien van mensen die aan het demonstreren zijn in Amsterdam. Op school wordt Zwarte Piet helemaal niet als racistisch gezien en ook niet als negroïde beschouwd, maar als Zwarte Piet. Zodoende moeten racisme en cultuur gescheiden worden. Er is totaal geen associatie met slavernij, wij zien cultuur en historie. Zowel bij de kinderen als de docenten is er geen begrip voor mensen die Zwarte Piet willen afschaffen. De sinterklaascommissie was van mening dat er hoe dan ook door zou worden gegaan met de traditionele intocht, want wij vinden het belangrijk om het te vieren.

Het is wel belangrijk om de discussie een plek te geven en te leren van elkaars argumenten. Het is niet meer dan normaal dat een type door de tijden heen evolueert en er over twintig jaar een andere soort Zwarte Piet staat. In de maatschappelijke discussie is echter een heel kleine groep heel erg fel. Zij zeggen een grotere groep te vertegenwoordigen, maar die hoor je niet. Het is de vraag of deze groep bereid is om een compromis te sluiten. Zij zullen niet tevreden zijn voordat zwart naar wit of gekleurd gaat. Het is voor deze groep een opdracht om los te komen

van de link die zij zien. Zij maken actief de koppeling met racisme, dat doen de liefhebbers niet. Misschien versterken ze het hiermee zelfs.

Als er veranderingen komen, moeten deze wel gedragen zijn en gevoeld worden door een bredere maatschappelijke Nederlandse discussie, op onze culturele waarden gestoeld. De discussie was daarvoor vorig jaar te ongenueanceerd. Komend jaar polariseert de discussie misschien nog wel meer en publiek zal het veel aandacht krijgen. Daarachter zit het echte maatschappelijke debat over hoe het beleefd wordt in Nederland. In het land zullen mensen openstaan voor verandering, waarbij geleidelijkheid het belangrijkste is. Zoals Bram van der Vlugt ook de figuur Sinterklaas geleidelijk veranderd heeft. Een streekgebonden aanpassing, bijvoorbeeld in Amsterdam, is geen probleem.

Als er echt symbolen in zitten – zoals de ooring – die verwijzen naar de slavernij, dan mogen die eruit. Maar het concept Zwarte Piet moet blijven. Als zaken te snel veranderen of worden gereguleerd, heb je kans op een cultuurschok. In geleidelijkheid moet de beeldvorming veranderen. Geeft mensen een keuze, bijvoorbeeld voor ander haar dan kroeshaar. Belangrijk is dat het Sinterklaasjournaal heel veel invloed heeft op scholen en daar begint de beeldvorming. Daarnaast hebben de commercie en reclames er veel invloed.

Concluderend is Hermens van mening dat Sinterklaas en Zwarte Piet onlosmakelijk bij elkaar horen en bovenal bij de cultuur van Nederland en het magische wereldbeeld van kinderen. Op school worden de verhaallijnen van het Sinterklaasjournaal gevolgd en wordt Sinterklaas vol overtuiging en met veel plezier gevierd en dat zal ook zo blijven. Niettemin evolueert cultuur ook en zodoende zou een geleidelijke verandering mogelijk zijn. Deze verandering moet echter wel uit de brede bevolking komen en niet worden gedicteerd door een kleine groep.

Mercedes Zandwijken

initiatiefnemer Ketí Koti Tafels

Mercedes Zandwijken (1957) is initiatiefnemer van de Ketí Koti Tafels. De Ketí Koti Tafels is een nieuwe traditie om stil te staan bij de herdenking en afschaffing van de slavernij, geïnspireerd op de joodse seidertafel, de Marokkaanse iftar-maaltijden en de Amsterdamse Dialoog Tafels. Het hoofddoel van de tafel is het collectieve bewustzijn van de gezamenlijke geschiedenis te versterken. Vorig jaar hebben er 2800 mensen aan tafel gezeten, een belangrijk uitgangspunt is dat de helft van de tafelenoten zwart en de helft wit moet zijn.

De figuur Zwarte Piet roept bij Zandwijken de volgende associaties op: naïviteit, gênant, pijnlijk, onbegrip, egocentrische samenleving, weinig kennis van de eigen geschiedenis, ontkenning van de pijn van kinderen, ook al is dit laatste inmiddels duidelijk aangegeven. Zandwijken kan zich niet voorstellen dat als er op een school een conflict is tussen kinderen, hier niet op gereageerd wordt. Dit is in feite wel wat er in de zwarte piet-kwestie gebeurt, er wordt voorbijgegaan aan de pijn van het zwarte kind en de ouders. Wat bij het huidige sinterklaasfeest vooral pijnlijk is, is de domme knecht-baas verhouding en dat de ondergeschikte rol die deel uitmaakt van de traditie verwijst naar het slavernijverleden. Daarnaast stereotypeer je zwarte mensen en deze stereotypering komt rechtstreeks uit het slavernijverleden. Het ontbreken van het bewustzijn over de relatie tussen Zwarte Piet en het slavernijverleden in het publieke debat is ernstig. Dit terwijl de huidige achtergestelde positie van zwarte Nederlanders een rechtstreeks langetermijneffect is van het slavernijverleden.

Zandwijken vindt het choquerend dat de politiek zich heeft afgewend van het debat en geen aanstoot heeft genomen aan de dreigende polarisatie in Nederland. Het onderwerp is politiek moeilijk bespreekbaar, voor je het weet wordt de een voor racist uitgemaakt en de ander moet uit Nederland vertrekken. In de zwarte gemeenschap is er veel debat geweest. Het heeft voor samenwerking, leiderschap, strategisch denken en het opbouwen van een community gezorgd. Landelijk heeft het bijgedragen aan het openbreken van het debat over racisme in Nederland. Zwarte Piet is het symbool van de onderliggende discussie over racisme en gelijkheid. Dat deze

discussie nu pas wordt gevoerd, komt door het systematisch bagatelliseren van de aanwezigheid van alledaagse vormen van racisme.

Bij blanke Nederlanders was en is er veel weerstand tegen verandering, maar Zandwijken ziet bijvoorbeeld in haar eigen omgeving dat veel blanke Nederlanders hun mening hebben bijgesteld. Dat de zwarte Nederlanders hun ervaringen en denkbeelden voor het eerst naar buiten hebben gebracht is voor veel blanke mensen een openbaring. Het bewustzijn over de figuur Zwarte Piet zoals die beleefd wordt door zwarte mensen is toegenomen en dat is positief. Je ziet dit omslagpunt echter vooral bij weldenkende, reflecterende blanke Nederlanders mensen, er zijn ook grote groepen die geen behoefte aan deze reflectie hebben. Over het algemeen is te stellen dat liefhebbers bang zijn om voor racist te worden uitgemaakt. Door middel van dialoog kan begrip worden gevraagd en kunnen liefhebbers de ware aard van Zwarte Piet inzien.

De zwarte piet-spelers zullen volgens Zandwijken waarschijnlijk heel moreel zuivere bedoelingen hebben. Relevant is echter dat we in een fatsoenlijke samenleving willen leven, waarin de dominante meerderheid er geen voorstellingen en gebruiken op nahoudt die de zwakkere minderheid kwetst of vernedert. De meerderheid moet dus zijn oor te luister leggen bij de ouders en kinderen van de minderheidsgroep om te horen wat daar leeft. Zodoende moet er een feest worden gevierd dat geschikt is voor iedereen. De Stichting Ketu Koti Dialoog denkt dat wij er over tien jaar met afschuw op terugkijken dat we ooit een blackface nodig hebben gehad om Sinterklaas te vieren. Zandwijken verwacht dat in Amsterdam een groot deel van de blanke bevolking binnen afzienbare tijd voor verandering zal zijn. Als Amsterdam het voortouw neemt qua verandering, dan zullen naar verloop van tijd de andere grote steden en daarna ook de kleine gemeenten volgen.

Het belangrijkste voor Zandwijken is dat de controversen door middel van dialoog wordt opgelost. Zo zullen er in de komende maanden door de Stichting Ketu Koti Tafels meerdere activiteiten rond dit thema worden georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst – en hopelijk ook nog andere – gaan liefhebbers in gesprek met de zwarte gemeenschap en zwarte kinderen over hun ervaringen. Verteld zal worden over kinderen die huilend thuiskomen en duidelijk zal worden hoe onbehagelijk zij zich bij de figuur Zwarte Piet voelen.

Als aanjager van dialoog is Zandwijken niet uitgesproken over welke concrete verandering er in de figuur Zwarte Piet moet plaatsvinden. Als vervanging voor de huidige Zwarte Piet moet in ieder geval een nieuw type komen, dat niet refereert aan onderdrukking, racisme of stereotypering. De daadwerkelijke vormgeving van een alternatief contrasttype moet komen uit de sinterklaasgemeenschap, bestaande uit de huidige liefhebbers en tegenstanders van Zwarte Piet. Er zit genoeg creatieve kracht in Amsterdam en Nederland om een alternatief te ontwikkelen. De intochtcomités hebben een belangrijke rol in deze zoektocht, zij geven vorm aan de traditie. Zandwijken wil ook graag met de voorzitters van verschillende plaatselijke comités rond de tafel. Daarnaast zijn scholen van groot belang en de commerciële partijen die Zwarte Piet uitbeelden. Het is waarschijnlijk dat er een scala aan alternatieven wordt verzonnen.

Zandwijken zag naar aanleiding van het maatschappelijke debat in 2013 een logische samenwerking tussen de Ketikoti Tafels, met een grote zwarte achterban die boos is en VIE, met een grote blanke achterban die boos is. Zandwijken wilde de twee achterbannen graag uitnodigen in de Jaarbeurs en hen met elkaar in dialoog laten gaan, in plaats van ruzie te maken op sociale media. Voor dit idee had Zandwijken redelijk uitgewerkte plannen ingediend, tot haar spijt wilde VIE hier tot op heden niet op ingaan. Zodoende is het debat naar haar mening te weinig gefaciliteerd geweest, wat jammer is.

Concluderend is Zandwijken van mening dat de liefhebbers en de tegenstanders met elkaar in dialoog moeten gaan, zodat de liefhebbers de persoonlijke verhalen van de tegenstanders kunnen horen. Het uiteindelijke doel hierbij is dat Zwarte Piet wordt aangepast. Ketikoti Tafels is bereid om samen met VIE of andere organisaties deze dialogen te faciliteren.

Nick Driessen

www.sinterklaaspaleis.nl

Nick Driessen (1981) is sinds zestien jaar professioneel betrokken bij het sinterklaasfeest. Driessen komt uit een familie met een rijke sinterklaascultuur en is op zijn zeventiende bij de zwemclub als Zwarte Piet begonnen. In de loop der jaren is een professionele

organisatie ontstaan rond het verhuren van sinterklazen en zwarte pieten, die voldoet aan het keurmerk van SVVS. Hieruit is ook een bedrijf gegroeid dat handelt in sinterklaasbenodigdheden.

Vanuit zijn opvoeding heeft Driessen een heel erg positief beeld meegekregen van Zwarte Piet. Hij zag Sinterklaas en Zwarte Piet als twee magische figuren. Doordat hij van kinds af aan het sinterklaasfeest beschouwde als iets dat vaststond, merkte hij een gevoel van verlies toen de discussie enkele jaren geleden opkwam. Inmiddels denkt hij genuanceerd over het zwarte pieten-vraagstuk en hoopt dat meer mensen weloverwogen over deze kwestie gaan denken. Want Sinterklaas is een verbindend volwassenenfeest, waarbij we kinderen nodig hebben om het uit te voeren.

Driessen vindt de recente maatschappelijke discussie ongenueanceerde moddergooierij. De belangrijkste reden hiervan is dat de media houden van tegenpolen, dat levert namelijk interessant nieuws op. Hierdoor lijkt het alsof er maar twee mogelijkheden zijn, waarbij de eerste mogelijkheid is dat je absoluut voor bent en Zwarte Piet gewoon moet blijven en de tweede mogelijkheid is dat je radicaal tegen bent, Zwarte Piet een slaaf vindt en hem weg wilt hebben. Driessen heeft zich er daarnaast over verbaasd hoeveel racisme er komt kijken bij deze discussie. Driessen stelt dat hij door de maatschappelijke discussie bij Zwarte Piet ook steeds meer een associatie krijgt met racisme, niet omdat hij het vindt maar omdat door het debat die link bijna wordt opgedrongen. Hij wil zoeken naar de middenweg, dit omdat hij begrijpt dat donkere mensen zich gekwetst voelen door Zwarte Piet. Vooral nu zwarte pieten, zoals de nieuwe Coole Piet, steeds meer qua kleding gaan lijken op mensen zoals je ze op straat ziet. Maar ook omdat het sinterklaasfeest behouden moet blijven. De angst die er een paar jaar geleden was dat het sinterklaasfeest verloren zou gaan is weg, want hij vindt dat je beter het feest een beetje kunt aanpassen om het daarmee te behouden.

Driessen is van mening dat Schenkman geen kwade bedoelingen had of de eerste Zwarte Piet een verwijzing is naar een slaaf. Uit onderzoek dat hij aanhaalt, blijkt zelfs dat Schenkman goede bedoelingen had met het gebruik van de figuur Zwarte Piet, zoals doceren over donkere mensen, die in Nederland toen nog grotendeels onbekend waren. In de periode tussen Schenkman en het heden is de figuur misbruikt met de racistische associaties die we nu kennen.

Driessen stelt dat we zodoende terug moeten naar de positieve bedoelingen die Schenkman met de figuur had. Verder is de huidige Zwarte Piet geen karikatuur meer door de innerlijke veranderingen die deze de afgelopen decennia heeft doorgemaakt.

De huidige zwarte piet-discussie is er een tussen Nederlanders die hier zijn opgegroeid, ongeacht of ze donker of blank, voor of tegen zijn. Het buitenland moet zoveel mogelijk wegblijven uit de discussie omdat zij de cultuur niet begrijpen. De vergelijking tussen black face en Zwarte Piet gaat ook mank omdat er totaal andere symboliek achter zit. Liefhebbers hebben namelijk absoluut geen racistische bedoelingen met Zwarte Piet en vinden ook dat je dat er niet van moet maken. Maar je moet ook kijken naar de gevoelens van de tegenstanders, die in een land leven waar je niet aan het sinterklaasfeest kunt ontsnappen omdat het overal is.

Zwarte Piet moet een onderdeel van het sinterklaasfeest blijven. Driessen heeft veel nagedacht over een mogelijke aanpassing die zowel door liefhebbers als tegenstanders geaccepteerd kan worden. Dit is noodzakelijk, want het is het volk dat het feest viert en als zij niet meer willen is er geen feest meer. Aangezien de tegenstanders een uiterlijke wijziging eisen, heeft Driessen nagedacht over een dergelijk compromis. Hij analyseert dat het vooral de huidskleur is die moet veranderen. De kleurenpiet vindt Driessen niets, het is lelijk en kinderen worden er bang van. Driessen stelt voor om zwart en wit mengen. Hieruit krijg je grijze pieten. Daarmee behoudt je het sprookje van Sinterklaas voor kinderen, maar haal je de raciale karikatuur weg. De figuur wordt werkelijk een fantasiefiguur. Verder is grijs een askleur, waar ook symboliek achter zit, zoals Aswoensdag. Grijs is bovendien gezichtsbedekkend, wat een belangrijk argument is in de praktijk van het spelen van Zwarte Piet. De grijze kleur houdt Piet mysterieus en aards, ook door een bruine pruik te gebruiken. Het huldigt de traditie, maar het komt ook tegemoet aan de klachten van de tegenstanders. Driessen heeft het idee op fora van liefhebbers voorgesteld en er kwamen positieve reacties. Hij verwacht alleen dat de meer radicale tegenstanders in eerste instantie afwijzend zullen reageren, aangezien ze Zwarte Piet helemaal weg willen hebben. Mensen die een middenweg zoeken, zullen waarschijnlijk wel instemmen met deze aanpassing.

Driessen zou aankomend jaar de Grijze Piet al willen introduceren. Om landelijk de traditie aan te passen, is het belangrijk dat er meer empathie gaat ontstaan van beide kanten. Racisme los je

niet op door het aanpassen van Zwarte Piet, maar het is wel goed om de gulden middenweg te kiezen. De NTR zou ook een rol kunnen spelen in de aanpassing, maar net als veel andere organisaties zeggen ze ‘volgend’ te zijn. Als genoeg organisaties zoals de NTR volgen, gaan kinderen ook mee. Het punt is ook nog dat de klant koning is. Als er geen vraag is naar andere dan zwarte pieten, dan is aanpassing ook lastig. Zo zal het in Amsterdam een groter punt zijn dan in bijvoorbeeld Brabant. Daarom is het ook logisch als de aanpassing in Amsterdam begint. Het sinterklaasfeest vieren met verschillende versies of pieten ziet Driessen niet als een probleem.

Concluderend stelt Driessen dat er geluisterd moet worden naar de negatieve ervaringen van de tegenstanders. Ondanks dat liefhebbers absoluut geen racistische bedoelingen hebben, is het zodoende wel belangrijk om de figuur aan te passen, juist ook om het weer een feest te maken waar iedereen zonder slechte gevoelens aan kan mee doen. Als aanpassing stelt Driessen een Grijsze Piet voor. De figuur refereert dan niet meer aan een echt persoon, maar behoudt wel het mysterieuze van een fantasiefiguur.

Paul de Leeuw

programmamaker en mediapersoonlijkheid.

Paul de Leeuw is programmamaker en mediapersoonlijkheid en heeft zich in april 2014 in het tv-programma De Wereld Draait Door uitgelaten over de zwarte piet-kwestie. Hij gaf hierin aan dat de verbeelding van Zwarte Piet in het sinterklaasfeest moet veranderen, ongeacht wat de reacties op straat en op Twitter zouden zijn. Hij heeft eveneens het boek 12 years a slave aan 150 Kamerleden gegeven.

Als kind was De Leeuw bang voor Zwarte Piet, omdat de figuur hem naar Spanje kon meenemen of met de roe op zijn donder kon geven. Zwarte Piet is inmiddels een vrolijke figuur geworden. Het beeld dat zijn twee donkere zoons van 12 en 13 jaar hebben is dan ook eerder dat van een vrolijke figuur. Door het weghalen van de zak en de roe komt nu het moment om je af te vragen of Zwarte Piet nu de man is die door de schoorsteen komt en daardoor roetvlekken heeft, of dat het inderdaad een zwarte man is die onder de superioriteit van een blanke geestelijke leider valt.

Zwarte Piet en racisme zijn zeker met elkaar verbonden. Als je in de maatschappij merkt dat er mensen last hebben van Zwarte Piet en ze hebben daar goede argumenten voor, dan moet je daarnaar luisteren en er wat aan doen, vooral als het in verband staat met de slavernij. Helemaal omdat Nederlanders ook heel erg veel geld verdiend hebben met de slavernij. Je moet daar vandaag de dag toch iets kritischer naar kijken. Over de gevoelens van sommige mensen ten aanzien van Zwarte Piet is nog nooit lang nagedacht, tot er protesten kwamen. Als zo'n mevrouw zich beledigd voelt omdat ze Zwarte Piet genoemd wordt op haar werk, dan moet De Leeuw lachen, die mevrouw heeft dan een kleur en geen gevoel voor humor. Maar als zij dat vindt dan is het ook zo en moet je daar wat aan doen. Als je een geciviliseerd land bent, moet je dus luisteren naar de signalen dat er mensen zijn die gediscrimineerd voelen door Zwarte Piet. Al helemaal als die geschiedenis erachter zit.

Het maatschappelijke debat is heel erg fel en vanuit het gevoel 'onze cultuur eerst'. Het debat over Zwarte Piet draait ook sterk om de angst voor buitenlanders en buitenlandse invloeden. De Leeuw ziet het debat dan ook als negatief. Het lijkt ook alsof de politiek bang is. Als voorbeeld heeft hij maar drie dankjes gehad voor het gegeven boek. Waarschijnlijk zijn de Kamerleden bang om hun vingers eraan te branden. Je komt namelijk aan een cultuurgoed waar veel Nederlanders boos over kunnen worden, het is een beetje populistisch.

Het sinterklaasfeest met de cadeaus, gedichten en alle andere zaken die erbij horen kan ook gewoon blijven bestaan als Zwarte Piet wordt aangepast. Het gaat erom dat de knecht wordt aangepast. De vraag die blijft is: waarom moet diegene die de cadeautjes rondbrengt zwart zijn? Dat kan toch ook een Marokkaans, lesbisch, homoseksueel, invalide of wat dan ook voor persoon zijn? Wie de cadeaus rondbrengt, zou niet interessant moeten zijn.

Tot vorig jaar was De Leeuw tevreden met de verklaring dat Zwarte Piet door de schoorsteen kwam en dat hij daarom zwart als roet is. Alleen dan zie je dan de pieten worden opgemaakt met rode lippen en kroeshaar. Dat verhaal klopt gewoon niet met hoe het nu gespeeld wordt. Zwarte Piet moet niet weg maar er moet meer variëteit komen in hoe de figuur gespeeld wordt. Wat is er mis met een piet met de eigen huidskleur van de speler? Het feest is al veranderd. Zwarte Piet is geen boeman meer en kinderen worden niet meer in de zak gestopt. Waarom is

het dan zo moeilijk om de kleur van Zwarte Piet aan te passen? De pieten moeten het uiterlijk krijgen van de Zwitserse Garde bij het Vaticaan. Allemaal dezelfde mooie kleurige pakken met een veer en een kraag, maar de kleur doet er niet meer toe. Zwarte Piet moet niet groen, blauw of geel worden. Dat zijn kleuren die niet bestaan, de pieten moeten gewoon hun eigen huidskleur krijgen. Vorig jaar dacht De Leeuw dat roetvlekken een goed idee was, maar hoeveel mensen hebben tegenwoordig nog een open haard? Dat klopt ook al niet, maar als mensen daarvoor kiezen is het wel goed.

Of er een compromis mogelijk is tussen liefhebbers en critici doet er eigenlijk niet zoveel toe, want het moet gewoon tussen nu en vijf jaar worden aanpast. De politiek zou zich er ook sterker mee moeten bemoeien en de politieke partijen zouden bijvoorbeeld hun burgemeesters moeten instrueren dat Zwarte Piet niet meer kan omdat het discriminerend is. Ook de NTR en het Sinterklaasjournaal zouden een actievere houding aan moeten nemen. De discussie moet niet in oktober gevoerd worden, maar in april en mei. Zodat je in de zomer aanpassingen kunt gaan doen. Het Sinterklaasjournaal heeft een heel belangrijke functie op dit moment. Ze zouden in hun verhaallijn mee kunnen zoeken naar een oplossing. De NTR kan het niet maken opnieuw geen reactie op de discussie te geven. Als blijkt dat mensen zich echt zo gekwetst voelen, dan moet er gewoon actie worden ondernomen. De Leeuw gelooft dat de discussie in de komende jaren ook echt gaan kenteren en dat mensen gaan inzien dat Zwarte Piet niet meer kan. Op zijn uitspraken in De Wereld Draait Door heeft De Leeuw gematigde reacties gekregen, wat dit idee lijkt te ondersteunen.

Concluderend is De Leeuw van mening dat de pieten in de nabije toekomst geen schmink, maar de kleur van de speler moet hebben. Het sinterklaasfeest moet absoluut blijven, maar met de huidige Zwarte Piet leren we onze kinderen een verkeerde les als we donkere knechten achter een blanke geestelijke aan laten lopen. Dialoog hierover is wel belangrijk en het afschminken van Piet zal even pijn doen, maar de huidige Zwarte Piet moet gewoon weg.

Quinsy Gario

dichter en activist

Quinsy Gario (1984) is kunstenaar, dichter, programma- en radiomaker. Hij is geboren op Curaçao en opgegroeid op Sint Maarten en in Nederland. Sinds 2011 is hij als kunstenaar en activist publiekelijk criticus van de figuur Zwarte Piet.

Gario kan zich Zwarte Piet uit zijn jeugd niet herinneren, op Sint Maarten wordt Sinterklaas binnenskamers gevierd. Zodoende had hij in eerste instantie vrij weinig associaties met de figuur. Nadat hij in 2002 in Nederland kwam, zag hij Sinterklaas en Zwarte Piet als een Nederlandse traditie. In 2007 of 2008 werd zijn moeder voor Zwarte Piet uitgemaakt. Ook omdat hij op dat moment bezig was met een minor postkoloniale studies en genderstudies realiseerde hij zich vanaf dat moment dat het niet zomaar een onschuldig kinderfeest was. Dat was het startsein om iets tegen Zwarte Piet te doen. Hij is toen onderzoek gaan doen naar hoe de zwarte piet-kwestie in het verleden is aangepakt en hoe deze aangepakt kan worden.

Op dit moment associeert Gario Zwarte Piet met een niet-aflatende inspiratie voor verzet. Al in 1930 werd geageerd tegen Zwarte Piet. In 1968 kwam het witte pieten-plan en van de jaren '70 tot nu is de figuur om de zoveel tijd aanleiding geweest voor ongenoegen van postkoloniale immigranten en hun kinderen. Al deze tijd is deze figuur de aanleiding voor mensen om voor zichzelf op te komen. Zo is Gario zelf in juni 2011 het kunstproject 'Zwarte Piet is racisme' begonnen, in november van dat jaar is hij aangehouden bij de landelijke intocht van Sinterklaas in Dordrecht. In 2013 is hij een project begonnen om mensen aan te sporen bezwaar in te dienen tegen de intocht.

Het kwetsende aan de figuur is dat deze uitdraagt dat zwart niet iets natuurlijk is. Het normaliseert zwart als iets onechts. Dit is schadelijk en kwetsend. Het is ook de wijze waarop psychologisch, cultureel en sociaal een tweederangs burgerschap wordt gecreëerd. Daarmee wordt de zwarte nog steeds ingezet om de dienstbaarheid van zwarte lichamen aan te tonen. Zodoende speelt Zwarte Piet een rol in het ontbloten van de raciale vanzelfsprekende machtsverhoudingen in Nederland. Omdat het anders een welles-nietes discussie wordt, heeft Gario

geen reactie op liefhebbers die stellen dat deze perceptie van Zwarte Piet als onderdanige figuur niet overeenkomt met hun perceptie van Zwarte Piet als onmisbare manager van Sinterklaas. Er is geen gelijkwaardigheid tussen de groepen. Het is niet zo dat tegenstanders een intocht zonder Sinterklaas kunnen gaan organiseren, aangezien zij geen institutionele macht hebben. Daarbij is het sinterklaasfeest een manier om de Nederlandse gemeenschap te verbeelden. Het is bijna zo dat het Nederlanderschap draait om de vraag of je de figuur goed vindt, al benadrukt Gario dat de discussie over Zwarte Piet er niet een is tussen zwart en wit.

De brede maatschappelijke discussie is nodig, al gaat de discussie op dit moment nergens over want deze is gekaapt door negative campaigning, bijvoorbeeld tegen Verene Shepherd. Het gaat op dit moment over ideologie en politiek, om een bepaald ideaalbeeld in stand te houden van een homogeen, wit land. In plaats van een rustige discussie werd het 'jij wilt iets van mij afpakken en ik ga je de grond in trappen'. Heel veel mensen zien Gario als katalysator, maar hij ziet mensen als Biekman, Norman van Gm, Glenn Codfried, Grunbauer en nog zoveel andere mensen die ermee bezig zijn. Gario heeft vanuit kunst geprobeerd de discussie open te breken. Dit omdat hij vindt dat we in Nederland terecht zijn gekomen in vastgeroeste patronen van waar je verontwaardigd over mag zijn en hoe je dat uit. Gario wilde dat op een andere manier aanpakken, hij wilde het denkproces in het privéleven van mensen stimuleren. Het doel was daarbij om als katalysator mensen in gesprek te laten gaan. Het gaat niet zozeer om de mediadiscussie. Doorbroken moest worden dat mensen om de rust te behouden hun mond hielden, door de maatschappelijke discussie moesten mensen stelling nemen.

Gario stelt dat de gehele samenleving verantwoordelijk is voor het feest en is zodoende van mening dat het niet aan hem is te bepalen of Zwarte Piet wel of geen onderdeel van het sinterklaasfeest moet blijven. Ook wenst hij geen concrete aanpassing te noemen waar hij zich in kan vinden. Als je echter naar het standpunt van het College voor de Rechten van de Mens en vele internationale organisaties kijkt, dan stellen zij dat Zwarte Piet een racistisch fenomeen is. Daarmee steunen de mensen die met Zwarte Piet door willen gaan een racistisch fenomeen. Ook als liefhebbers zelf die perceptie niet hebben, dan is het standpunt van een dergelijke institutie nog steeds een feit. Mensen moeten verantwoordelijkheid nemen voor hun daden en de beelden die ze uitdragen. Verder moet er een erkenning komen voor de gedeelde geschiedenis

met betrekking tot het slavernijverleden. Een aanpassing in de vorm van de kleur van Zwarte Piet veranderen, betekent dat je niet echt geluisterd hebt naar waar tegenstanders het echt over hebben. Gario gelooft niet in het polderen over racisme, zodoende is een compromis sluiten over Zwarte Piet niet mogelijk.

Mensen die een compromis zoeken, zetten het historisch bewustzijn en waar de figuur voor staat overboord. Zwarte Piet mag een museumstuk worden, net als de Gouden Koets. Het gaat erom dat meerdere stemmen over het sinterklaasfeest mogen meebepalen. Op dit moment is de enige manier om toegang te krijgen tot de sinterklaasorganisaties het met ze eens zijn. Gario verwacht dat tegenstanders in steden, maar ook in dorpen sterker hun mening gaan uiten.

De NTR is qua beeldvorming heel erg belangrijk, want wat zij doen wordt door heel veel mensen overgenomen. De NTR zou een reden moeten bedenken hoe zij als Sinterklaasjournaal antwoord op de discussie gaan geven. In hun reportages van vorig jaar hebben ze er niets aan gedaan, omdat het gebeurde toen de verhaallijnen al gefilmd waren. Dit jaar kunnen ze niet gaan uitzenden zonder kennis te nemen van de discussie van vorig jaar. Als ze totaal niet reageren, gaan ze hun maatschappelijke positie verliezen. Dan doet de vraag op wat hun bestaansrecht is als omroep met een diversiteitsclausule. Je kunt als omroep niet zeggen dat je fanatiek antiracist bent maar wel elk jaar schmink opdoen en als Zwarte Piet rondlopen. Kortom, de NTR heeft als verantwoordelijkheid en taak om de discussie van vorig jaar mee te nemen, niet alleen in de gesprekken achter de schermen, maar ook in beeld.

Veel mensen verschuilen zich achter kinderen omdat hun eigen herinneringen vastgeroest zijn. Dit terwijl het sinterklaasfeest en het Sinterklaasjournaal voor kleine kinderen zijn gemaakt en hun beleving elastisch is. Gario wenst een tweetrapsverandering bij de NTR, waarbij de lijn der geleidelijkheid onzin is. Allereerst moet er een nieuwe beeldtaal rond zwart-zijn worden gecreëerd, daar gaat de zwarte piet-kwestie namelijk over. Zwart zijn betekent in de huidige beeldtaal boeman, allesregelaar, dienstbaarheid, gehoorzaamheid en dom, die kenmerken moeten weg. De figuur staat in zijn geheel voor die kenmerken. Zodoende kun je de figuur niet recycleren. Ook het verhaal van de schoorsteenveger is niet logisch en een contrastpersoon is niet nodig, Sinterklaas kan het verhaal ook in zijn eentje dragen. Dit jaar zal er niet veel veranderen, omdat

veel mensen de NTR of sinterklaascomités zien als de houders van een traditie. Het is duidelijk geworden dat sinterklaasorganisaties niet bereid zijn hun achterban op veranderingen voor te bereiden.

Gario heeft alles bij elkaar wel hoop dat het goed gaat komen. Mensen zijn zich bewuster geworden van hun positie. Dat besef en dat bewustzijn zorgen ervoor dat mensen actie gaan nemen. De vraag 'hoe' is nog een tweede. Er wordt in ieder geval wel nagedacht over verandering, dus we gaan de goede kant op.

Concluderend stelt Gario dat het College van de Rechten van de Mens bepaald heeft dat de figuur Zwarte Piet een racistisch fenomeen is. Dit zou voor mensen genoeg moeten zijn om de ware aard van Zwarte Piet te beseffen. Het is niet mogelijk om over racisme een compromis te sluiten, het gevolg hiervan is dat de figuur ook niet in aangepaste en daarmee gerecyclede vorm behouden kan worden. Zonder zich uit te willen spreken over de concrete weg richting een oplossing, is Gario van mening dat het uiteindelijk goed gaat komen.

Aanvullende vraag

De volgende teksten zijn als reactie gekomen op een e-mail die na afloop van de interviews is gestuurd. In deze e-mail werd de vraag gesteld of diegene creatieve ideeën heeft over hoe de Nederlandse bevolking betrokken kan worden bij het toekomstbestendig maken van het sinterklaasfeest, zodat zoveel mogelijk Nederlanders zich in de toekomst herkennen in en prettig voelen bij het sinterklaasfeest.

BartJan Commissaris

Om iedereen mee te krijgen is het van belang dat je een *win-win* concept hanteert, denk ik. Het gaat erom dat iedereen kan meedoen, niemand wordt uitgesloten. Het kan een koppeling zijn aan Bevrijdingsdag 5 mei, bijvoorbeeld door het gevoel van verbondenheid te koppelen aan vrijheid. Of vrijheid aan vrijheid van meningsuiting en dus samen vieren. Kortom: er is genoeg vrijheid om te denken over een concept waarbij je identiteiten samenvoegt zonder er een te verliezen.

Ik ga ervan uit dat racisme en Sinterklaas vieren uit elkaar gehaald dienen te worden. Dat zal de eerste taak zijn. Verbind het aan de toekomst, waarbij je ervan uitgaat dat we het van belang vinden om samen te werken aan een samenleving waarbij we niemand uitsluiten, zodat er geen voeding is voor extreme gedachtenvorming, of polarisatie of radicalisering. Lijkt me een uitstekende gedachte om dat te koppelen aan 4/5 mei in de toekomst. Dan is Sinterklaas van de toekomst een van de thema's die we samen kunnen uitwerken binnen dit grotere geheel. Start op scholen en bejaardentehuizen door met elkaar in gesprek te komen. Immers, de ouderen willen ook deel zijn van de toekomst.

Bibi Fadlalla

Ik ben zelf eerlijk gezegd niet zo'n voorstander van dialoogtafels, prijsvragen et cetera. Er zijn zoveel verschillende opvattingen over de nieuwe identiteit van Piet. Daar worden we het niet snel over eens. Ik denk dat het goed is om mensen op lokaal niveau de ruimte te geven om Piet en het feest op eigen wijze vorm te geven. Dan kan het best zijn dat je in eerste instantie verschillende soorten pieten in één stad hebt. Daar ontstaat in de loop der tijd dan weer één nieuwe Piet uit. Instanties zoals het Sinterklaasjournaal, intochten en sinterklaascomités kunnen wel één nieuwe Piet kiezen. Denk dat het belangrijkste punt is dat de racistische kenmerken verwijderd worden. En dat lijkt me eerlijk gezegd een vrij simpele operatie.

Erik Voors

Ik denk dat de meeste Nederlanders zich wel prettig voelen bij het huidige sinterklaasfeest. Er is slechts een kleine groep die het feest discriminerend vindt. Je vindt die mensen ook soms terug in andere acties. Het lijkt wel of ze ervoor betaald en ingehuurd worden.

Wat ik wel van belang vind, is dat we in Nederland moeten ophouden met gekscherende opmerkingen tegen mensen met een donkere huidskleur in de zin van: 'Moet jij niet naar Spanje?' Dat kan echt niet!

Verder moeten we een derde personage introduceren in de vorm van een witte lakei. We hebben dit ook al afgebeeld in onze nieuwsbrief die ik je zal zenden. Zijn plaats in het feest is ondergeschikt aan de zwarte pieten. Lees het maar eens.

Jan van Wijk

Miljoenen in Nederland zijn voorstander van het huidige feest, hierdoor is de grootste traditie toekomstbestendig. Een relatief kleine groep denkt hier anders over.

Laat iedereen het feest op de eigen wijze vieren. Dit betekent voor heel veel mensen doorgaan zoals het nu het geval is. Mocht je, als klein deel van de bevolking, dit niet voorstaan, dan is er de keuze voor een andere opzet in kleine kring. Zo respecteer je de verschillen en laat een ieder het Sint-Nicolaasfeest vieren op de wijze die het best bij je past. Op deze wijze voelen zoveel mogelijk Nederlanders zich prettig bij het feest.

Het betrekken van de bevolking laat de tegenstellingen zien. Het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed mag zich realiseren dat het een utopie is zowat iedereen op een lijn te krijgen. Jammer, dat een initiatief als de Pietitie voor deze organisatie nog niet voldoende heeft gezegd.

John Helsloot

Ik knoop aan bij de zin uit je gespreksverslag: ‘Helsloot stelt voor om kunstenaars, creatievelingen, schooljuffen en andere Nederlanders een nieuwe hulp voor Sinterklaas te laten verzinnen.’ Het staat er hier wat lapidair, maar als ik me niet vergis, stelde ik voor een prijsvraag te organiseren voor ‘een andere Schenkman’, dus ook 16 plaatjes & tekstjes, maar dan zonder zwarte knecht (en ook met mogelijk andere innovaties/bij-de-tijd-brengingen). Ik denk dat zoiets het beste resultaat geeft als kunstenaars – min of meer professionals – daaraan werken, maar bij de andere categorieën zou het ook moeten kunnen.

Marcel Hermens

Je vroeg me of ik mee wil denken over hoe het Nederlandse volk te betrekken bij een toekomst-bestendig sinterklaasfeest. Ik heb daarover nagedacht en ben hier heel dubbel over. Aan de ene kant is het goed om iets te doen om een punt achter de discussie rond Zwarte Piet te kunnen zetten, maar sterker is mijn gevoel dat dit dan polderen wordt tot er een niet door iedereen gedragen middenweg geforceerd wordt. Dat werkt niet. Ik denk dat de toekomst ligt in variëteit, waarbij Amsterdam misschien kiest voor gekleurde pieten en wij buiten de stad voor een traditioneel verhaal. Sesamstraat en Sinterklaasjournaal zijn de dragers bij uitstek om geleidelijk de beelden te veranderen. Geen landelijke discussiefora of andere platforms om tot een vergelijk te komen. Diversiteit past ons land. Verschil van mening en respect hiervoor ook.

